

UTHAVNENE SOM BESØKSMÅL

MULIGHETSSTUDIE

Vest-Agder
fylkeskommune

AUST-AGDER
FYLKESKOMMUNE

HERICOAST
Interreg Europe

European Union
European Regional
Development Fund

asplan viak

UTHAVNENE SOM BESØKSMÅL

MULIGHETSSTUDIE

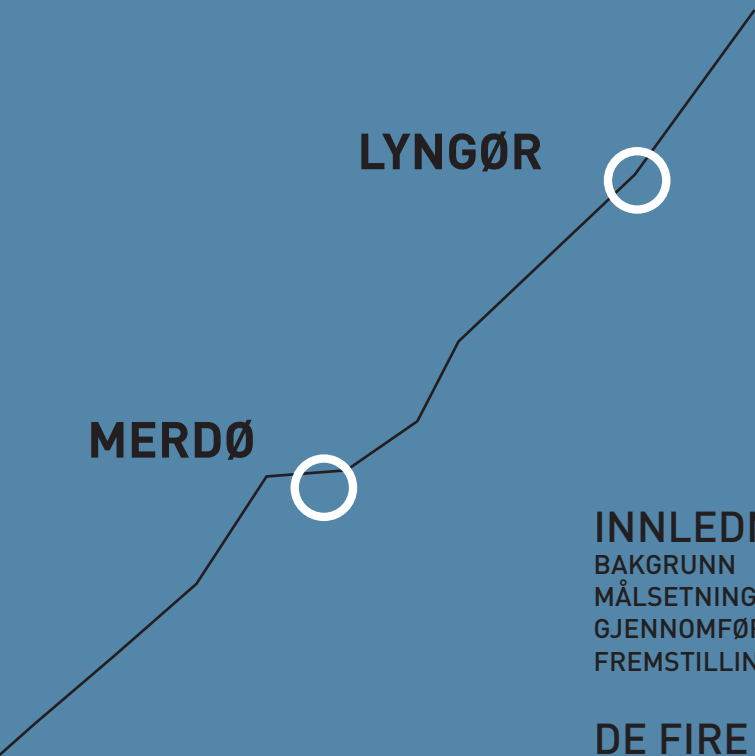

LOSHAVN

SVINØR

Mulighetsstudie for uthavnene som besøksmål

Utarbeidet av:	Asplan Viak AS
Oppdragsgiver:	Aust- og Vest-Agder fylkeskommune
Kontaktpersoner:	Heidi Johansen - oppdragsleder Lene K. Nagelhus - kulturminner og kvalitetssikring Mari-Ann Thorsen Ekern - landskap
Ferdigstilt:	22.12.2017
Foto uten fotokreditt:	Asplan Viak AS (L.K. Nagelhus og H. Johansen)

LYNGØR

MERDØ

INNHOOLD

INNLEDNING

BAKGRUNN	7
MÅLSETNINGER	7
GJENNOMFØRING AV OPPDRAGET	9
FREMSTILLING I RAPPORTEN	9

DE FIRE UTHAVNENE

UTHAVNENE SOM BESØKSMÅL	12
FELLES UTFORDRINGER	12
MULIGE TILTAK	13
ULIKE BESØKSGRUPPER	14
BESØKSGRUPPER OG BEHOV FOR INFRASTRUKTUR	15
SAMSPILL MED RAET NASJONALPARK	17
DAGENS SITUASJON I TALL OG STIKKORD	18
KARAKTERISTISKE FUNN	20
LYNGØR - SAMMENDRAG	22
MERDØ - SAMMENDRAG	23
SVINØR - SAMMENDRAG	24
LOSHAVN - SAMMENDRAG	25

LYNGØR

DEL 1	31
DEL2	57

MERDØ

DEL 1	69
DEL2	91

SVINØR

DEL 1	103
DEL2	123

LOSHAVN

DEL 1	135
DEL2	153

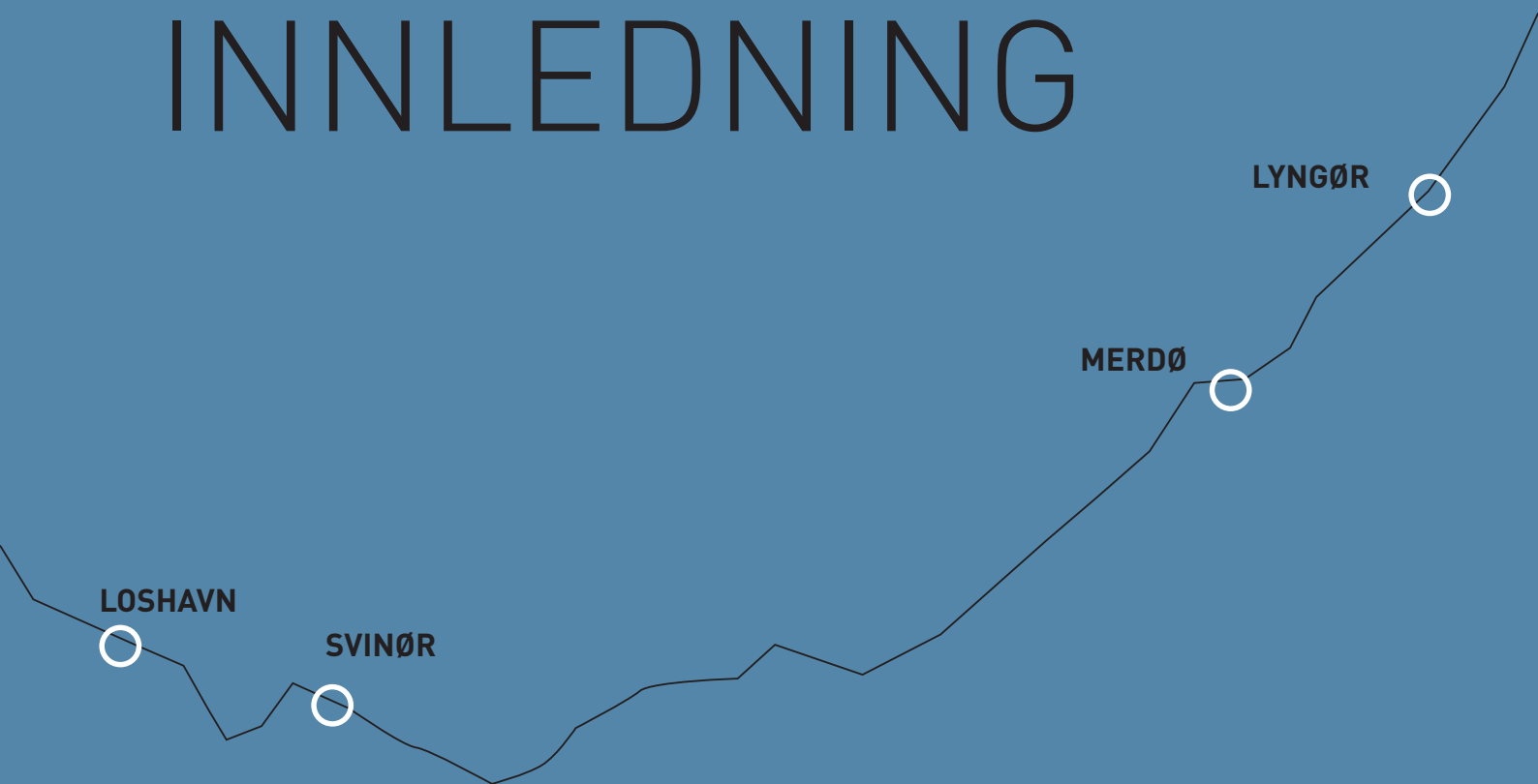
FELLES FORSLAG	161
----------------	-----

VEDLEGG

KART TILHØRENDE DEL 1 OG DEL 2 FOR ALLE FIRE UTHAVNER

INNLEDNING

BAKGRUNN

Uthavner i verdensklasse er et samarbeidsprosjekt mellom Aust- og Vest-Agder fylkeskommune. Hensikten med prosjektet er å jobbe for bedre bevaring, formidling, kunnskap og verdiskaping knyttet til uthavnene på Agder. Uthavnenes funksjon som besøksmål er et av temaene som fylkeskommunene ønsker å fokusere på i prosjektperioden.

Gjennomføring av *Mulighetsstudie av uthavnene som besøksmål* er finansiert av Riksantikvaren og Asplan Viak AS har vært engasjert til å utføre oppdraget. Denne rapporten presenterer resultatet av mulighetsstudien.

Ved å løfte frem uthavnene og legge til rette for en bærekraftig forvaltning ønsker fylkeskommunene at uthavnene på sikt skal kvalifiseres seg til en plass på Unescos verdensarvliste.

De fire uthavnene som inngår i mulighetsstudien:

- > Lyngør - Tvedestrand kommune
- > Merdø - Arendal kommune
- > Svinør - Lindesnes kommune
- > Loshavn - Farsund kommune

MÅLSETNINGER

Formålet med mulighetsstudien er å kartlegge infrastruktur, vurdere utfordringer og muligheter, og gjennom dette etablere et helhetlig kunnskapsgrunnlag for de fire uthavnene i et besøksperspektiv.

Kartlegging av infrastruktur skal gjøres innenfor følgende kategorier:

- > adkomstmuligheter
- > gangforbindelser og møteplasser
- > attraksjoner og opplevelser
- > servering, overnatting, avfall og sanitær
- > formidling og skilting

Videre er formålet å vurdere mulige infrastrukturløsninger som tilrettelegger uthavnene som besøksmål på en bærekraftig måte.

Målsetningene er å komme frem til løsninger som er:

- > bærekraftige for kulturmiljøet
- > bærekraftige for naturen
- > balansert i forholdet mellom tilgjengelighet for allmennheten
- og privatliv for fastboende og hytteeiere
- > tilpasset aktuelle besøksgrupper og deres behov

Rapporten skal fungere som grunnlag for reiselivsnæringen, kommuner og fylkeskommuner i planlegging av tiltak og opparbeidelse av uthavnene som besøksmål. Den skal også fungere som verktøy for de kommunene som på sikt vil utarbeide nye reguleringsplaner for uthavnene.

Petteroylotte

KOMMUNAL BRYGGE
FOR RUTEBÅT. LYGØR BÅTSELSKAP ^/s

⌘ VAKTHUSET →

Se illoft

GALLERI ►

GJENNOMFØRING AV MULIGHETSSTUDIEN

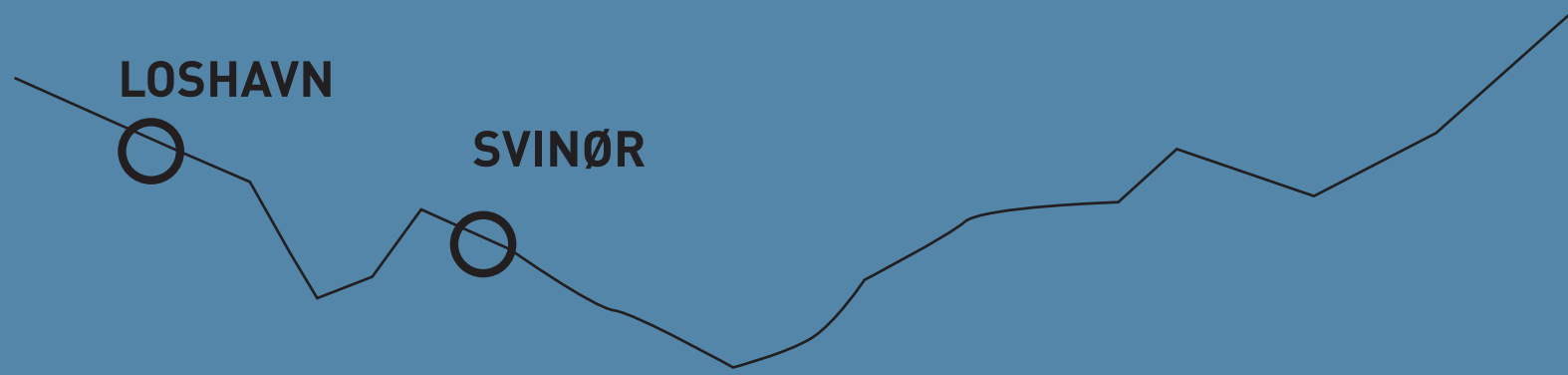
Mulighetsstudien er to-delt. Del 1 omfatter kartlegging av dagens situasjon med vurdering av utfordringer og muligheter ved de fire uthavnene i et besøkperspektiv. Del 2 omfatter forslag til infrastrukturløsninger som vurderes å kunne bidra til bedre tilrettelegging av uthavnene som besøksmål.

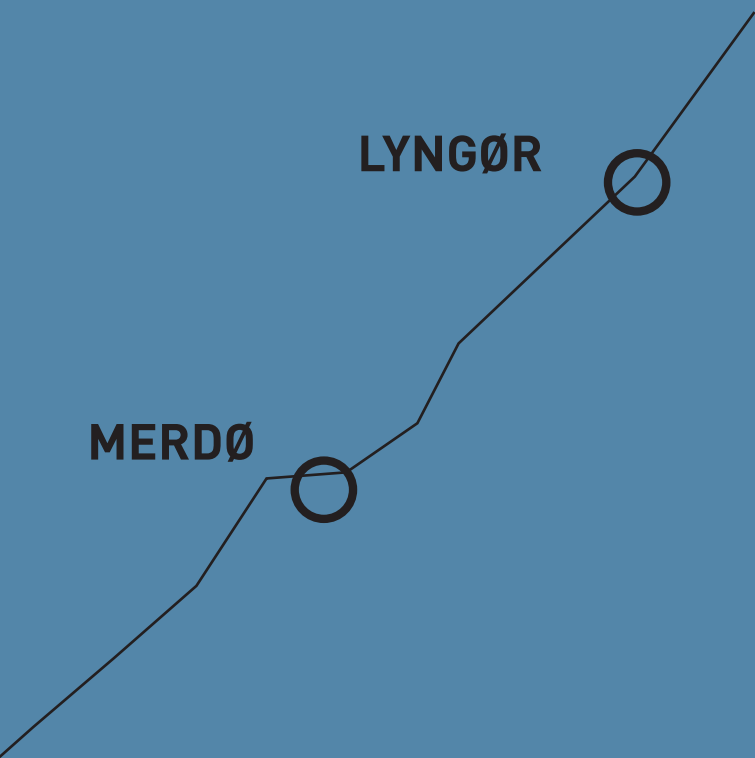
I tillegg til dialog underveis har det vært gjennomført to felles arbeidsmøter med Aust- og Vest-Agder fylkeskommune, Tvedestrand kommune, Arendal kommune, Lindesnes kommune og Farsund kommune. Det har også vært avholdt møte med nasjonalparkforvalter for drøfting av muligheter for samarbeid og viktige hensyn knyttet til Raet nasjonalpark, og med Aust-Agder Turistforening (DNT) for diskusjon omkring besøksgrupper og tilrettelegging.

Del 1 ble innledet med felles oppstartsmøte. Påfølgende befaringer til de fire uthavnene ble gjennomført av Asplan Viak AS. I overgangen mellom del 1 og del 2 ble det avholdt et midtveismøte for drøfting av utfordringer og muligheter, og for gjennomgang av forslag til infrastrukturløsninger. Rapporten er ferdigstilt på bakgrunn avklaringer og innspill i midtveismøte.

FREMSTILLING I RAPPORTEN

Mulighetsstudien er presentert med et felles kapittel for de fire uthavnene der det gis en kort beskrivelse av blant annet overordnede felles utfordringer og mulige tiltak, relevante opplysninger ved dagens situasjon og karakteristiske funn ved arbeidet. Videre i rapporten er de fire uthavnene presentert hver for seg i fire separate kapitler inndelt i henhold til mulighetsstudien del 1 og del 2.

DE FIRE UTHAVNENE

UTHAVNENE SOM BESØKSMÅL

Uthavnene representerer en unik kombinasjon av natur, kultur og visuelle kvaliteter og et ekte kystkulturmiljø med røtter langt tilbake i tid. Det er dette besøkende kommer for å oppleve.

Jo mer kjent og tilrettelagt for turister et sted er, jo mer populært blir det, og jo vanskeligere blir det dermed å bevare stedets unike karakter. Dette er et paradoks, som gjelder alle de fire uthavnene.

Verdiskaping i de sårbare uthavnene må skje på stedets premisser. Det unike ved uthavnene er den spesielle kombinasjonen av natur og kulturhistoriske spor. Det at enkelte av uthavnene fortsatt er levende steder med fastboende i dag, viser en kontinuitet i bruk og utnyttelse av ressurser i miljøet over lang tid. Uthavnene viser menneskers liv og virke gjennom århundrer og samspillet med den unike naturen omkring. Uthavnene har dermed et viktig historiefortellende aspekt.

Velholdte og godt bevarte destinasjoner er et dyrebart knapphetsgode. Vi mener at en viktig suksessfaktor både som bosteder og reisemål er uthavnenes evne til å bevare sin særegenhet i en framtidig utvikling. Bevaring er viktigere enn ekstrem tilrettelegging for turisme, fordi attraktiviteten i stor grad ligger i opplevelse av ekthet, autenticitet, sjeldenhet og det unike ved den norske kystkulturen.

Til grunn for vurderingene i denne rapporten ligger prinsippet om at tilrettelegging må være forsiktig og hindre tap av stedenes egenart og identitet. Bevaring av det autentiske ved stedene må ivaretas. Verdiskapingen må skje på en slik måte at stedene ikke blir kommersialisert, men slik at viktige verdier bevares. Det beste er om tiltak kan gagne både fastboende og besøkende. Tilrettelegging på stedets egne premisser blir viktig og foreslåtte tiltak bør utføres på en slik måte at de i størst mulig grad er reversible. Det må ikke fokuseres på kortsiktige gevinster, men på langsiktig verdiskaping. Slik kan tiltak i uthavnene bli del av en helhetlig, langsiktig samfunnsutvikling på sørlandskysten.

FELLES UTFORDRINGER

Den største trusselen for uthavnene, både som kulturmiljø, besøksmål og som historiefortellende miljø i verdensklasse (UNESCO), er:

> Tap av kulturminneverdier.

Tap av autentisk materiale (vinduer, listverk, dører, takteking, bygningsdetaljer). Riving av uthus, boder og infrastrukturelementer, brønner mm som har gått ut av daglig bruk. Fjerning av patina ved malingsfjerning.

> Privatisering av arealer og/ eller gangforbindelser som i alle tider har vært allment tilgjengelig (selv om de har vært privat eid).

Endret karakter av utearealer pga endret bruk til fritidsbolig.

> Fortetting med tilføring av nye volumer som medfører forrykking av skala og visuell dominans i kulturmiljøet.

> Gjengroing av utmarksområder pga mindre beitetrykk.

MULIGE TILTAK

Tiltak for å motvirke tap av verdier og en bærekraftig forvaltning av kulturarven i uthavnene:

- > Vurdere fredning etter kulturminneloven §20: Fredning av kulturmiljø.
- > Informasjon om istandsetting etter antikvariske prinsipper i form av infomøter, annonser, brev, folkemøter, veiledning i forbindelse med tiltak.
- > Kursing av lokale håndverkere. Sertifiseringsordning for håndverkere kan vurderes.
- > Gjenbruksbank for eldre bygningsdeler
- > Informasjon til huseiere om tilskuddordninger. Tilskudd til prosjekter for istandsetting etter antikvariske prinsipper.
- > Informasjon til huseiere om negative virkninger for hele uthavnen dersom autentisk materiale fjernes. Holdningsarbeid.
- > Evt sanksjoner mot eiere som fjerner autentisk materiale. Bot, krav om tilbakeføring mm. Ulovligheter må følges opp og få konsekvenser.
- > Reguleringsplan som sikrer arealbruk i områdene og hjemler avslag på uønskede tiltak i uthavnene. Bestemmelser om taktekkingsmateriale og krav om at alle tiltak som går ut over vanlig vedlikehold (Skraping og maling) skal omsøkes. Streng håndtering av søknader.
- > Avtaler med grunneiere. Evt ekspropriasjon av arealer for allmenn ferdsel
- > Boplikt
- > Informasjon og opplæring av saksbehandlere og politikere i kommunene.
- > Avslå tiltak som medfører endring av silhuett for uthavnene. Avslå tiltak som er større enn vanlig skala i den aktuelle uthavn. Tilførte elementer skal alltid underordne seg eksisterende kulturmiljø.
- > Midlertidig fredning i enkeltsaker der kulturminneverdier er truet.

ULIKE BESØKSGRUPPER

Besøksgrupper er definert på bakgrunn av antatt behov for infrastruktur.

Gruppereise (dagsbesøk)

- 20-40 personer
- historielag
- skoleklasser
- barnehager
- turistgrupper fra turbuss
- firmareiser
- forskning
- utenlandske turister
- norske turister
- lokalbefolkning

Dagsbesøk Offentlig ferje

Overnattingsgjester Offentlig ferje

- små grupper og enkeltpersoner 1-10 personer
- uorganisert
- undervisning/fagpersoner/forskning
- kursdeltakere
- familier
- par
- vennegjenger
- utenlandske turister
- norske turister
- lokalbefolkning

Dagsbesøk/overnatting Privat båt

- båtturister
- lokalt båtfolk

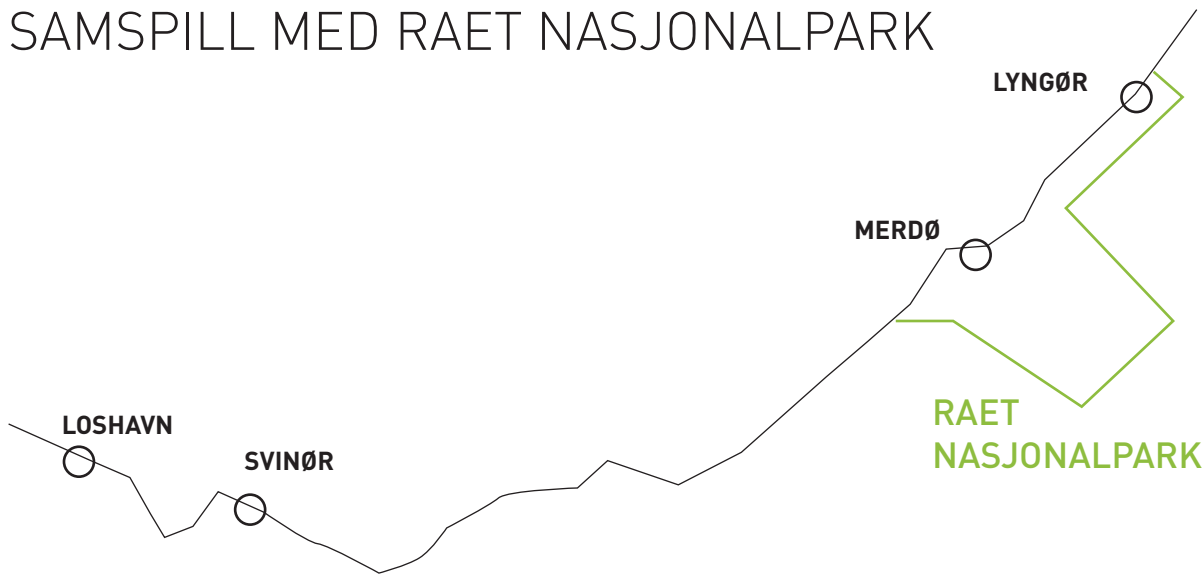
BESØKSGRUPPER OG BEHOV FOR INFRASTRUKTUR

	Behov for infrastruktur Ikke behov for infrastruktur				
Adkomstmuligheter	Utfartssted ¹ Parkeringsplasser Snuplass for buss Offentlig ferje/turistbåt Offentlig brygge ferje/turistbåt Offentlig brygge for privatbåter, iland- og ombordstigning Uthavn Offentlig brygge for ferje/turistbåt Offentlig brygge (gjestebrygge) for privatbåter				
Gangforbindelser og møteplasser	Gangveier i kulturmiljø Turvei/turstier i naturområder Møteplass og oppholdsområder Møteplass for større grupper (50 - 75 m2, ca. 30 pers.) Oppholdsområder for større grupper (100 - 120 m2, ca. 30pers.)				
Attraksjoner og opplevelser	Attraksjoner -kultur og natur Organiserte opplevelser - guiding, kurs, fiske, konserter Rekreasjon i kulturmiljø og naturområder Bademuligheter				
Overnatting, servering, sanitær og avfall	Overnatting (hus/hytte/telt/båtplass) Matservering Forsamlingshus (samlingssted v/omvisning, seminar, ly for vær, mm) Butikk (mat, suvenirer, kioskvarer) Toaletter Avfallsøsning				
Skilting og formidling	Guiding Skilting og formidling				

¹ Utfartssted. I denne sammenheng er ordet brukt om de steder man må/kan reise fra for å komme til en uthavn når denne ligger på en øy, og har i de fleste tilfeller offentlig brygge, parkeringsmulighet og ferjeanløp for offentlig transport.

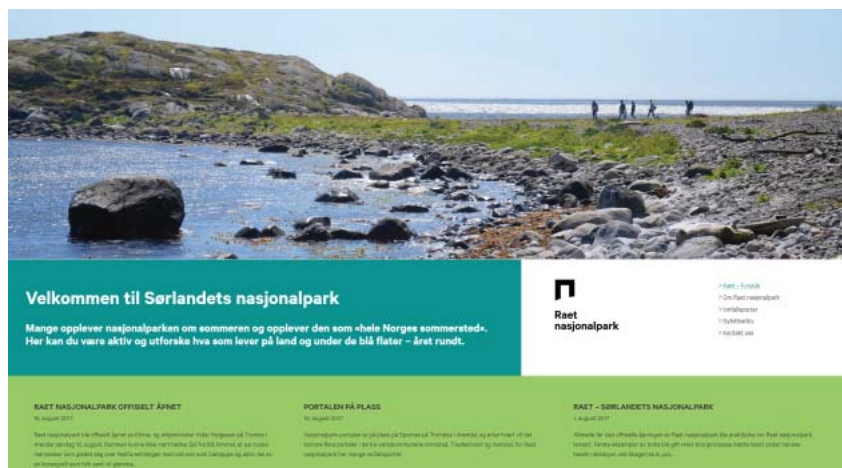
SAMSPILL MED RAET NASJONALPARK

Over: Skjermdump fra nettsted som viser designmanualen for Norges nasjonalparker. designmanual.norgesnasjonalparker.no.

Designmanual gjelder også for:

- > Nasjonalt besøkssenter våtmark Lista fyr
- > Listastrendene landskapsvernområde.

Røst nasjonalpark ble opprettet i 2016 og berører to av uthavnene i denne mulighetsstudien: ytre del av Lyngør og utsiden av Merdø.

Røst nasjonalpark utgjør en viktig attraksjon og verdifullt naturområde og høsten 2017 startet arbeid med en egen besøkstrategi. Det er naturlig at det etableres inngangsportaler til nasjonalparken i Lyngør og Merdø og det vurderes derfor som svært viktig at tilrettelegging av Lyngør og Merdø som besøksmål sees i sammenheng med besøkstrategi for Røst nasjonalpark, og motsatt.

Det er utarbeidet en egen designmanual for Norges nasjonalparker og det anbefales at det tas utgangspunkt i denne ved utvikling av en tilsvarende designmanual for uthavnene.

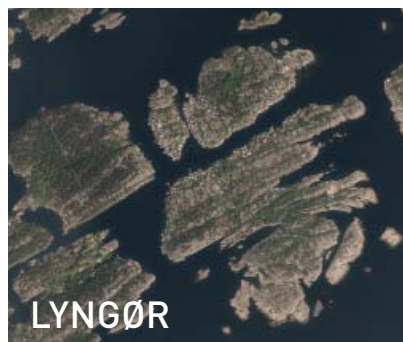
På Hove i nærheten av Merdø planlegges et eget Nasjonalparksenter og på Gjeving, rett innenfor Lyngør i Tvedestrand, er det planer om et nasjonalt kystkultursenter.

DAGENS SITUASJON I TALL OG STIKKORD

	LYNGØR	MERDØ	SVINØR	LOSHAVN
BELIGGENHET	Øygruppe	Øy	Øy	Fastland
BOPLIKT	Boplikt	Nei	Nei	Boplikt
FASTBOENDE	75 (Registrerte)	1	-	5
FRITIDS-BOLIGER	Ca 250	Ca 50-60	40	27 (7 hytter+20 eneboliger som benyttes til fritidsbolig)
PLANSTATUS	Kommuneplan for Tvedestrand 2017-2028 Kommunedelplan for kystsonens byggeområder 2011-2023 (KDP 27 Lyngør)	Kommuneplan for Arendal 2013-2023. Pågående arbeid: Reguleringsplan for områdene Havsøya-Sandvigen-Torjusholmen-Rægevig-Rævesand-Gjessøya-Merdø.	Kommuneplan for Lindesnes 2011-2022. Reguleringsplan Svinør, 1988 Pågående arbeid: Kulturminneplan for Lindesnes kommune 2017-2027.	Kommunedelplan for Loshavn-Eikvåg, 2004. Reguleringsplan Støa, Eikvåg, 2009
KULTURMINNER/ KULTURMILJØ	<u>Kommuneplan for Tvedestrand 2017-2028:</u> >H570_11 Hensynssone Bevaring Kulturmiljø Holmen, Odden og deler av Lyngørsida og Steinsøya. >H730 Båndleggingssone Kulturminner Kjøholmen <u>Kommunedelplan for kystsonen (KDP 27 Lyngør)</u> > Bebygde områder er regulert til boligbebyggelse og omfattes av H570 Bevaring kulturmiljø	<u>Kommuneplan for Arendal 2013-2023:</u> >H570_11 Hensynssone Bevaring Kulturmiljø <u>Kommunedelplan for bevaring, 2003</u> >Anbefaler regulering av hele bygningsmiljøet på Merdø	<u>Reguleringsplan Svinør, 1988:</u> Spesialområde bevaring	<u>Kommunedelplan for Loshavn-Eikvåg, 2004:</u> Spesialområde bevaring
NATUR-OMRÅDER	<u>Kommuneplan for Tvedestrand 2017-2028:</u> >H720 Båndleggingssone Naturvernloven Raet nasjonalpark >Verneforskrift Raet nasjonalpark <u>Kommunedelplan for kystsonen (KDP 27 Lyngør)</u> Områder utenfor Raet nasjonalpark > H540 - grønnstruktur > H550 - landskap	<u>Kommuneplan for Arendal 2013-2023:</u> H720_14 Båndleggingssone Naturvernloven Raet nasjonalpark >Verneforskrift Raet nasjonalpark	<u>Reguleringsplan Svinør, 1988:</u> Friluftsområde	<u>Kommunedelplan for Loshavn-Eikvåg, 2004:</u> Friluftsområde Pågående arbeid: Lista- strendene besøksstrategi 2017-2027. Loshavn ligger i tilknytning til verneområdene.
SKJØTSELPLAN	Nei, men delvis omfattet av fremtidig skjøtselplan for Raet nasjonalpark.	Nei, men delvis omfattet av fremtidig skjøtselplan for Raet nasjonalpark.	Skjøtselplan for Svinør (Fylkesmannens miljøvernvedlegg, 2003)	Nei.
SKJØTSEL	Skjøtsel av kystlynghei har tidligere vært administrert av Fylkesmannen. Dette ansvaret vil nå ligge hos forvalter av Raet nasjonalpark. Ytre del av Lyngørsida skjøttes pt av firmaet Ragg (Kulturlandskapspleie).	Det er satt ut beitesauer i regi av Aust-Agder museum og arkiv. Det planlegges for elektriske gjerder for skjerming av bebyggelse.	-	-

	LYNGØR	MERDØ	SVINØR	LOSHAVN
OFFENTLIGE/ ALLMENNUTTIGE FORMÅL I KOMMUNE- PLAN / REGULERINGS- PLAN FUNKSJONER SOM ER REGULERT TIL OFFENTLIG/ ALLMENNUTTIGE FORMÅL, MEN IKKE ETABLERT ER FØRT OPP UNDER IKKE ETABLERT.	<u>Kommuneplan for Tvedestrand 2017-2028:</u> > Holmbrygga, Holmen. > Offentlig brygge, Lyngørsida (nordøst) IKKE ETABLERT: > Offentlig brygge i Sandbukta	<u>Kommuneplan for Arendal 2013-2023:</u> > Museumsområde m/kafé og omkringliggende arealer	<u>Reguleringsplan Svinør, 1988:</u> IKKE ETABLERT: > Offentlig brygge	<u>Kommunedelplan for Loshavn-Eikvåg, 2004:</u> > Adkomstvei ned til brygge. IKKE ETABLERT: > 2 brygger > 2 parkeringsplass ved Eikvåg og i Loshavn <u>Kommunedelplan for Loshavn-Eikvåg, Stikart, 2006:</u> > Hovedårer(stier) for allmenn ferdsel. IKKE ETABLERT: > Kyststi ved bedehuset Adkomst er privatisert. > Losstien opp til loshytta Adkomst er vanskelig å finne pga manglende skilting og privatisering. <u>Reguleringsplan Støa, Eikvåg, 2009:</u> > 3 off. parkeringsplasser, (merket med OP2-4 i plan-kart) IKKE ETABLERT: > 1 offentlig parkeringsplass, (merket med OP1 i plankart)
OFFENTLIG EIENDOM	<u>Tvedestrand kommune:</u> > Skolebrygga > Holmbrygga <u>Staten v/ Fyrvesenet:</u> > Lyngør Fyr <u>Statsbygg:</u> > Najadens Minne	<u>Aust-Agder Fylkeskommune:</u> > Merdøgaard Museum > Kafé, toaletter > Hytte nord for kafé > Store områder i øst og på utsiden av Merdø <u>Arendal kommune:</u> > Gravene > Store områder i vest	<u>Lindenes kommune:</u> > Brygge i Åvik	<u>Farsund kommune:</u> > Adkomstvei helt ned til brygge. > Eksisterende parkering vest for adkomstvei. <u>Staten v/Miljødir.:</u> > Store friluftsområder (Kirkeskaret)
ANDRE RELEVANTE EIENDOMS-FORHOLD	<u>Lyngør Vel:</u> > Den gamle skolen > Lyngørstua > Posthuset	<u>Kystverket:</u> > Loshytta > Pellebrygga > Fyrlykta på vestsiden <u>EL og IT forbundet:</u> > Gml tollboden	<u>Svinør Vel:</u> > Det gamle skolehuset og omkringliggende eiendom > Lekeplass <u>Diverse grunneierlag:</u> > Store deler av Svinør	<u>Loshavn Velforening:</u> > Bedehuset > Loshytta <u>Lista aluminiumsverk/ Alcoa:</u> > Elkem-huset
OFFENTLIGE/ ALLMENNUTTIGE TILTAK/ FUNKSJONER SOM IKKE ER SIKRET I PLAN	> Ferjeanløp v/ butikken, Lyngørsida. > Gangvei og viktige turstier > Allmennuttede funksjoner som butikk, restauranter, Lyngørstua.	> Museumsbrygga > Brygge ved Gravene > Pellebrygga > Gangvei mellom museet og Gravene > Viktige turstier > Badestrender	> Brygge, Hammerøy. > Brygge i Åvik > Gangvei og viktige turstier	> Brygge i enden av offentlig vei > Badeplass ved bedehuset > Gangvei og viktige turstier

KARAKTERISTISKE FUNN

De fire uthavnene har en sterk felles identitet som historiske uthavner og har mange felles utfordringer knyttet til blant annet bevaring, utvikling, fraflytting og privatisering.

Ulike grader av åpenhet og tilgjengelighet

I et besøkersperspektiv er de fire uthavnene svært forskjellige. Ser man bort fra stedenes ulike fysiske karakter og størrelse er de mest åpenbare forskjellene knyttet til stedenes ulike grader av åpenhet og tilgjengelighet for besøkende. Merdø fungerer for eksempel godt som friområde og er godt tilrettelagt med toalettanlegg og grillplasser. Store friområder er offentlig eid. Svinør er i prinsippet stengt for besøkende og har ikke offentlige arealer. I likhet med Svinør fremstår Loshavn som mer lukket, til tross for at stedet er tilgjengelig med bil. For Loshavn kan en medvirkende årsak være at stedet ikke har badestrand eller andre tilsvarende attraktive målpunkter. Lyngør på sin side har flest fastboende og har det beste tilbudet når det gjelder service og offentlig transport, men fremstår allikevel som mindre åpent for besøkende enn Merdø. Den historiske utviklingen ved de ulike uthavnene forteller at tilstedeværelse av offentlige institusjoner bidrar til å opprettholde offentlig tilgjengelighet. Det er tydelig at nedleggelse av slike funksjoner medfører privatisering og mer lukkede miljøer.

Ulike grader av kapasitet som besøksmål

Med utgangspunkt i de ulike kategoriene med infrastruktur så er Merdø den uthavnen med best tilrettelegging i et besøkersperspektiv. Merdø har også kapasitet til flere besøkende, og de viktigste forslagene til infrastrukturløsninger er knyttet til oppgradering av løsninger som allerede finnes. Til forskjell fra Merdø har Lyngør, Svinør og Loshavn manglende eller kun sparsommelig infrastruktur for besøkende. Disse uthavnene har også færre og mindre gunstige oppholdsområder noe som gjør at kapasiteten som besøksmål er mindre.

Manglende skilting og formidling

Alle uthavnene har behov for skilting og formidling. Dagens situasjon med sparsommelig og/eller manglende skilting gjør uthavnene delvis eller helt utilgjengelig i et besøksperspektiv. Som besøkende er det vanskelig å orientere seg og alle uthavnene mangler oversiktlig informasjon om blant annet rekreasjonsområder, stedets uthavnshistorie og kulturmiljø.

Det er også behov for skilting av uthavnene langs hovedadkomstveier og/eller ved utfartssteder. Slik skilting vil oppfattes av mange mennesker og vil kunne bidra til bevisstgjøring av uthavnene som besøksmål, også blant lokalbefolkning.

Felles behov for regulering og etablering av møteplasser/ oppholdsområder/ gangforbindelser/ knutepunkt

Utvikling av uthavnene som besøksmål handler både om utvikling av en merkevare og om fremtidsrettet stedsutvikling på stedenes premisser. Noen viktige prinsipper ved god stedsutvikling er å etablere offentlige møteplasser og oppholdsområder, skape forbindelser mellom steder og konsentrere aktivitet rundt små og store knutepunkt.

De fire uthavnene har ulike utfordringer, men mulighetsstudien viser et tydelig felles behov for etablering av infrastrukturløsninger som møteplasser, oppholdsområder, gangforbindelser og knutepunkt. For alle uthavnene anbefales det også at løsningene sikres i reguleringsplan. Det vil være viktig å forankre slik arealbruk i reguleringsplaner for å sikre allmennhetens bruksrett på lang sikt.

Felles utfordringer ifm nærføring av gangforbindelser

Ved alle uthavnene er det utfordringer og/eller potensielle konflikter knyttet til områder med nærføring av gangforbindelser inntil private områder.

LYNGØR - SAMMENDRAG

Lyngør består av fire store og små øyer. Den historiske bebyggelsen ligger ned til vannet og det er etablert private brygger langs stort sett hele strandlinjen. Det går daglig offentlig ferje fra Gjeving. Det er ca 75 registrerte fastboende og ca 250 fritidsboliger. Ytre del av Lyngørsida (den største av de fire øyene) ligger innenfor Raet nasjonalpark.

Lyngør som besøksmål i dag

Lyngør er et velkjent feriested og assosieres ofte med Lyngør Fyr og kystledhytta ved Lyngør Fyr som med årene har utviklet seg til å bli et populært overnattingssted drevet av DNT. I 1991 ble Lyngør kåret til Europas best bevarte tettsted, noe som naturligvis har bidratt til å sette stedet på reiselivskartet.

Som besøksmål har dagens Lyngør mye å by på. Stedet har 2 restauranter, butikk, galleri og det arrangeres konserter i løpet av sommerferien. Gjennom året arrangeres ulike tilbud som yoga og trening for fastboende. Lyngør Bokhotell arrangerer omvisninger på forespørsel. Et av Europas største mørkerom for fotografer er også etablert på Lyngørsida.

Utfordringer ved Lyngør - i et besøksperspektiv

I et besøksperspektiv er Lyngør først og fremst tilrettelagt for hytteeiere og deres gjester. Hovedutfordringen for Lyngør som besøksmål er at det nesten ikke finnes båtplasser eller gjestebrygger for besøkende uten tilknytning til stedet. Det er offentlig brygge på Holmen, men kun med noen få båtplasser. Brygga ved butikken fungerer også som gjestebrygge, men er forbeholdt butikkens kunder. Det finnes ikke overnattingsmuligheter, toalett eller tilrettelagte oppholdsområder. Sparsommelig formidling og skilting bidrar også til at Lyngør som historisk uthavn fremstår lite tilgjengelig for besøkende.

Universell utforming

Gangforbindelsene i kulturmiljøet består av smale betongveier. Med tilrettelagt båttransport vil deler av Lyngør, inkludert gangvei ut mot Raet nasjonalpark, kunne gjøres tilgjengelig for tilnærmet alle besøksgreper. Stedets topografi gjør at det ikke er mulig å opparbeide disse med universell utforming.

Besøksgrupper og kapasitet som besøksmål

Som besøksmål har Lyngør relativt stor kapasitet og har mulighet til å ta i mot store grupper (30-40 pers), forutsatt at det etableres møteplasser og oppholdsområder for besøkende, offentlige toaletter og avfallsløsninger og at det ved fremtidig utvikling legges stor vekt på formidling og skilting slik at det blir lett å orientere seg på stedet.

Potensial

Lyngørstua har potensiale til mer bruk av næringslivsaktører og lokalbefolkning. Stedet kan ta i mot fra 50-100 gjester. Det gamle skolehuset på Holmen representerer en viktig del av Lyngør sin historie, og det anbefales å undersøke mulighet for etablering av allmennyttig formål, som for eksempel overnatting eller galleri. Dette fremfor å selge til privat feriebolig som det ikke er mangel på i Lyngør. Uteplass ved skolehuset, brannbua og skolebrygga bør heller ikke selges da dette kan utvikles til funksjoner for allmennheten. Eksempelvis båtplasser ved skolebrygga. Raet nasjonalpark og stedets store naturområder har et stort potensial som tur- og rekreasjonsområde for besøkende.

Konflikter

Enkelte steder krysser gangforbindelser over private brygge og besøkende oppfatter stedet som et offentlig oppholdsområde. Dette kan tidvis medføre misnøye blant eiere. Mangel på avfallsløsninger for besøkende gjør at private søppeldunker blir benyttet. Dette er ikke ideelt, men samtidig bedre enn at besøkende kaster søppel i omgivelsene.

MERDØ - SAMMENDRAG

Merdø er en middels stor øy og den historiske bebyggelsen ligger på nordsiden av øya med henvendelse mot Rævesandfjorden og øyer med fastlandsforbindelse. Nyere fritidsboliger ligger mer sentralt på øya og er lite synlig for besøkende. I skoleferien går det offentlig ferjeforbindelse med utfart fra blant annet Arendal sentrum. Det er ca 50-60 fritidsboliger og 1 fastboende på Merdø. Sørlig del av øya ligger innenfor Raet nasjonalpark.

Merdø som besøksmål i dag

Blant lokalbefolkningen i Arendal er Merdø et svært populært reisemål for både dagsbesøkende og overnattingsgjester, og stedet fungerer godt som et offentlig friområde. Offentlig ferje med hyppige avganger, iskiosk og store badestrender gjør stedet attraktivt for familier. Merdø er også et vanlig reisemål for barnehager og skoleklasser. For lokalbefolkningen i Arendal er denne uthavnen et vanlig sted å vise frem for gjester som kommer på besøk. Merdø har tilsammen ca 40 offentlige båtplasser fordelt på to gjestebrygger noe som gjør stedet tilgjengelig for flere enn dem som ankommer med ferje. Merdøgaard museum arrangerer omvisninger utendørs og på selve museet, men er sjeldent overfylt.

Utfordringer ved Merdø - i et besøksperspektiv

Hovedutfordringen for Merdø er dårlig standard ved offentlige toaletter, varierende standard på asfaltert gangvei og stier og mangel på informasjon og skilting.

Universell utforming

Gangforbindelsen i kulturmiljøet på Merdø er kupert og veksler mellom gresskledd passasjer og asfaltert dekke med dårlig standard. Adkomst fra ferjeanløp til Merdøgaard museum, kafé og badestrand ved Gravene er derfor ikke tilrettelagt for alle besøksgrupper og stedets topografi gjør at det ikke er mulig å opparbeide disse med universell utforming.

Besøksgrupper og kapasitet som besøksmål

Merdø har god kapasitet som besøksmål og kan ta i mot store grupper (30-40 pers) . Merdø egnet seg også godt for familier og badegjester. Store oppholdsområder ved museet og ved Gravene er med på å avlaste de mer sårbare områdene med tett bebyggelse og ferieboliger. Erfaringen er at kapasiteten ved badeplasser og oppholdsområder er med på å regulere besøksmengden.

Potensial

Det ligger flotte utsiktspunkt og oppholdsområder på utsiden av Merdø som er lite besøkt. Her ligger det et stort potensial for bedre tilrettelegging for besøkende og avlastning av oppholdsområdene ved museet, Gravene og de to strendene.

Konflikter

Perioder med mange besøkende kan tidvis medføre konflikt da besøkende kan oppleves som invaderende på privat grunn. Eksempelvis ved Pellebrygga (offentlig ferjeanløp) der mange mennesker samles samtidig på liten plass og tett opp til ferieboliger.

SVINØR - SAMMENDRAG

Svinør består av to øyer. Tilnærmet all historisk bebyggelse ligger konsentrert mot nord på den største av de to øyene. Den historiske bebyggelsen strekker seg helt ned til strandlinjen som idag består av utelukkende private brygger. Svinør ligger rett utenfor Åvik og en båtturen tar ca 5 minutter. Stedet har ingen fastboende og ca 40 fritidsboliger.

Svinør som besøksmål i dag

Den kulturhistoriske bebyggelsen på Svinør er ikke tilgjengelig for besøkende, da det ikke er mulig å legge til eller gå i land i disse områdene.

Utfordringer ved Svinør - i et besøksperspektiv

I et besøksperspektiv er mangel på offentlig brygge på Svinør den største utfordringen. Svinør er i prinsippet kun tilgjengelig for dem som eier feriebolig, noe som har gjort det mindre aktuelt med infrastruktur som offentlige toaletter, avfallsløsninger for besøkende, servering, formidling og skilting mm.

Universell utforming

Gangforbindelsene på Svinør er stedvis svært kupert og medfører dårlig tilgjengelighet for besøksgrupper med behov for tilrettelegging. Tilrettelegging med universell utforming er ikke forenelig med bevaring av kulturmiljøet. For besøksgrupper med slike behov anbefales omvisning fra båt.

Besøksgrupper og kapasitet som besøksmål

Svinør er et lite sted og mangel på møteplasser og oppholdsområder i den bebygde delen gjør at stedet ikke har kapasitet til hyppig besøk av store besøksgrupper (30-40 pers). Små besøksgrupper krever mindre plass og det antas at slike grupper oppleves mindre invaderende. Skånsom tilrettelegging, blant annet med begrensning av antall store besøksgrupper, tydelig skilting og begrensning av antall offentlige båtplasser, vil være viktige verktøy for regulering av besøksmengden. Svinør er ikke tilrettelagt for småbarnsfamilier.

Potensial

Som besøksmål har Svinør et stort potensial og stedet vurderes å ha stor verdi som formidler av Norges uthavnshistorie. Svinør har også fine tur- og rekreasjonsområder som kan utnyttes. Området rundt det gamle skolehuset egner seg godt som samlingspunkt med nytt toalett, badeplass og offentlig brygge og enkel servering i det gamle skolehuset.

Konflikter

I et besøksperspektiv er den mest aktuelle konflikten knyttet til etablering av offentlig brygge. Diskusjonen preges av motstridende interesser blant grunneiere og feriegjester som ønsker å opprettholde dagens situasjon, og lokalbefolkning og andre grupper som mener at Svinør må gjøres tilgjengelig for allmennheten.

LOSHAVN - SAMMENDRAG

Loshavn ligger på fastland og kjennetegnes med hvitmalt tett bebyggelse som strekker seg helt ned til vannkanten der kystlinjen utelukkende består av private brygger. Loshavn er lett tilgjengelig med bil og ligger ca 15 minutter fra Farsund. Loshavn har boplikt, men har kun 5 fastboende. Resten av bebyggelsen benyttes som ferieboliger (7 hytter og 20 eneboliger benyttes til fritidsbolig).

Loshavn som besøksmål i dag

Adkomstmulighet med bil gjør Loshavn til en av de lettest tilgjengelige uthavnene i denne mulighetetsstudien. Besøkende er velkomne til å vandre mellom husene da allmenn ferdsel er akseptert blant fastboende og hytteeiere. Samtidig fremstår stedet som privatisert og lite tilgjengelig for besøkende.

Utfordringer ved Loshavn - i et besøksperspektiv

I et besøksperspektiv så mangler Loshavn parkeringsmuligheter og snuplass for buss. Det mangler også sentrale funksjoner som offentlig møteplass, offentlig brygge, forsamlingslokale, offentlige toaletter, benker og avfallsløsninger, og tilgjengelig badeplass for allmennheten. Loshavn har også sparsommelig skilting noe som gjør det vanskelig å orientere seg og å finne frem til attraksjoner.

Universell utforming

Adkomstvei fra parkeringsplass, gjennom historisk bebyggelse og ned til bryggekanalen er ikke universelt utformet, men gir området god tilgjengelighet. Dette gjør det mulig for besøksgrupper med behov for ekstra tilrettelegging å oppleve Loshavn.

Besøksgrupper og kapasitet som besøksmål

Mangel på parkeringsplasser og snuplass for buss gjør at dagens situasjon har dårlig kapasitet til å ta i mot store besøksgrupper (30-40 pers). Ser man bort fra adkomstsituasjonen så har Loshavn kapasitet til å ta imot mange besøkende og store besøksgrupper (30-40 pers). Parkeringsplass og området ved postkassehuset vil kunne fungere som samlingspunkt og venteområde og Loshavnveien egner seg godt som gangadkomst for store besøksgrupper som vil ned til bryggekanalen for å oppleve den historiske bebyggelsen. Med bedre tilrettelegging av badeplass så vil Loshavn kunne fremstå mer attraktivt for småbarnsfamilier.

Potensial

Bryggeområdet i enden av Loshavnveien har et stort potensiale som offentlig allmenning for fastboende, feriegjester og besøkende. Området har ideell plassering i enden av stedets eneste offentlig eide gangakse, god utsikt mot havet og skjærgården, fungerer som samlingspunkt for ulike gangforbindelser og den omkringliggende historiske bebyggelsen er med på å avgrense området og gir stedet en intim karakter. Bedehuset har potensiale for mer aktiv bruk.

Konflikter

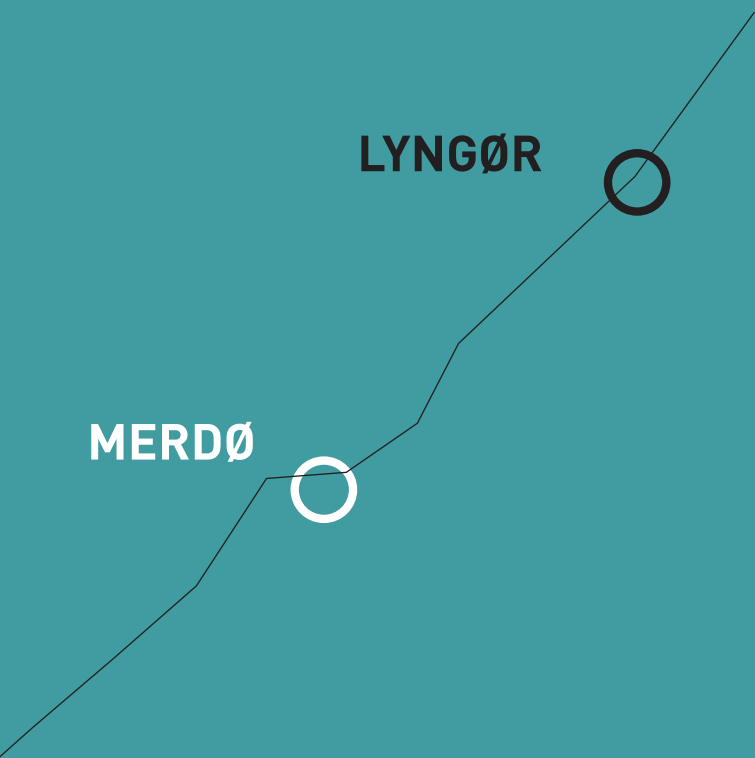
De største konfliktene vurderes å være knyttet til privatisering av offentlige gangforbindelser, som losstien til Loshytta og adkomst til badeplassen ved bedehuset.

LOSHAVN

SVINØR

LYNGØR

DEL 1 + DEL 2

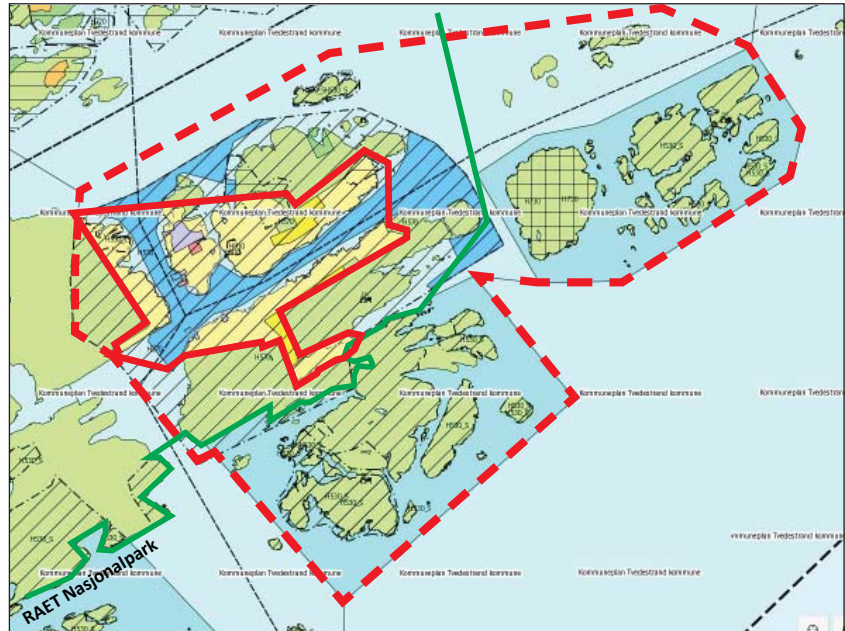

LYNGØR DEL 1

AVGRENSNING AV STUDIEOMRÅDENE

Studieområdet er vist på kartet over.

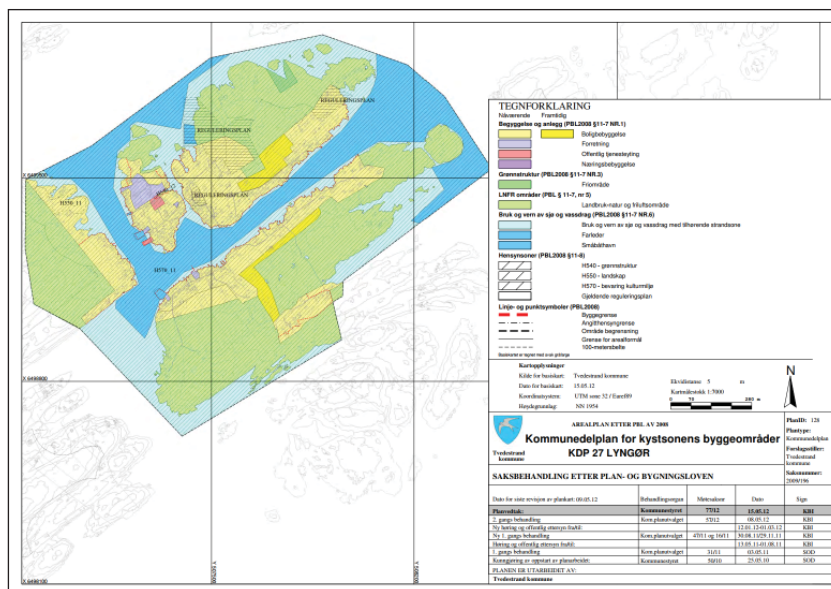
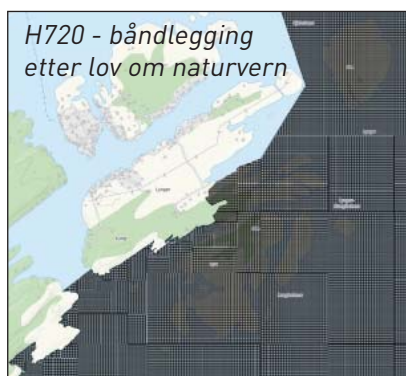
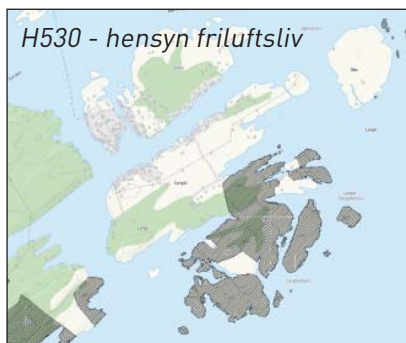
Utfartssteder som inngår i studieområdet for Lyngør:
 > Gjeving. Parkeringsplass og ferje til Lyngør.

OFFENTLIG EIENDOM

Blå markering i kart angir områder i Lyngør som eies av Tvedestrand kommune.

*Hensynssoner i kommuneplanens
arealdel 2017-2028:*

Kommunedelplan for kystsonens byggeområder 2011-2023

Gjeldende plan for Lyngør er Kommunedelplan for kystsonens bygge-
områder, 2011-2023, plankart KDP 27 Lyngør.

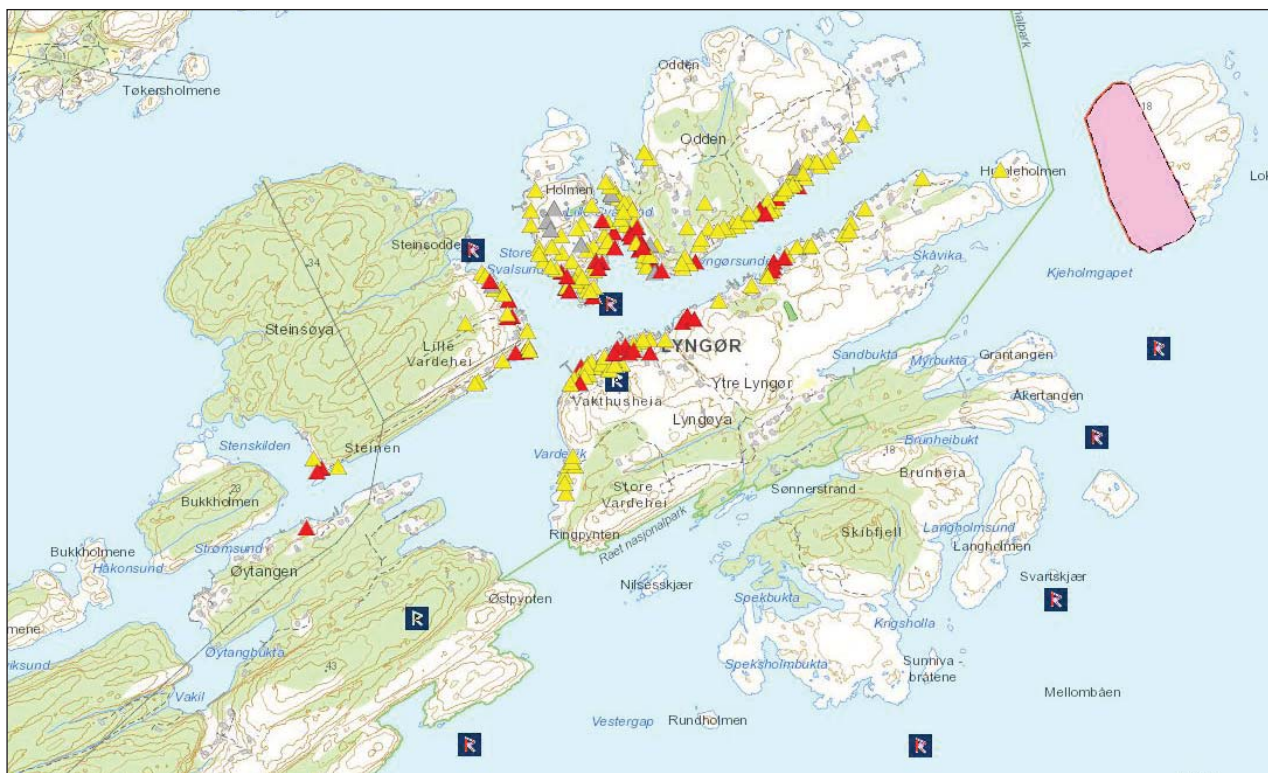
Bebygde områder er regulert til boligbebyggelse og omfattes av hensynssoner H570 Bevaring kulturmiljø. Omkringliggende grønnstruktur er regulert til friområder og landbruk-, natur- og friluftsområde. Disse områdene omfattes av hensynssonene H540 Grønnstruktur og H550 Landskap.

I kommuneplanens arealdel er deler av skjærgård regulert med hensynssonene H530 Friluftsliv (Skjærgårdspark), H560 Bevaring naturmiljø.

Store deler av ytre skjærgård inngår i Raet nasjonalpark og er regulert med hensynssone H720 Båndleggingssone Naturvern og skal forvaltes etter lov om naturvern/naturmangfold og Verneforskrift for Raet nasjonalpark.

Kjeholmen omfattes av hensynssone H730 Båndleggingssone kulturminner. Lyngør Fyrstasjon på Kjeholmen er fredet.

KULTURMILJØ

Temakart Kulturdata. Lastet ned fra karttjeneste v/ Geovekst.

Lyngør er en stor uthavn på Agderkysten. Den første faste bosetting her ute kom sist på 1500-tallet, og i begynnelsen av 1700 tallet var innbyggertallet økt til 31. Den lune havnen gjorde dette til en attraktiv uthavn på 1800-tallet. Folketallet i Lyngør økte i takt med skipsfarten og i 1815 bodde det nesten 200 mennesker i 31 hus på Lyngør. Det utviklet seg et aktivt bysamfunn rundt havnen. De hvite trehusene, arkitektonisk inspirert av Europas empire- og sveitserstil, ble bygget langs sundene. Gatene ble anlagt ved hjelp av skutenes ballastgrus og hagene fikk geometrisk form, natursteinsmurer, stakitter og lysthus. Den rike landsbyen i havet ble til, og det kom skreddere, hattemakere, motehandlende, leger og tollere. (informasjon fra Lyngørvel.no)

Lyngør er et unikt og representativt kulturmiljø med tilknytning til kystkultur og losvirksomhet. Den eldre, småskala trehusbebyggelsen i uthavnen er lokalisert ned mot sjøen, hovedsakelig på øyene Lyngøya, Odden og Holmen, samt Steinøy. Bebyggelsen ligger helt nede ved sjøen langsmed det lune sundet, med henvendelse mot dette. På øyene er det høyder bak trehusbebyggelsen, og disse høydene ble benyttet som viktige utsiktspunkter for losene.

Riksantikvarens database Askeladden viser at en de fleste bygg som ligger langs sjøkanten på Lyngør er SEFRAK- registrerte (eldre enn 1900). En rekke hus, bl.a. «Kahytten» på Holmen, er fra 1700-tallet, jfr Miljøstatus.no. Skolebygg og posthus ligger også på Holmen, og grendehus på Odden er fortsatt i bruk til ulike aktiviteter. Brønner, uthus, brygger og naust utgjør også viktige elementer i kulturmiljøet. Det er også en rekke automatisk fredede skipsfunn og skipsvrak i sjøen på flere sider av Lyngør, som forteller om den store aktiviteten i området. På høyden Vakthusheia på Lyngøya er det en gammel vete, som er del av eldre varslingsystem knyttet til forsvar langs kysten under Napoleonskrigene (ikke fredet). En kopi av den optiske telegraf ble gjenreist i 2002. Lyngør fyrstasjon ligger på en holme i øst. Da det er lite beitetrykk på Lyngør i dag, er kulturlandskapet i endring (gjengroing).

Hovedstrukturen på Lyngør er som helhet godt bevart, og det er fortsatt bosetting, næringsaktivitet og handel på Lyngør. Lyngør har dermed en viktig historiefortellende kunnskapsverdi, knyttet til kystkultur, losvirkosomhet og fiske. Stedet representerer kontinuitet i bosetting og samfunnsliv fra 1500-tallet og helt opp til våre dager. Området som helhet har stor opplevelsesverdi og identitetsverdi knyttet til kystkultur. Trehusbebyggelsen har stor bruksverdi, men bruken må tilpasses bygningenes rammer og vernehensyn.

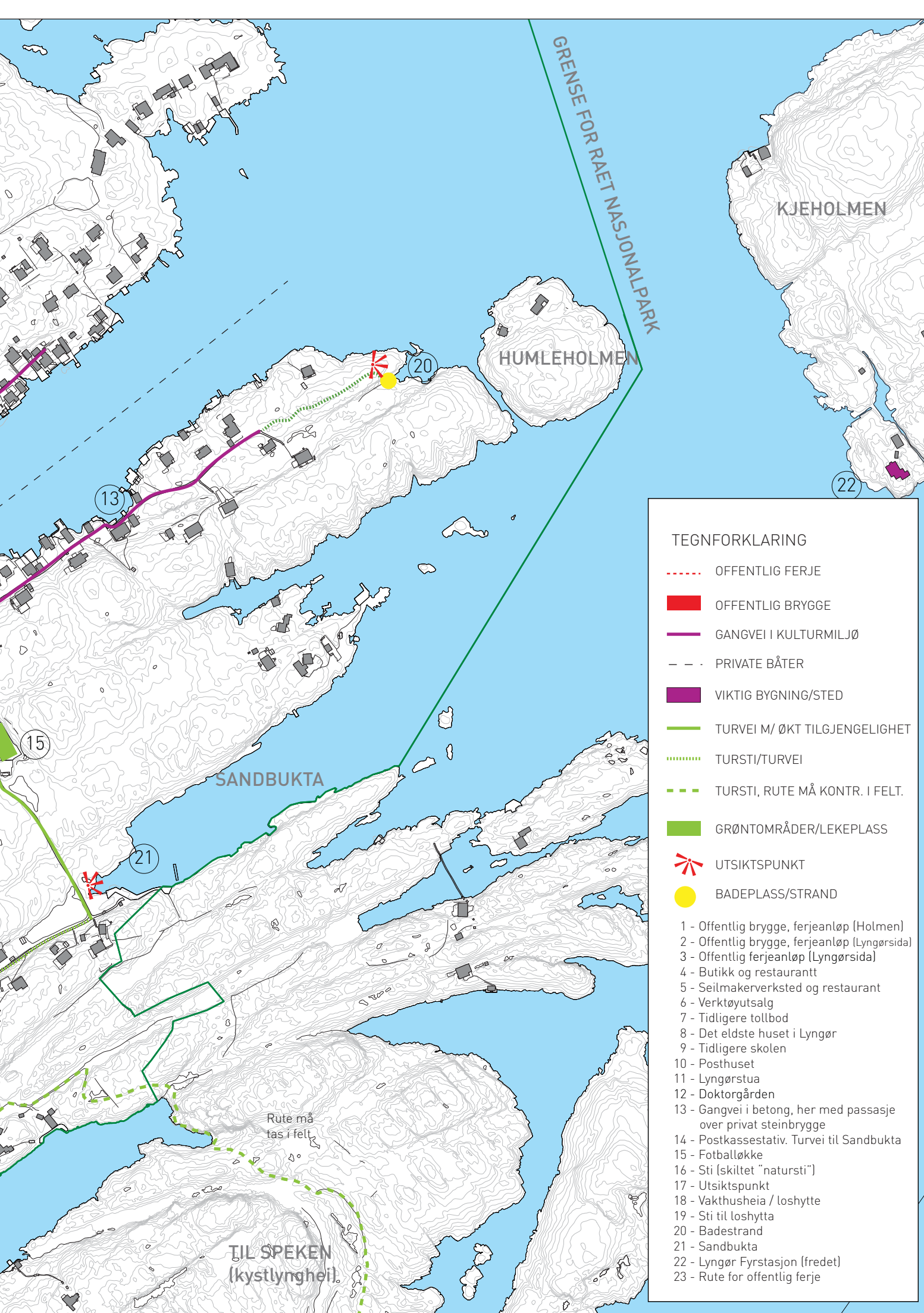
Det har skjedd en utstrakt oppgradering og utskifting av originale bygningselementer som vinduer, listverk mm, slik at autenticiteten i bygningenes eksteriør i mange tilfeller er redusert, vurdert fra et verneperspektiv. I tillegg er det etablert nye enkeltobjekter bak og innimellom den eldre bebyggelsen, samt vesentlige terrengarbeider i hage. Skala, proporsjoner og plassering i terrenget gjør at enkelte av disse blir visuelt dominerende og demper opplevelsen av utsiktshøydene (viktige for å forstå stedet). Eventuell videre utvikling i denne retning vil medføre at kulturmiljøets tålegrense overstiges og at lesbarheten og opplevelsen av helhet i kulturmiljøet forringes.

Fredede objekter:

- > Lyngør fyrstasjon ligger på en holme i øst. Fyret ble opprettet i 1879. Området inngår i Nasjonal verneplan for fyrstasjoner, Kystdirektoratet 1997. Fredningsvedtaket omfatter fyrvokterboligen med fyrlykt og øvrige bygninger på fyrstasjonen i henhold til lov om kulturminner §15: Fyrvokterbolig med fyrtårn, Maskinhus, Oljebod, Uthus, Gml. Oljebod, Bolig for betjening, Naust (2 stk.)
- > Skipsvrak og skipsfunn flere steder i sjøarealene.

KART: 1.1 LYGØR
1:4000 / A3
Mulighetsstudie
Uthavnene som besøksmål
DEL 1
Kartlegging

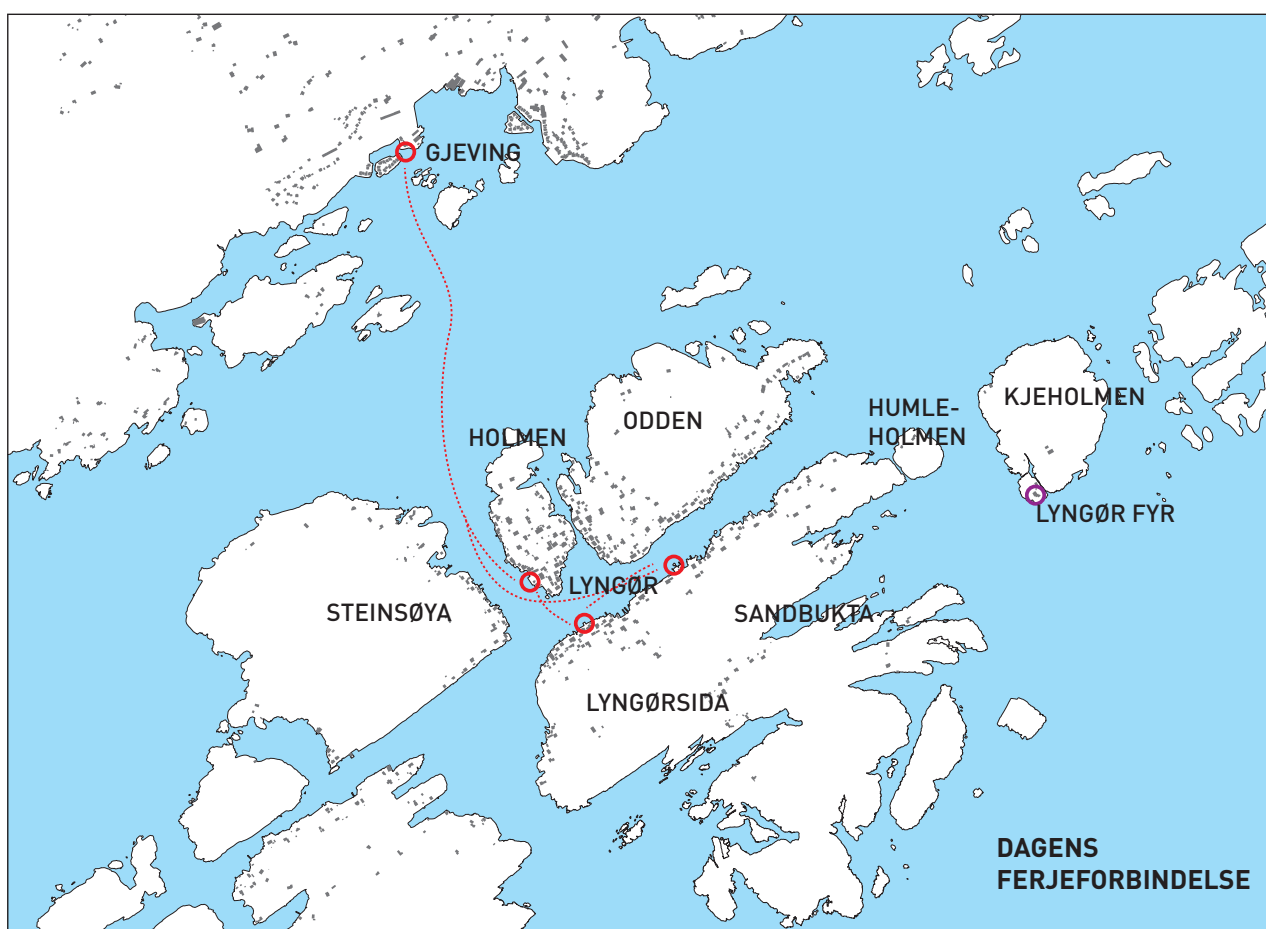

ADKOMSTMULIGHETER

DAGENS SITUASJON	UTFORDRINGER	MULIGHETER (DEL 2)
1 PARKERING - UTFARTSTED/UTHAVN		
> <u>Utfartssted:</u> > Gjeving: Totalt ca 40 p-plasser > Parkeringsplass eies av Tvedestrand kommune > Tilstrekkelig manøvreringsareal for buss.	> Parkeringsplass er ofte full. Benyttes av hytteeiere på Gjeving / Lyngør.	> Reservere et avgrenset antall plasser til dagsbesøkende til Lyngør.
2 PRIVAT OG OFFENTLIG BÅT/FERJE		
> Privatdrevet ferje med anløp på Holmen og to steder på Lyngørsida > Kapasitet/tur: 30-40 personer > Sommersesong: 2 avganger/time > Resten av året: 5 avganger/dag man-fre 3 avganger/dag - lørdag 1 avgang /dag - søndag > Private taxi-båter.	> Få ferjeavganger i helgene gjør Lyngør mindre tilgjengelig og dermed mindre attraktivt som besøksmål. > Mangler ferjeforbindelse til Kjeholmen.	> Øke ferjekapasiteten: Flere avganger og/eller flere personer/tur. > Etablere ferjeanløp på Kjeholmen for besøkende til Lyngør Fyr.
3 BRYGGEFASILITETER - UTFARTSTED OG UTHAVN		
> <u>Utfartssted:</u> Offentlig brygge på Gjeving eid av Tvedestrand kommune. Mulighet for fortøyning og iland- og ombordstigning. > <u>Uthavn:</u> 1 offentlig brygge på Holmen. Ferjeanløp, iland- og ombordstigning og fortøyning for besøkende. Småbåtbrygge er 8 m og kapasitet varierer avhengig av størrelse på båter. 2 brygger på Lyngørsida. Begge er ferjeanløp. Småbåtbrygge ved butikk er forbeholdt kunder ved butikk og restaurant. Ikke tillatt å ligge lenge ved brygga.	> <u>Uthavn:</u> > Ikke tilstrekkelig båtplasser/fortøyningsmulighet for dagsbesøkende. I dag er det kun mulig å fortøye ved den offentlige Holmbrygga. > Enkelte ferjeanløp har begrensede arealer der man stiger i land. > Ferjeanløp ved butikken på Lyngørsida ligger i umiddelbar nærhet til butikk og restaurant. Vil kunne oppleves trangt og kaotisk ved store besøksgrupper. > Overgang ferje-brygge er ikke tilrettelagt med universell utforming.	> Etablere offentlig brygge i Sandbukta for rekreasjonsbesøk og fortøyning. > Utvide eksisterende restaurantbrygge på Lyngørsida med båtplasser for besøkende. > Utbedre/utvide offentlig brygge nordøst på Lyngørsida med fortøyningsmulighet for besøkende, og større publikumsareal. > Tilrettelegge ferjeanløp ved butikk og en begrenset strekning langs gangvei med universell utforming.

Over: Offentlig brygge på Gjeving. Utfartssted til Lyngør.

Over og høyre: Gangadkomst og offentlige ferjeanløp nordøst på Lyngørsida.
Under: Holmbrygga. Offentlig gjestebrygge og ferjeanløp på Holmen.

Høyre: Offentlig ferjeanløp ved butikken på Lyngørsida.

Under: Gjestebrygge for besøkende til Pers Brygge og Butikk og offentlig ferjeanløp på Lyngørsida.

GANGFORBINDELSER OG MØTEPLASSER

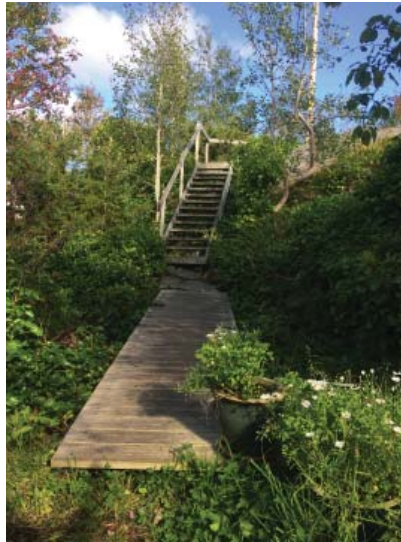
DAGENS SITUASJON	UTFORDRINGER	MULIGHETER (DEL 2)
4 GANGVEIER I KULTURMILJØ		
> Gangvei i betong på Lyngørsida, Holmen og Odden. Bredde 1,2-1,5 meter.	> Gangveiene i betong er tydelige og oppleves som offentlige arealer, med unntak av enkelte punkter der gangforbindelse går over private brygger og nært inntil privat eiendom. Autentisiteten ved bryggeanlegget gjør stedet til et attraktivt stoppested for besøkende. Situasjonen kan føre til konflikt mellom hytteeiere og besøkende. > Uklart om enkelte benker langs gangvei er offentlige eller private > Mangler forbindelse mellom øyene for besøkende/turgåere. > Manglende skilting gir utfordringer mht orientering.	> Bedre skilting > Utleie av robåter som kan brukes til transport mellom øyene. > Etablere "uthavnsbenker" ² med egen design. > Regulere offentlig gangvei og stiforbindelser.
5 TURVEIER OG STIER I NATUROMRÅDER		
> Stort nettverk av stier med varierende standard og merking. Er stedvis gjengrodd og lite tydelige. Går enkelte steder gjennom våte områder.	> Manglende informasjon, skilting, skjøtsel og tilrettelegging gjør vandring langs turstier lite tilgjengelig og lite attraktivt for besøkende.	> Etablere rundturer og stier til målpunkter/attraksjoner med tydelig inngangsport fra hovedgangvei. > Samarbeid med Raet nasjonalpark. Eksempelvis: Loshytta, utsiktspunkt mot havet, den lille stranda. > Fjerne kratt/vegetasjon for å få tydelige og attraktive traseer. > Utbedre tursti til Loshytta > Skilting av viktige punkt
6 OPPHOLD SOMRÅDER OG MØTEPLASSER		
> Bryggeområder ved de 3 ferjeanløpene, 1 på Holmen og 2 på Lyngørsida. > Området ved postkassestativ på Lyngørsida > Utearealer v/ Lyngørstua på Odden	> Mangler møteplasser og oppholdsområder med kapasitet til store besøksgrupper. (tilrettelagte rasteplasser, badeplasser, samlingspunkt for gruppereiser, etc).	> Mulige nye samlingspunkt: - Sandbukta - Uteområder ved den gamle skolen - Nytt bryggeanlegg ved det nordlige ferjeanløpet på Lyngørsida - Området ved ferjeanløp på Holmen

² "Uthavnsbenk" betegner forslag til en egen type benk som er designet og produsert kun til bruk ved de ulike uthavnene. Se side 164 for nærmere beskrivelse av forslaget.

Alle foto: Gangveier i Lyngør
 Under til venstre: Gangforbindelse på
 Lyngørsida som går over privat brygge

Alle foto: Stiforbindelser på Lyn-
gørsida
Over: Stiforbindelse til
Vakthusheia
Høyre: Natursti med egen skilting

Alle foto: Møteplasser i Lyngør.
 Øverst: Det gamle skolehuset
 Over: Område ved ferjeanløp ved
 Pers brygge og butikk

Over: Møteplass i gangveikryss ved postkassestativet på Lyngørsida
 Under: Lyngørstua med uteområde og gangveikryss.

ATTRAKSJONER OG OPPLEVELSER

DAGENS SITUASJON	UTFORDRINGER	MULIGHETER (DEL 2)
7 ATTRAKSJONER/MÅLPUNKTER		
> Kulturmiljøet > Loshytta > Galleri ved Seilmakerverkstedet. > Verktøyutvalg > Fotostudio (ett av Europas største mørkerom) > Båttur gjennom sundet > Lyngør fyr > Tollboden > Det eldste bygget i Lyngør	> Lyngør har mange attraksjoner for besøkende, men disse er lite tilgjengelig pga dårlig merking og formidling. > Få målpunkter/samlingssteder (butikk, restaurant) gir trengsel rundt disse i høysesong. > Manglende informasjon og skilting av attraksjoner gjør Lyngør mindre tilgjengelig som besøksmål.	- Mulighet for nye attraksjoner/målpunkter: > Nedlagt skole på Holmen - Mulighet for større arrangementer, formidling av stedets historie, utleie, offentlig overnatting. > Liten badestrand > Offentlig område i Sandbukta > Bedre skilting og formidling
8 ORGANISERTE OPPLEVELSER		
> Diverse kurs ved Seilmakerverkstedet på Lyngørsida og ved Lyngørstua på Holmen. > Konserter ved galleriet > Utstillinger > Omvisninger i regi av Lyngør Bokhotell	> Manglende informasjon gjør organiserte opplevelser lite tilgjengelig for besøkende. > I sommersesongen er de organiserte opplevelsene rettet mot sommergjester. (konserter, utstillinger) > Utenom sommersesongen er de fleste aktivitet rettet mot fastboende (eksempelvis yoga og annen trening).	> Guidete rundturer i kulturmiljø og til utvalgte steder med formidling av stedets historie, spesielle stedsnavn og historiske bygninger og historiske hendelser i samarbeid med historielag/velforening. - Kan gjennomføres som båttur eller spasertur, evt. en kombinasjon. > "Lyngør rundt" - en rundtur i natur- og kulturmiljø. Kombinert med felles rotur. > Mulige samarbeidsparter tilknyttet organisering av "Lyngør rundt": Tvedestrand kommune, DNT, historielag, velforening
9 REKREASJON I NATUR- OG KULTURMILJØ (IKKE-ORGANISERTE OPPLEVELSER)		
> Gåtur langs stier i naturområder. > Gåtur til Loshytta og utsiktspunkter. > Vandring i kulturmiljø > Bademulighet ved liten sandstrand. > Benker langs gangvei. > Båttur i sundet for å oppleve kulturmiljøet	> Manglende skilting gjør rekreasjonsopplevelser lite tilgjengelig for besøkende > Manglende skilting kan medføre at besøkende går over og/eller oppholder seg på privat grunn.	> Tilrettelegging av offentlig brygge med badeplass og offentlig grill i Sandbukta. > "Lyngør rundt" - se over.

Alle foto over: Vakthusheia

Under: Utsiktspunkt langs tursti med utsikt mot Raet nasjonalpark.

Alle foto: Rekreasjonsområder
 Over: Benker langs gangvei og ved ferjeanløp ved butikken.
 Venstre: Sandbukta
 Under venstre: Badeplass på Lyngørsida.
 Under: Gangvei ut til Sandbukta og Raet nasjonalpark.

Alle foto: Kulturmiljø i Lyngør.
 Over: Utsikt mot bebyggelse på
 Odden.
 Høyre: Gangvei som går forbi
 butikken. Toaletter i rødt bygg.
 Under til høyre: Utsikt fra bro-
 forbindelse mellom Holmen og
 Odden.
 Under: Gangvei imellom husene
 på Lyngørsida.

SERVERING, OVERNATTING, AVFALL OG SANITÆR

DAGENS SITUASJON	UTFORDRINGER	MULIGHETER (DEL 2)
10 SERVERING		
> Pers Brygge og Butikk Kapasitet: opp til 50 pers. Åpningstider: sommeråpent > Seilmakerfruens Kro Kapasitet: antatt 30-40 pers. Kan ta i mot flere personer dersom 2. etg tas i bruk Åpningstider: sommeråpent, med noen arrangementet i løpet av året. > Butikk (Pers Brygge og Butikk)	> Restaurant ved butikken har universell utforming. Utfordringen mht adkomst da offentlig ferjetransport ikke har universell utforming.	> Bryggeområdet, restauranten og deler av gangvei er universell utformet og er dermed tilrettelagt for besøks grupper med behov for slik tilrettelegging. Med universell utforming av ferjetransport (iland- og ombordstigning) og offentlig toalett vil man kunne bruke begrepet universell utforming ved markedsføring av denne delen av Lyngør. > Samarbeid mellom organiserte omvisninger og serveringssteder. > Mulige spisesteder/samlingspunkt for store besøksgrupper: - Sandbukta - Lyngørstua - Det gamle skolehuset - Posthuset
11 OVERNATTING		
Ingen overnattingsmuligheter på Lyngørsida, Holmen, Odden eller Steinsøy. Kystledhytte ved Lyngør Fyr - 22 sengeplasser (DNT) <i>Privat utleie er ikke kartlagt.</i>	> Nærmeste overnattingssted er kystledhytte ved Lyngør Fyr på Kjøholmen, som fungerer som eget reisemål. Det er liten kobling mellom Lyngør Fyr og kulturmiljøet i Lyngør. > Det går ikke ferje til Kjøholmen. Det har ikke vært ønskelig da dette vil medføre 10 min mer reisetid. Transport til Kjøholmen skjer med Taxibåt.	Mulige steder for overnatting: - Det gamle skolehuset. - Lyngørstua Mulige samarbeidsparter: DNT, private aktører, Raet nasjonalpark. > Utvide ferjeforbindelsen med ferjeanløp på Kjøholmen. Kan være sesongbasert og for utvalgte avganger. Dette vil kunne gi mulighet for helhetlig opplevelse av Lyngør-området.
12 AVFALLSHÅNDTERING		
Ingen offentlige søppeldunker	> Besøkende bruker private søppeldunker. Ikke ønskelig blant fastboende og hytteiere, men oppfattes som bedre enn forsøpling.	> Etablere offentlig avfallspunkter på egnede steder. Eksempelvis ved ferjeanløp, kiosk/butikk, Lyngørstua, Sandbukta, ved postkassestativ mm.
13 SANITÆRFORHOLD		
Ingen offentlige toaletter.	> Besøkende benytter toaletter som er tilknyttet butikken. > Mangel på offentlige toaletter vil medføre uønsket atferd blant besøkende og kunne føre til stor konflikt.	Mulige steder for etablering av offentlig toaletter: - Sandbukta i forbindelse med offentlig brygge. - Ved Lyngørstua på Odden - Toalettet ved butikken, Lyngørsida.

Over: Pers Brygge og Butikk.
Under: Seilmakerfruens Kro.

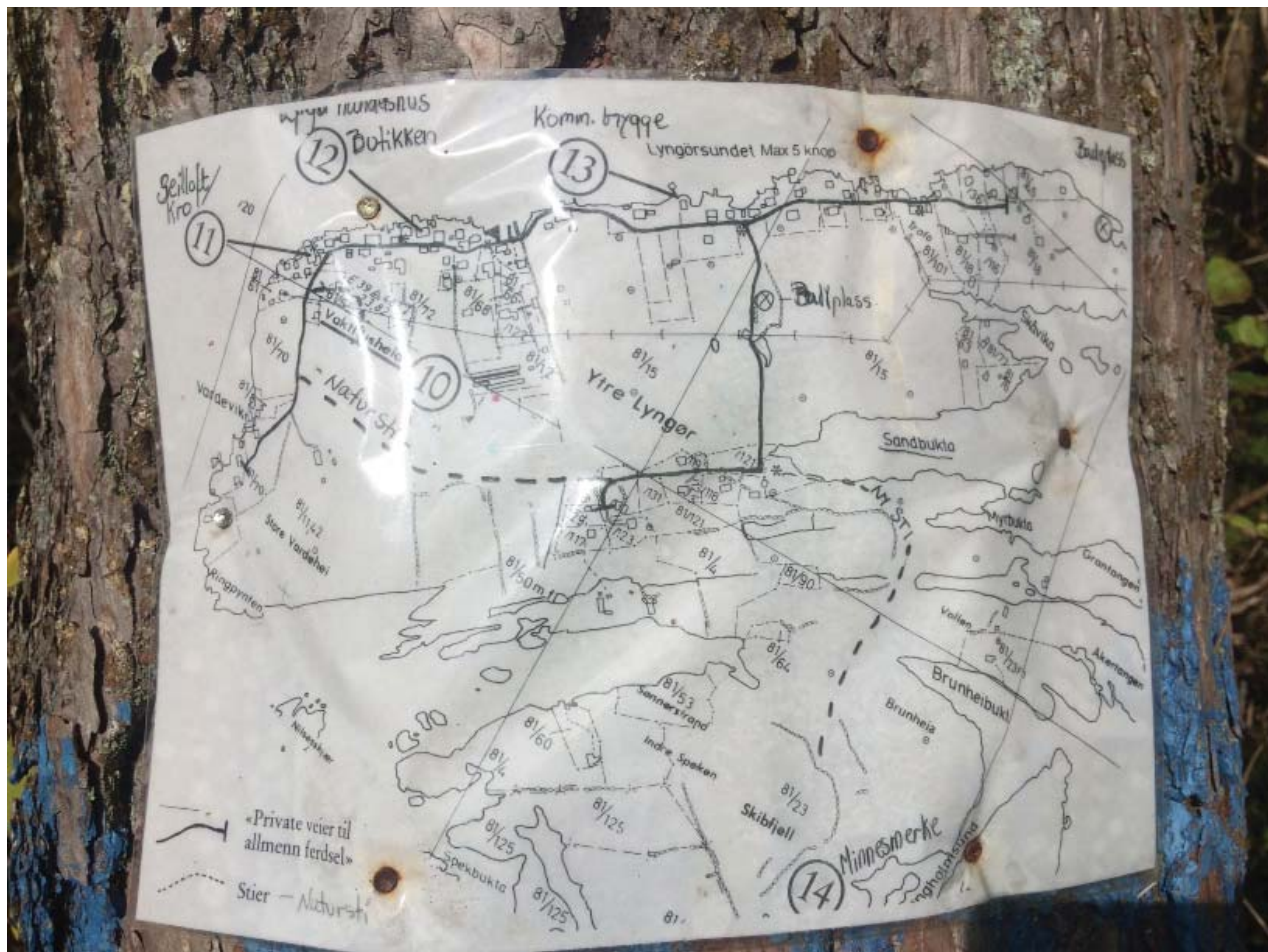
FORMIDLING OG SKILTING

DAGENS SITUASJON	UTFORDRINGER	MULIGHETER (DEL 2)
14 GANGVEIER, TURSTIER, TUROMRÅDER, MÅLPUNKTER OG ATTRAKSJONER		
> Svært sparsommelig merking av turstier/turveier. > Informasjonstavle ved posthuset på Holmen og ved butikken på Lyngør-sida.	FELLES KOMMENTAR TIL TEMA "FORMIDLING OG SKILTING": > Manglende samordnet skilting og formidling gjør Lyngør svært lite tilgjengelig og dermed mindre attraktivt som besøksmål. > Mangel på formidling av kulturhistorie og mangel på skilting av kulturhistoriske steder og hendelser reduserer allmennhetens mulighet til å forstå stedets identitet som tidligere uthavn.	FELLES KOMMENTAR TIL TEMA "FORMIDLING OG SKILTING": > Felles designmanual for all skilting og formidling. > Informasjonstavle med oversiktskart som presenterer det "store bildet" og gir info om stedet som besøksmål. Herunder informasjon og skilting av: - kulturmiljø/bygninger/steder/hendelser - naturområder - attraksjoner og målpunkter - gangveier, hovedstier og rundturer - rekreasjonsområder - lekeområder - bademuligheter - servering - offentlige toaletter - avfallsløsning - overnattingsmuligheter - organiserte opplevelser (guiding, båtutleie, galleri, kurs etc)
15 ORGANISERTE OG IKKE-ORGANISERTE OPPLEVELSER		
> Informasjonstavle på Odden og Lyngørsida med sparsommelig informasjon om organiserte opplevelser. Yoga, kurs, trening,	<i>Se over.</i> > Informasjonstavle på Odden fremstår som rettet mot hytteeiere.	<i>Se over.</i>
16 OVERNATTING, SANITÆR, SPISEMULIGHETER, OFFENTLIGE TRANSPORT		
> God informasjon om ferjetider		<i>Se over.</i>
17 KULTURMILJØ		
> Ingen skilting til eller informasjon om kulturhistoriske bygg.	<i>Se over.</i>	<i>Se over.</i>
18 NATUROMRÅDER		
> Ingen skilting til naturområder utover sparsommelig skilting av stier.	<i>Se over.</i>	<i>Se over.</i>

Alle foto: Eksempler på informasjon og skilting i Lyngør

Alle foto: Eksempler på informasjon og skilting i Lyngør

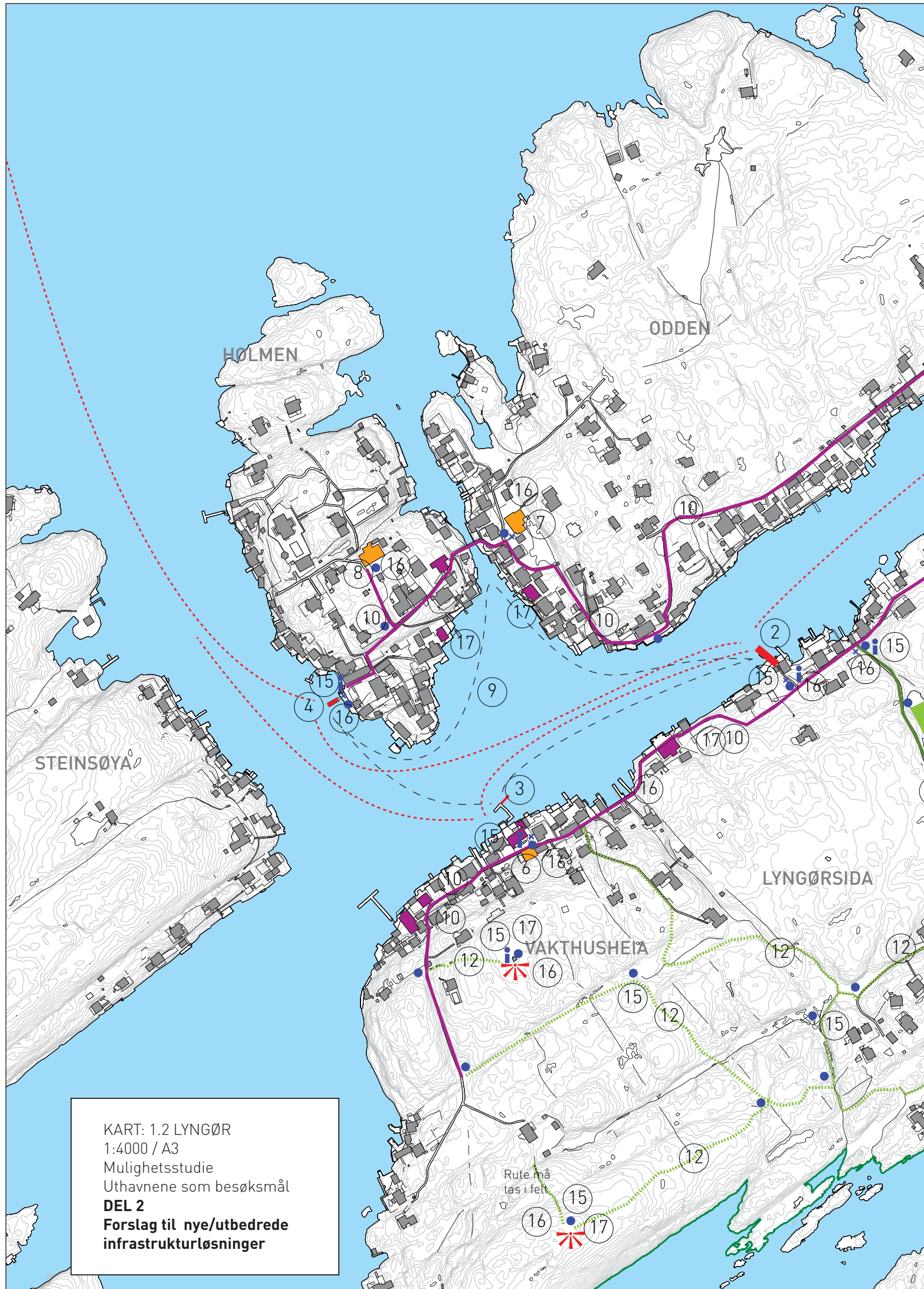
Alle foto: Eksempler på informasjon og skilting i Lyngør

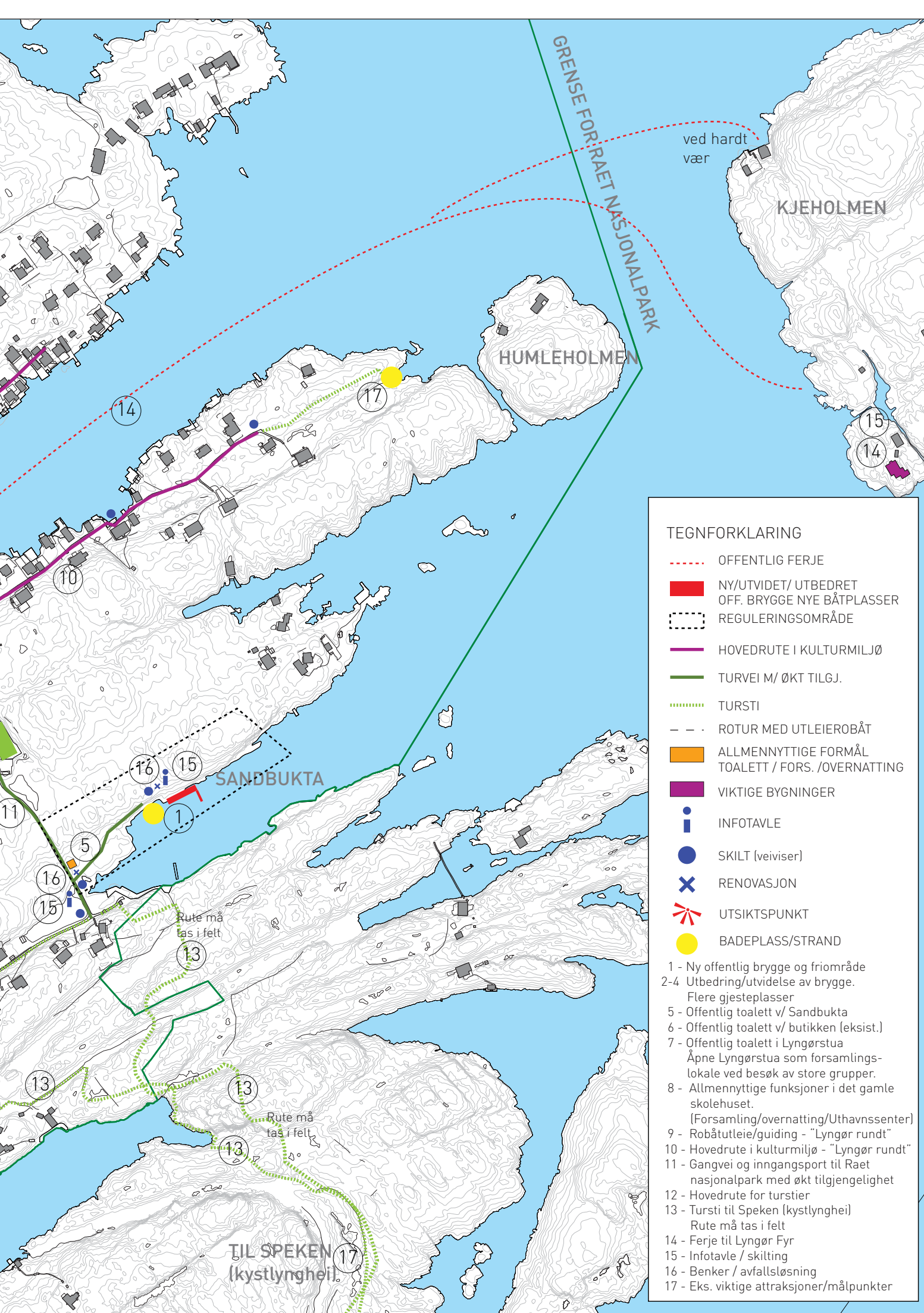

An aerial photograph of a rugged coastline. The image shows several large, rocky islands and peninsulas. The land is covered in dense green vegetation, with some areas showing exposed rock. A small village with orange-roofed houses is visible on one of the larger landmasses. The surrounding water is dark blue. The text "LYNGØR DEL 2" is overlaid in white, sans-serif font in the lower right quadrant.

LYNGØR DEL 2

KART: 1.2 LYGØR
1:4000 / A3
Mulighetsstudie
Uthavnene som besøksmål
DEL 2
**Forslag til nye/utbedrede
infrastrukturløsninger**

TEGNFORKLARING

- OFFENTLIG FERJE
 - NY/UTVIDET/ UTBEDRET
OFF. BRYGGE NYE BÅTPLASSER
 - REGULERINGSOMRÅDE
 - HOVEDRUTE I KULTURMILJØ
 - TURVEI M/ ØKT TILGJ.
 - TURSTI
 - ROTUR MED UTEIEROBÅT
 - ALLMENNUTTIGE FORMÅL
TOALET / FORS. /OVERNATTING
 - VIKTIGE BYGNINGER
 - INFOTAVLE
 - SKILT (veiviser)
 - RENOVASJON
 - UTSIKTSPUNKT
 - BADEPLOSS/STRAND
- 1 - Ny offentlig brygge og friområde
2-4 Utbedring/utvidelse av brygge.
Flere gjesteplasser
5 - Offentlig toalett v/ Sandbukta
6 - Offentlig toalett v/ butikken (eksist.)
7 - Offentlig toalett i Lyngørstua
Åpne Lyngørstua som forsamlings-
lokale ved besøk av store grupper.
8 - Allmennytte funksjoner i det gamle
skolehuset.
(Forsamling/overnatting/Uthavnssenter)
9 - Robåttutleie/guiding - "Lyngør rundt"
10 - Hovedrute i kulturmiljø - "Lyngør rundt"
11 - Gangvei og inngangsport til Ræt
nasjonalpark med økt tilgjengelighet
12 - Hovedrute for turstier
13 - Tursti til Speken (kystlynghei)
Rute må tas i felt
14 - Ferje til Lyngør Fyr
15 - Infotavle / skilting
16 - Benker / avfallsløsning
17 - Eks. viktige attraksjoner/målpunkter

LYNGØR - FORSLAG TIL INFRASTRUKTURLØSNINGER

1 Ny offentlig brygge og friområde i Sandbukta

Se side 62 for detaljert beskrivelse.

Lyngør mangler gjestebrygge og tilrettelagte oppholdsområder for besøkende. Etablering av ny offentlig gjestebrygge i Sandbukta med oppholdsområder og badeplass vurderes som et viktig grep for bedre tilrettelegging av Lyngør som besøksmål. Plassering er diskutert og vil ikke gi nevneverdig inngrep i kulturmiljøet.

Viktige tema: Samarbeid med grunneiere, Raet nasjonalpark, velforening, Havnevesenet, Tvedestrand kommune, turistkontor. Stedstilpasning, økt tilgjengelighet, god informasjon og skilting,

2-4 Utbedring/utvidelse av gjestebrygge

Mangel på gjestebrygger i Lyngør vurderes som en de viktigste utfordringene for stedet som besøksmål. Det foreslås derfor at dagens offentlige brygger utvides med flere båtplasser. Reversible løsninger må vektlegges.

Viktige tema/hensyn: Samarbeid med grunneiere, havnevesen, velforening, turistkontor, Tvedestrand kommune. Stedstilpasning, trafikk-sikkerhet, god informasjon og skilting.

5-7 Nye offentlige toaletter

For Lyngør som besøksmål er det behov for offentlige toaletter. Eneste toalett for publikum ligger i tilknytning til butikken på Lyngørsida. Det foreslås at dette toalettet etableres som offentlig toalett. Videre foreslås at det etableres offentlig toalett i Lyngørstua og nytt toalettbygg ved Sandbukta. Daglig drift (åpning og rengjøring) må organiseres slik at toaletter er tilgjengelige i perioder med besøkende. Ved nybygg må det legges stor vekt på kvalitet ved utforming og utførelse da slikt bygg utgjør en viktig del av den helhetlige opplevelsen av et besøksmål.

Viktige tema: Samarbeid med Tvedestrand kommune, Raet nasjonalpark, velforening, grunneiere. Universell utforming, stedstilpasning, ikke eksponert plassering, høy kvalitet

8 Allmennyttige funksjoner i det gamle skolehuset. -overnatting -forsamlingslokale

Det gamle skolehuset på Holmen representerer en viktig del av Lyngørs historie og det foreslås at bygningen og områdene sikres som allmennyttig formål. Det anbefales at bygning tas i bruk som overnattingssted, forsamlingslokale og/eller museum, og at Tvedestrand kommune legger tilrette for økonomisk verdiskapning gjennom støtte til vedlikehold og drift av den gamle bygningen. Det anbefales at bygning ikke tas i bruk som privat feriebolig da skolehuset er et av få gjenværende offentlige bygg, og at ferieboliger ikke er en mangelvare i Lyngør.

Viktige tema: Forhindre privatisering, tilrettelegge for verdiskapning, tilrettelegg for allmennyttige formål som kan fungere i samspill med annen næringsvirksomhet,

9 Robåttutleie

For bedre tilrettelegging for besøkende foreslås det utleie av robåter. Robåter kan stasjoneres på Gjeving og/eller ved offentlige brygger i Lyngør. Tilbudet kan driftes av fastboende, feriegjester og/eller velforening, evt. i samarbeid med turistkontor/DNT/Lyngør Bokhotell.

Viktige tema/hensyn: Etablere tilbudet som et samarbeidsprosjekt, fokus på trafiksikkerhet, god informasjon og skilting.

10 Hovedrute i kulturmiljø "Lyngør rundt"

Det anbefales etablering av hovedrute " Lyngør rundt" for vandring i kulturmiljø og at dette gjøres i tett samarbeid med grunneiere, velforening og andre berørte parter. God informasjon og skilting vil medføre at Lyngør fremstår mer åpent og tilrettelagt som besøksmål. *Viktige tema: Informasjon, skilting, samarbeid med grunneiere, hytte-eiere, kommune, velforening m. fl.*

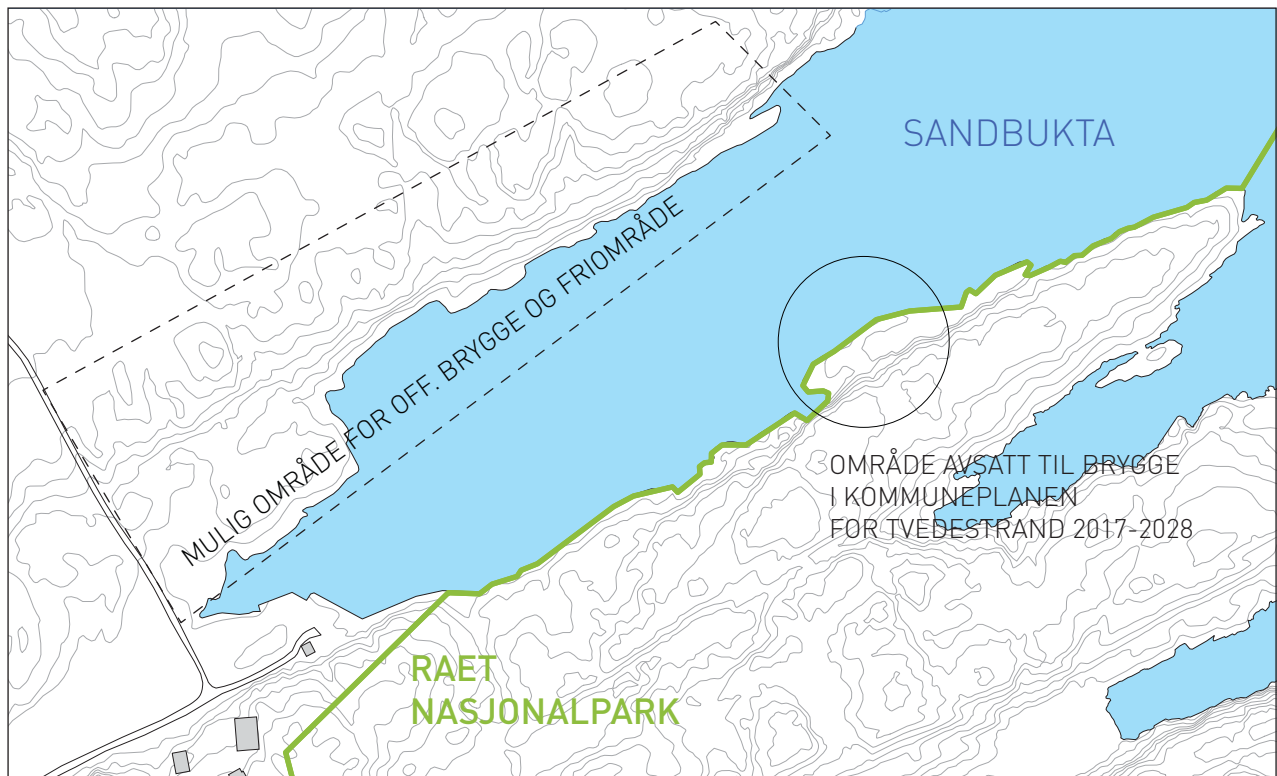
11 Gangvei og inngangsport til Raet nasjonalpark med økt tilgjengelighet	Gangveien som går fra postkassestativ og ut til Sandbukta foreslås etablert som hovedgangforbindelse og inngangsport til Raet nasjonalpark. Det ligger ikke tilrette for universell utforming, men ved opprusting og vedlikehold bør det legges vekt på økt tilgjengelighet slik at området i Sandbukta og kontakt med Raet nasjonalpark blir tilgjengelig for flest mulig. Tilrettelegging kombinert med god informasjon og skilting vil bidra til et disse område kan utnyttes bedre som tur- og rekreasjonsområder for besøkende og dermed fungere som avlastning for områder med tett bebyggelse/kulturmiljø. <i>Viktige tema/hensyn: Drift og vedlikehold, informasjon og skilting, etablering av "uthavnsbenker" og avfallsbeholdere.</i>
<p>12 Skjøtsel og skilting av
+13 hovedstier i naturområder "Lyngør rundt"</p>	Det foreslås bedre tilrettelegging av turstier gjennom informasjon, skilting og skjøtsel. Godt tilrettelagte turstier til attraksjoner og målpunkter, og varierte turmuligheter vurderes som en viktig kvalitet for Lyngør som et interessant og mangfoldig besøksmål. Det anbefales at stier som leder til Raet nasjonalpark, Loshytte, utsiktspunkt og bade-plasser prioriteres. <i>Viktige tema/hensyn: Samarbeid med Raet nasjonalpark, god informasjon og skilting, samarbeid med grunneiere/eiere av fritidsboliger/velforening, etablering av "uthavnsbenker" og avfallsbeholdere.</i>
14 Ferje ut til Lyngør Fyr	Det foreslås at ferjetransport til Lyngør utvides med noen utvalgte avganger videre i sløyfe til Lyngør Fyr. Stedet er et velkjent og populært reisemål og det vurderes at en tettere kobling til Lyngør Fyr vil ha positiv virkning for Lyngør som besøksmål og vil kunne fungere som en rundtur for besøkende. <i>Viktige tema/hensyn: Samarbeid med DNT, Raet nasjonalpark, turistkontor, Lyngør Bokhotell. God informasjon og skilting, samarbeid med grunneiere/eiere av fritidsboliger/velforening.</i>
15 Formidling og skilting	God formidling og informasjon er grunnleggende ved tilrettelegging av et besøksmål. Sparsommelig/manglende/lite helhetlig formidling og informasjon om stedenes uthavnshistorie (kulturmiljø, funksjoner, steder, hendelser og bygninger), er et fellestrekk ved alle de fire uthavnene. Dette medfører redusert tilgjengelig for besøkende og gjør at uthavnenes sterke felles historie ikke oppfattes like lett. Benker og avfallsløsninger utgjør en sentral del av en framtidig tilrettelegging for besøkende. Det anbefales at det utarbeides en felles designmanual for utforming av informasjonstavler, skilting, "uthavnsbenker" og avfallsløsninger. Dette vil sikre felles og enhetlig utforming, materialvalg, detaljering og utførelse som igjen vurderes å ha positiv virkning ved markedsføring av uthavnene og tilrettelegging av disse stedene som besøksmål. Det anbefales at det ikke åpnes for lokale tilpasninger/justeringer av utforming/profil da dette vil medføre at uthavnene som en felles merkevare blir mindre tydelig og gjenkjennbar. <i>Viktige tema: Tilpasning til Raet nasjonalparks designmanual og andre merkevarer/logoer, stedstilpasning, høy kvalitet ved materialvalg og detaljering, grundig kartlegging av behov og innhold, unngå lokale ad hoc initiativ og "midlertidige" tilpasninger.</i>
16 "Uthavnsbenker" og avfallsløsning <i>Se side 162 for detaljert beskrivelse.</i>	

LYNGØR	OFFENTLIG BRYGGE OG FRIOMRÅDE I SANDBUKTA
Beskrivelse av tiltak	Forslaget omfatter regulering og etablering av offentlig brygge i Sandbukta med badeplass, fortøyningsmulighet for småbåter og tilrettelagte oppholdsområder på land. I kommuneplan for Tvedestrand er det avsatt areal til brygge på motsatt side av bukta. Det anbefales at ny plassering vurderes innenfor området vist på kart på motstående side. Plassering her er mer tilgjengelig fra gangvei. Plassering må vurderes nærmere mht vind, bølger mm.
Krav til utforming, materialbruk og kvalitet	<u>UTFORMING:</u> > Området skal opparbeides med tydelig offentlig karakter (tilgjengelig for allmennheten). > Størrelse på brygge og antall båtplasser må vurderes på bakgrunn av tilgjengelig areal, stedstilpasning, økonomisk gjennomførbarhet og grad av tilrettelegging for ulike besøksgrupper. <u>MATERIALBRUK/TEKNIKK:</u> > Valg av materialer må vurderes mht plassering og tilrettelegging for besøksgrupper. Ferdigstilt brygge skal ha høy håndverksmessig kvalitet og underordne seg miljøet.
Besøksgrupper	> Oppholdsområde og badeplass for alle typer besøksgrupper, fastboende og feriegjester. > Fortøyningsmulighet for besøkende med båt > Mulighet for universell utforming i et begrenset område i tilknytning til brygge må vurderes i seinere fase.
Vurdering av virkninger	Tiltaket vurderes å ha positiv virkning mht tilrettelegging av Lyngør som besøksmål. Tiltaket vurderes å ikke være i konflikt med kulturmiljø, naturområder eller dagens arealbruk.
Andre aktuelle/nødvendige tiltak i nærheten	> Universell utforming av gangforbindelse til/fra eksisterende gangvei til nytt bryggeanlegg kan vurderes > Etablering av toalett i forbindelse med bryggeanlegget må vurderes. > Skilt og informasjonstavle > "Uthavnsbenker og avfallsløsning
Behov for regulering	Tiltaket må reguleres. Aktuelle reguleringsformål, alle offentlige: - gangvei - friområde - småbåtanlegg - badeplass
Viktige tema/hensyn ved utarbeidelse av prosjekt	> Programmering. Viktige vurderingstema: arealbehov ved oppholdsarealer, antall sitteplasser, behov for grill, størrelse på badeplass, antall båtplasser, > Stedstilpasning. Viktige vurderingstema: plassering, størrelse, utforming, materialbruk og detaljering. > Økt tilgjengelighet > Havnivåstigning og isgang > Forurensning ifm småbåtanlegg
Sentrale høringsinstanser	- Aust og Vest Agder Fylkeskommune - kulturminnevern (Riksantikvaren) - Fylkesmannen og Nasjonalpark forvalter - Kystverket og Havnevesenet - Velforening og Grunneierforening
Potensielle samarbeidspartnere Planlegging/gjennomføring/skjøtsel/drift	- Raet nasjonalpark - Skjærgårdstjenesten - DNT - Velforening og Grunneierforening - Tvedestrand kommune
Eiendomsforhold/grunneier	- GNR/BNR 81/15 Privat
Status / relevante prosesser	- Det er gitt tilsagn om tilskudd til brygge i Sandbukta.

Over til høyre: Sandbukta med utsikt til Lyngør Fyr

Under: Kart med markering av område for plassering av off. brygge, friområde og badeplass

LOSHAVN

SVINØR

MERDØ

DEL 1 + DEL 2

Foto: padleforumet.no

An aerial photograph of a rugged, forested coastline. A winding river flows through the landscape, surrounded by dense green and brown vegetation. A small building is visible on a cliff in the upper left corner. The text 'MERDØ DEL 1' is overlaid in the center.

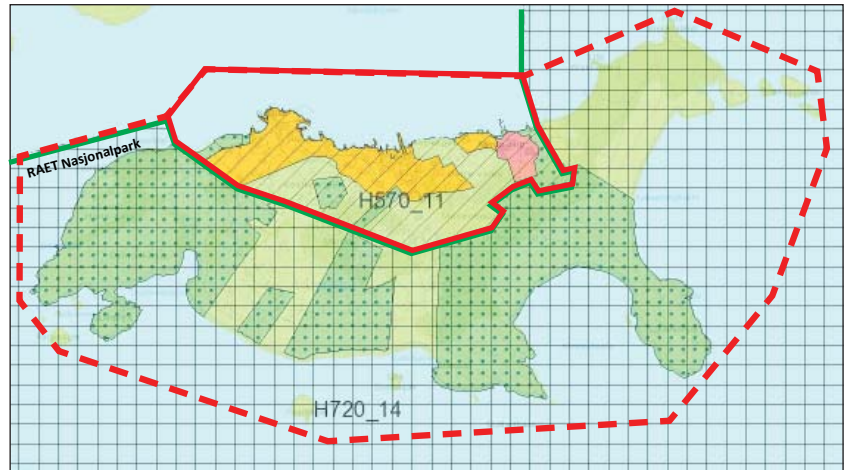
MERDØ DEL 1

AVGRENSNING AV STUDIEOMRÅDENE

Avgrensning av studieområdet er vist på kart til høyre.

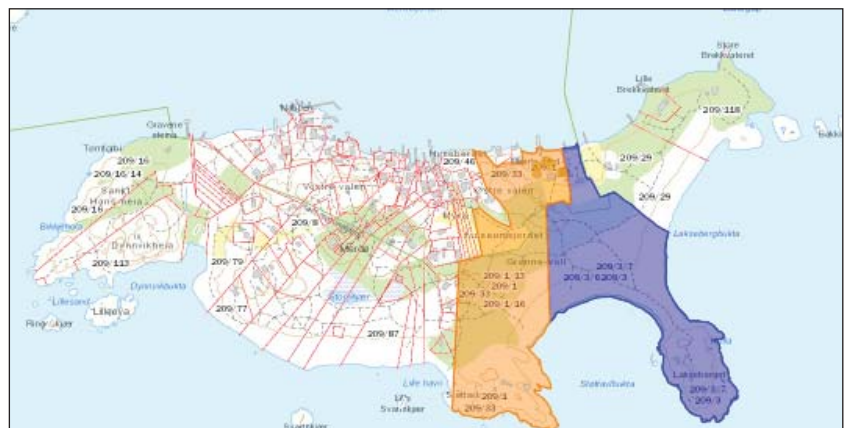
Utfartssteder som inngår i studieområdet for Merdø:

- > Pollen (Arendal sentrum)
- > Sandvika
- > Torjusholmen
- > Revesand

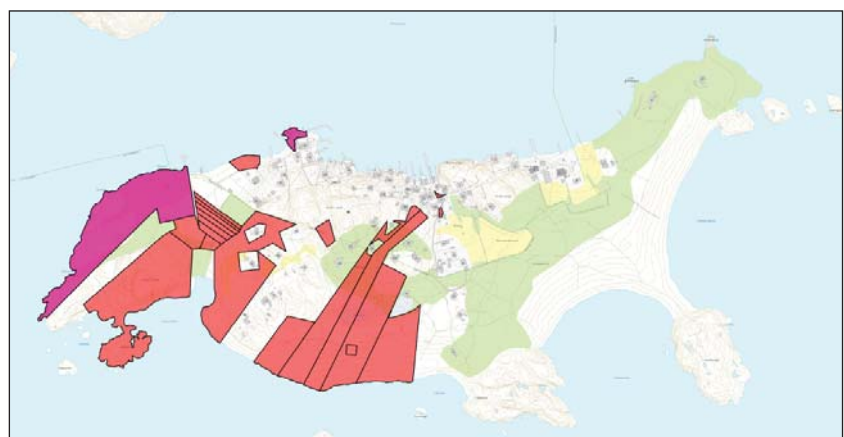

OFFENTLIG EIENDOM

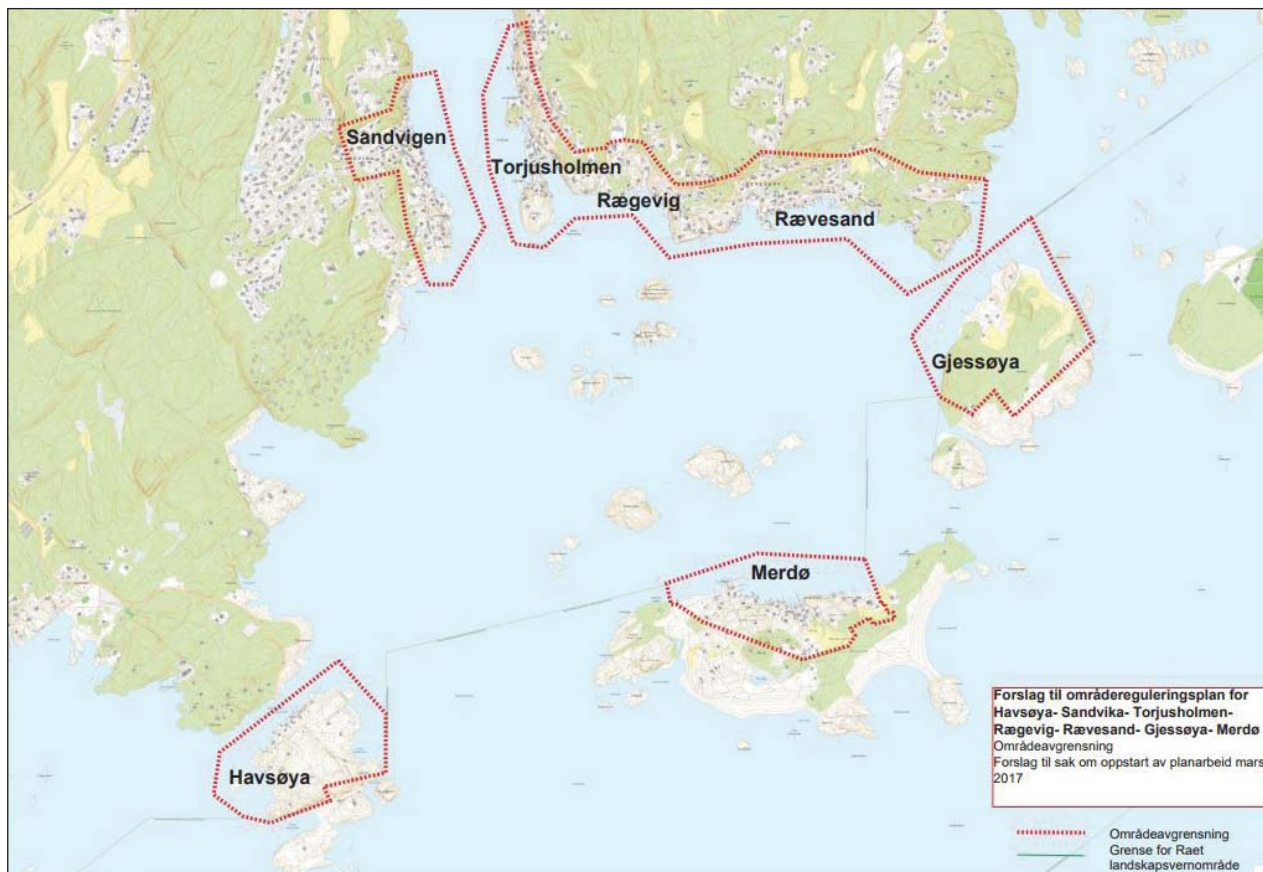
Kartutsnitt viser områder som eies av Aust-Agder museum og arkiv.

Kartutsnitt viser områder som eies av Arendal kommune.

PLANSTATUS

Meldingskart.

I gjeldende plan, Kommuneplan for Arendal 2013-2023, er den nordlige og bebygde delen av Merdø omfattet av hensynssone H570 Bevaring kulturmiljø. Innenfor sonen skal hensynet til kulturmiljø gis prioritet.

Øvrige deler av Merdø ligger innenfor Raet nasjonalpark og omfattes av hensynssone for båndlegging etter lov om naturvern/naturmangfold H720. Innenfor sonen gjelder Verneforskrift for Raet nasjonalpark.

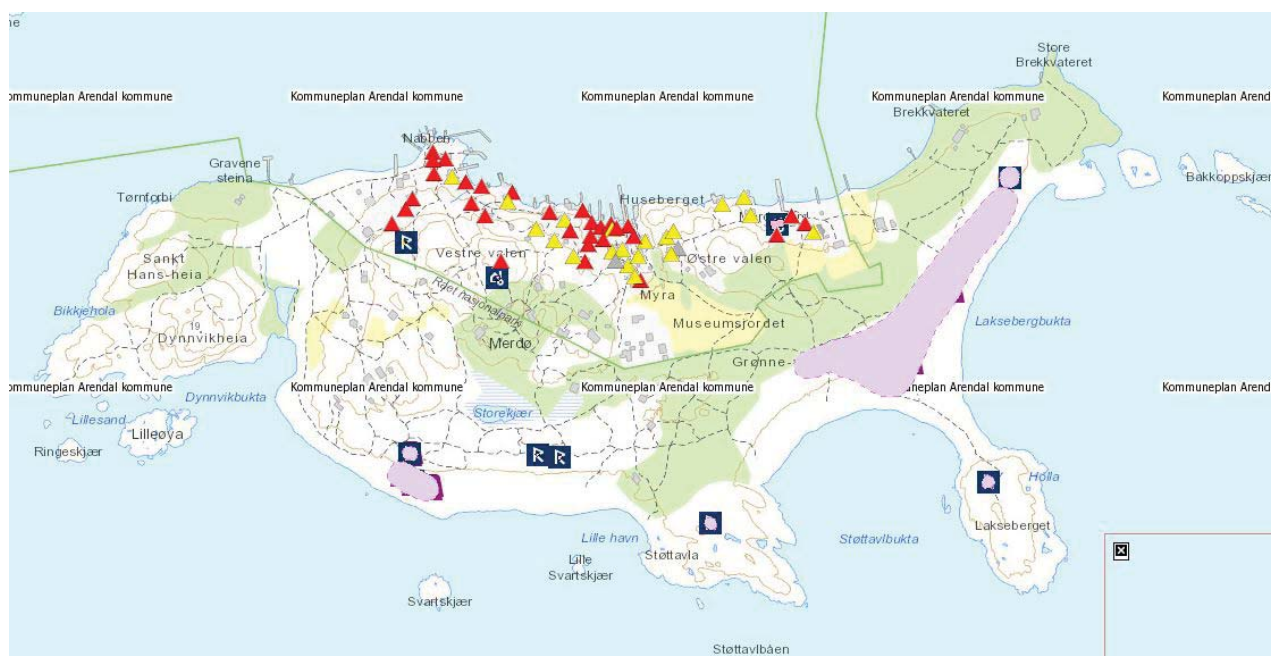
Kommunedelplan for bevaring, 2033, omfatter Merdø og anbefaler at hele bygningsmiljøet reguleres.

Arendal kommune har varslet oppstart av områderegeringsplan for områdene Havsøya-Sandvigen-Torjusholmen-Rægevig-Rævesand-Gjesøya-Merdø.

Hovedformålet med planarbeidet er å sikre bevaring av bygninger og andre kulturminner i hele planområdet, med særlig vekt på uthavsrelaterte kulturminner.

KULTURMILJØ

Temakart Kulturdata. Lastet ned fra karttjeneste v/ Geovekst.

Merdø var en av de viktigste uthavnene på Agderkysten, og representerer et unikt og representativt kulturmiljø med tilknytning til sjø og losvirksomheten. I 1875 bodde 165 mennesker på Merdø. Etter dette gikk folketallet gradvis tilbake. I sin tid var det både vertshus, skipsverft, tollstasjon, losstasjon, skole og posthus i uthavna. Da kunne det være et yrende folkeliv her, med seilskip tett i tett.

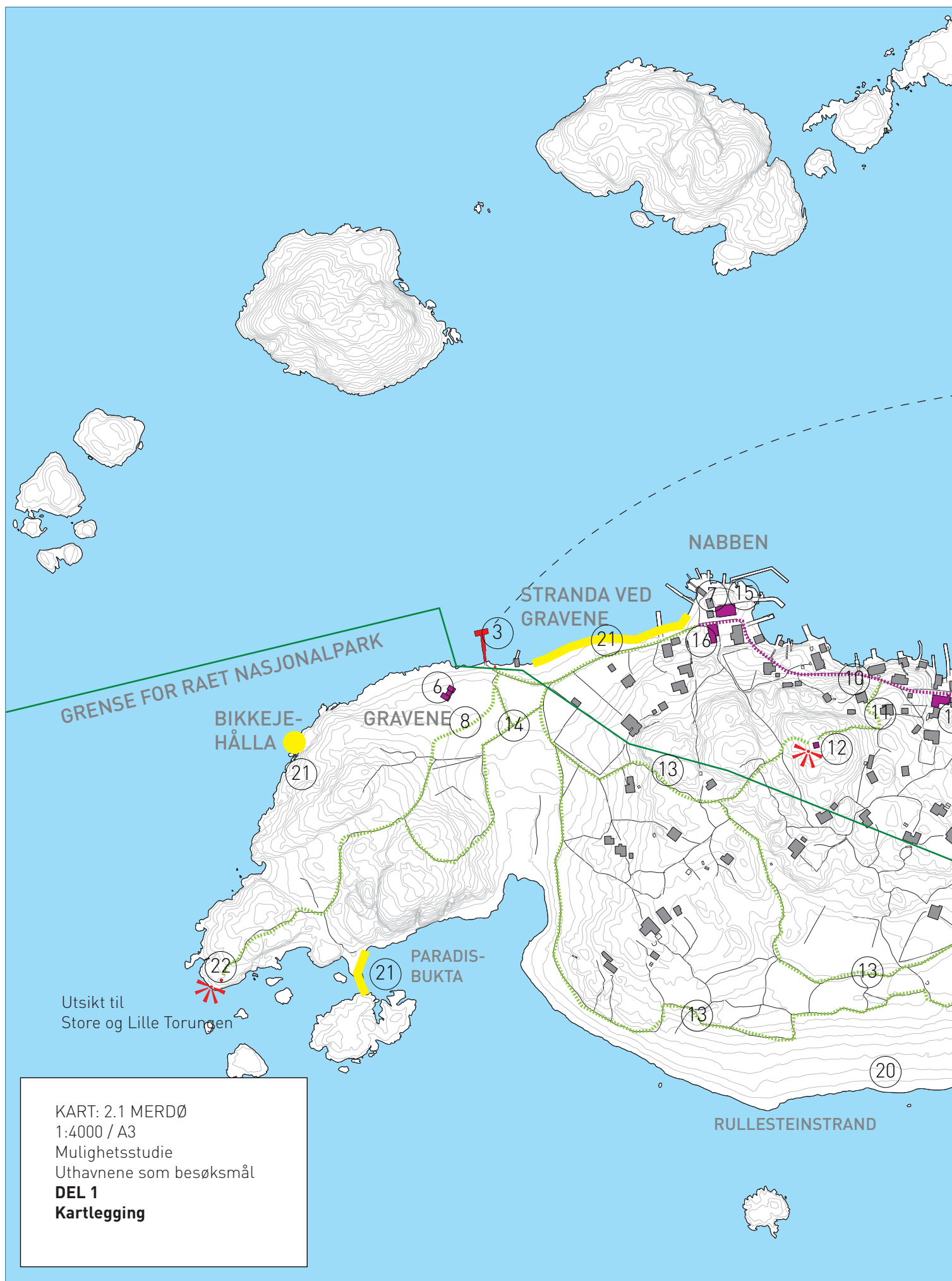
Den eldre, småskala trehusbebyggelsen i uthavna er lokalisert ned mot sjøen langs hele nordsiden av øya, med henvendelse mot det lune sundet. Det er to høyder bak trehusbebyggelsen; Østre og Vestre Valen, som ble benyttet som utsiktspunkter for losene. Den fredede loshytta ligger på Vestre Valen. I tillegg til kulturminnene knyttet til uthavna, finner vi en rekke eldre gravminner på Merdø (automatisk fredet). Dette viser menneskers bruk av Merdø gjennom lang tid (stor tidsdybde). I sørøst er det et stor røysområde fra bronsealder- jernalder, og det er i tillegg flere andre gravminner som ligger på nes og høyder i sør, f.eks ved Lakseberget og støttavla. Lokale stedsnavn på Merdø forteller ellers om historisk bruk av ulike områder. «Gravene» er f.eks en gravplass for sjøfolk (minnesmerke), og Lakseberget var der man satte ut laksenot.

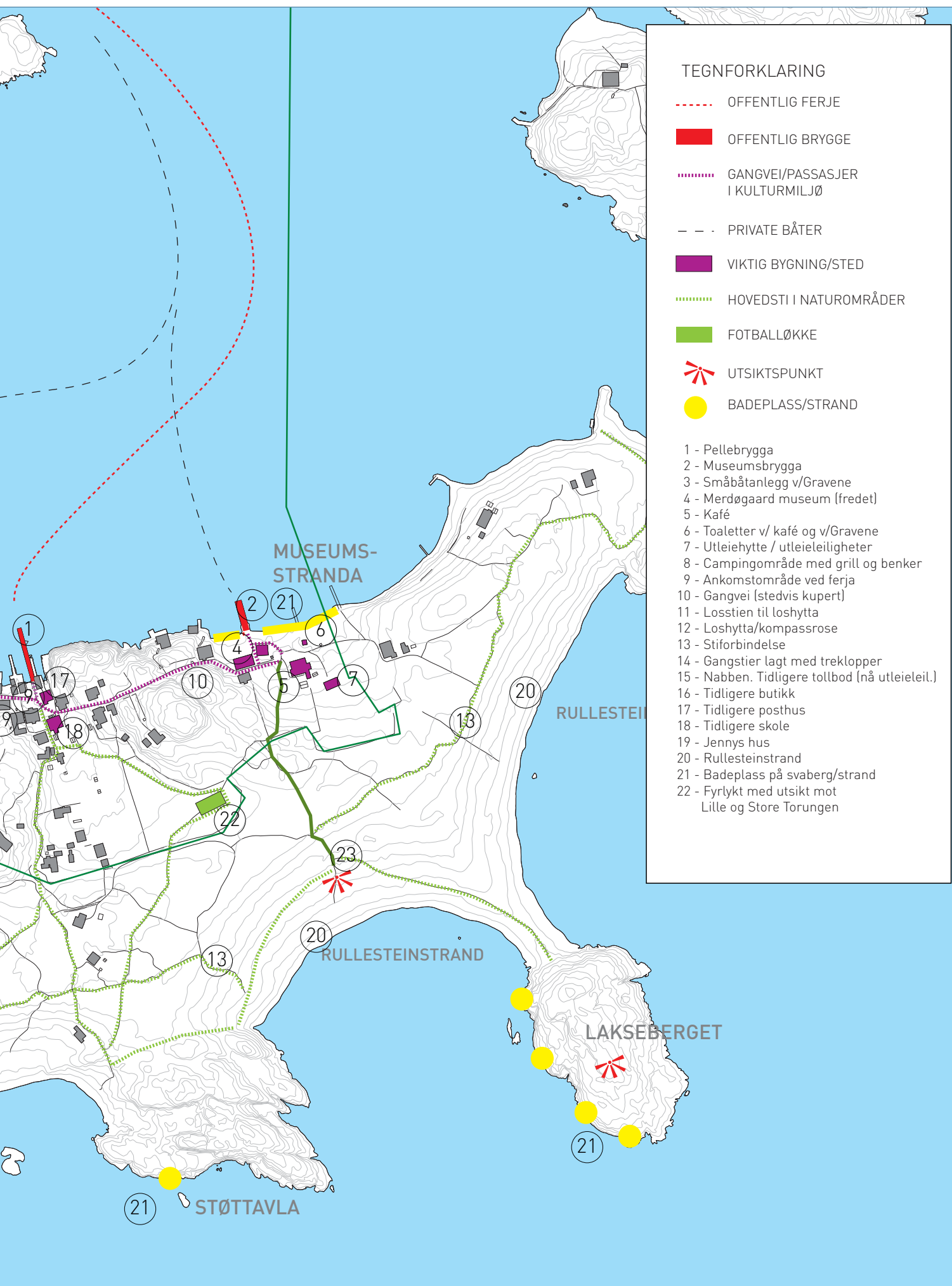
Riksantikvarens database Askeladden viser at de fleste bygg på Merdø er SEFRAK- registrerte (eldre enn 1900). Flere av disse er eldre enn 1850, og enkeltbygg i uthavnen går helt tilbake til 1600-tallet. Ved Nabben i vest ligger den store tollboden med egen brygge. Sentralt plassert på øya, i området nært «Pellebrygga», var det tidligere både posthus og skolestue. Brønner, uthus og naust utgjør også viktige elementer i kulturmiljøet på Merdø. All bebyggelse på Merdø har i dag funksjon av fritidsboliger, med unntak av museet, som ligger øst på øya (Merdøgård). Museet er tilknyttet en av de største eiendommene, og boligen på Merdøgård er fredet. Da det er lite beitetrykk på Merdø i dag, er kulturlandskapet i endring.

Hovedstrukturen og uthavnsbebyggelsen på Merdø er som helhet godt bevart. Merdø har dermed en viktig historiefortellende kunnskapsverdi, knyttet til kystkultur, losvirksomhet og fiske. Området som helhet har stor opplevelsesverdi, stor aldersverdi og tidsdybde. Det har imidlertid skjedd en utstrakt utskifting av originale bygningselementer som vinduer, listverk mm, slik at autentisiteten i bygningenes eksteriør er noe redusert. Trehusbebyggelsen har stor bruksverdi, men bruken må tilpasses bygningenes rammer og vernehensyn. Midt på øya er det etablert nyere fritidsbebyggelse, men den er i liten grad eksponert mot sjøen og den verneverdige bebyggelsen.

Fredede objekter:

- > Merdø loshytte (forskriftsfredet). Loshytta viser behovet for los i et farlig farvann. Kompassrosen fra 1654 viser at det er lang tradisjon for losvirksomhet. Fredningen omfatter også kompassrosen og spor etter tidligere losvirksomhet på stedet.
- > Merdø fyr helt i vest (forskriftsfredet). Det er et tidlig eksempel på lyktehus i støpejern. Den ligger ved innseilingen til Arendal og er en viktig del av navigasjonssystemet inn til byen. Fredningen omfatter fyrlykten med hovedform, konstruksjon og materialbruk.
- > Bolig Merdøgård (vedtaksfredet) er fra 1736. 2-etasjes laftet og horisontalt panelt bygning med saltak. Hovedinngang i østre gavl, kjøkkeninngang midt på søndre langside. Usedvanlig godt bevarte interiører. Merdøgård er en av de større eiendommene i uthavna Merdø, og er i dag knyttet til museets virksomhet.

ADKOMSTMULIGHETER

DAGENS SITUASJON	UTFORDRINGER	MULIGHETER (DEL 2)
1 PARKERING - UTFARTSTED/UTHAVN		
Utfartssteder: - Pollen i Arendal - god p.dekning - Rævesand - 9 plasser (12t) - Sandviga - ca 4 plasser - Torjusholmen - ingen p-plasser > Pollen er eneste utfartsstedet med mulighet for fortøyning. > Buss: Rævesand 1/t, Sandvigen 2/t, Arendal svært god bussdekning.	>Parkeringsplasser på Rævesand er ofte full. Medfører kantparkering langs Gml Rævesandvei. Lite trafikk-sikkert. >Parkeringsplasser ved Sandvigen er ofte full. Benyttes av hytteeiere på Merdø. >Sammenlignet med Arendal er Rævesand og Sandvigen dårlig tilrettelagt for turistbusser.	>Definere Pollen som hovedutfartssted til Merdø. >Skåne Rævesand, som også er en uthavn og et boligområde, for store mengder biltrafikk. >Satse på kollektivtransport for besøkende som reiser fra Rævesand, og ikke etablering av flere parkeringsplasser.
2 PRIVAT OG OFFENTLIG BÅT/FERJE		
>Privatdrevne ferjer fra Arendal sentrum til Merdø. >Kapasitet ca 30 pers/tur. >Ferja anløper Sandviga, Rævesand og Torjusholmen i begge retninger, hvis passasjerer. >Sommersesong (skoleferien): 2 avganger/time (10:30-17:30) >Helgkjøring fra påske til skoleslutt og fra skolestart til november. >Båtskyss til Merdø tilbys alle dager hele året på bestilling. >Taxi-båter med tillatelse til iland- og ombordstigning ved Pellebrygga, museumsbrygga og gjestebrygge ved gravene.	>Ferjetransport er ikke tilrettelagt med universell utforming. >Stort press på de siste ferjeavgangene.	>Flere avganger utover kvelden vil redusere presset på de siste avgangene. >Lengre ferjesesong, men må tilpasses åpningstider på kafé.
3 BRYGGEFASILITETER - UTFARTSTED/UTHAVN		
Utfartssteder: - Arendal sentrum: Fortøyning og iland- og ombordstigning. - Rævesand/Sandvigen/Torjusholmen: Iland- og ombordstigning. Uthavn: - Pellebrygga: Kun ferjeanløp. - Museumsbrygga: 20 plasser for dagsbesøkende. - Brygga v/Gravene (flytebrygge): ca 20 plasser. Også tillatt med overnatting. >Seilbåter ankrer opp i bassenget.	>Brygge i Pollen har relativt romslige arealer ved ferjeanløp. Ferjeanløp er ikke tilrettelagt med univ. utf. >Bryggeanlegg på Rævesand fungerer dårlig som iland- og ombordstigningsbrygge for småbåter da brygga er for høy og ligger på grunt sted. Som følge av dårlige bryggeforhold fortøyer besøkende på privat nabobrygge. >Brygga i Sandvigen er dårlig tilrettelagt for iland- og ombordstigning fra private småbåter. Ferjeanløp er ikke tilrettelagt med univ. utforming. >Pellebrygga på Merdø trenger utbedring og har ikke arealmessig kapasitet til store besøksgrupper midt inne i bebyggelsen. >Tidvis konflikt mellom store mengder besøkende som går av ferja på Pellebrygga og hytteeiere. Besøkende kan oppleves som invaderende.	>Ny brygge på Rævesand tilpasset småbåter. Dette kan legge tilrette for henting av besøkende. Det bør etableres lavere brygge for å gi bedre forhold ved iland- og ombordstigning fra småbåter. >Etablere ny offentlig brygge på Merdø. >Utvide småbåtanlegg ved Gravene. >Etablere Pellebrygga som gjestebrygge.

Utfartssted: Pollen

Utfartssted: Sandvigen

Utfartssted: Torjusholmen

Utfartssted: Rævesand

Over og under: Merdø.
Pellebrygga. Ferjeanløp.

Over: Merdø. Gravene. Offentlig brygge.

Alle foto: Museumsbrygga. Offentlig brygge.

GANGFORBINDELSER OG MØTEPLASSER

DAGENS SITUASJON	UTFORDRINGER	MULIGHETER (DEL 2)
4 GANGVEIER I KULTURMILJØ		
>Det går sammenhengende gangvei med asfaltdekke fra museet i øst til Nabben i vest. > Asfaltdekke er stedvis i svært dårlig stand. >Deler av gangvei er tilgrodd. >Gangvei ved kafeen og museet er er lagt med treklopper.	>Gangvei og turveier er ikke tilrettelagt for rullestolbrukere. >Dårlig standard og bratte partier gjør at gangvei ikke er universelt tilgjengelig.	>Regulere gangvei som offentlig. >Utbedre gangvei med grus, betongdekke som i Lyngør, eller annet egnet materiale. Noe økt bredde for bedre tilgjengelighet. >Etablere skjøtselplan for gangvei der ansvar for drift og vedlikehold defineres. > Vurdere om enkelte avgrensede partier skal tilrettelegges for rullestolbrukere. Eksempelvis fra museumsbrygge til område utenfor museet.
5 TURVEIER OG STIER I NATUROMRÅDER		
>Merdø består av et stort og mye brukt nettverk av stier. >Gangvei forbi Stranda ved Gravene og ved Gravene er lagt med treklopper >Gangforbindelser til Loshytta er godt etablert med unntak av første del som er gjengrodd. >Sti fra Loshytte vestover mot Gravene er mindre tydelig . >Sti fra Loshytta nordover til asfaltert gangvei er tidvis svært våt. >Fra museumsområdet går det stier forbindelse mot sør til Raet nasjonalpark. Her ligger utsiktspunkt.	>Gangvei med treklopper har behov for utbedres. >Lite tydelige stier og mangelfull merking gjør turstinettet dårlig tilgjengelig for besøkende og lite kjent som naturopplevelse på Merdø. >Vanskelig å skille mellom stier for allmennheten og stier som fører til private hytter. >Stier vedlikeholdes på dugnad. >Pga sauer/skjøtsel er ulike områder gjerdet inn og medført at stier blir mindre tilgjengelige >Mange offentlige stier oppleves som private og blir derfor mindre brukt av besøkende. Besøkende går glipp av attraktive turområder, oppholdssteder og utsiktspunkt.	>Definere og skilte rundtur og hovedstier. >Tydelig merking som skiller mellom offentlige stier og stier som fører til private hytter. > Etablere tett samarbeid med Raet nasjonalpark. (skjøtsel, skilting, tilrettelegging) > Etablere skjøtselplan for utvalgte turstier. > Etablere bedre gjerdestiger. >Utbedre/drenere våte partier av stien.
6 OPPHOLD SOMRÅDER OG MØTEPLASSER		
>Området utenfor museet >Kafeen og omkringliggende gresslette med benker. >Gresslette ved Gravene >Strendene >Gangveikrysset ved postkassestivet	>Det er ikke mange steder å sette seg ned, bortsett ved kafeen og enkelte benker ved Gravene. >Ingen store møteplasser for større grupper langs strekningen mellom museet og Gravene. >Gravene har kapasitet til store grupper, men adkomstvei fra ferjeanløp har partier med liten grad av universell utforming. (stedvis bratt og ulendt parti forbi Stranda ved Gravene)	> Definere Museet som hovedområde. God tilgjengelighet for alle besøksgrupper og kapasitet til å ta i mot store grupper (30-40 pers.). >Etablere turvei med økt tilgjengelighet fra museumsbrygga til Raet nasjonalpark (utsiden av Merdø med utsiktspunkt, rullesteinstrand etc). >Definere 2-3 områder med kapasitet til grupper, med universell utforming der dette er mulig.

Over: Gangvei fra museet til Pellebrygga, Nabben, Gravene og Stranda ved Gravene.

Over: Gangvei. Asfaltdekke med dårlig standard.

Alle foto: Gangvei i kulturmiljø.
Over: Gangvei forbi museet.

Over: Gangvei fra Nabben til museet.

Over til venstre: Tursti. Avstikker fra asfaltert gangvei.
 Over til høyre: Losstien til Loshytta. Tilrettelagt med rekkverk og belysning.
 Over: Turvei med klopper ved Gravene. Utsikt til Torungen.

Alle foto: Offentlige møteplasser og oppholdsområder.
 Over: Uteområdet ved kafeen.
 Under: Museumsområdet. Sitteplasser, søppeldunker og kafé/iskiosk.
 Venstre: Stranda ved Gravene.
 Venstre under: Krysset ved Pellebrygga. Gangvei mot museet og mot Stranda ved Gravene.

ATTRAKSJONER OG OPplevelser

Dagens situasjon	utfordringer	Muligheter (DEL 2)
7 ATTRAKSJONER/MÅLPUNKTER		
>Loshytta, kompassrosa og Sjømannsristninger. > Utsikt fra Loshytta mot fyrene >Museet >Gravene >Kafeen >Museumsstranda >Stranda ved Gravene (privat) >Fyrlykt i vest (lite kjent) >Rullesteinsstranda >Badeplasser på utsiden mot havet (Lakseberget)	> Merdø har mange ulike typer attraksjoner, men manglende formidling og skilting av disse gjør opplevelsen av disse nesten utilgjengelig for besøkende. > Økt besøksmengde kan medføre slitasje på kompassrosa og sjømannsristninger. I verste fall slites disse kulturminnene bort.	>Formidling og skilting. >Samarbeid med Raet nasjonalpark om formidling og skilting av attraktive områder og målpunkter som ligger innenfor Raet nasjonalpark. Eksempel: - rullesteinsstranda - badeplasser - utsiktspunkter > Fysisk skjerming av kompassrose og sjømannsristninger.
8 ORGANISERTE OPplevelser		
>Omvisning på museet >Konserter (Canalstreet) >Ut-dagen i regi av DNT. >Mindre arrangementer på kafeen.	>Ved store arrangementer så kreves god planlegging og tilrettelegging slik at ikke store publikumsmasser "invaderer" private deler av Merdø.	> Guidete rundturer i natur- og kulturmiljø og til utvalgte steder med formidling av stedets historie, spesielle stedsnavn og historiske bygninger og historiske hendelser. > Samarbeid med Raet nasjonalpark (Ikke kun på museet). > Fiske- og matlagingsopplevelser tilknyttet kafeen.
9 REKREASJON I NATUR- OG KULTURMILJØ (IKKE-ORGANISERTE OPplevelser)		
>Gåtur til loshytta, utsiktspunkt og Gravene. >Gåtur i kulturmiljø >Bademuligheter ved de to strendene >Benker ved Pellebrygga og Museet. >Gåtur på utsiden på rullesteinstranda >Vannaktiviteter (seilbrett, fiske, kajakk etc)	>Dårlig veistandard og stedvis bratte bakker gjør vandring langs gangvei mindre tilgjengelig for besøksgrupper med nedsatt bevegelsesevne.	-Etablere turvei/sti med økt tilgjengelighet fra museumsbrygga til nytt utsiktspunkt med benk (utsikt til havet, Lakseberget, Støttavla, rullestein, Raet nasjonalpark) -Etablere hovedrute "Merdø rundt": Kafeen/museet - kulturmiljø - Loshytta - Gravene - Fyrlykta - Badestranda - tilbake til museet langs gangvei gjennom kulturmiljø. >Skilte og skjøtte et utvalg stier til yttersiden (badeplasser og rullesteinstrand) og ut til Fyrlykta > Benker ved Loshytta og andre utvalgte steder > Lys i de eksisterende lyktene langs losstiene >Flere offentlige griller v/Gravene

Alle foto: Eksempel på attraksjoner.
 Over venstre: Museet.
 Over høyre: Utsikt mot Torungen
 fra Loshytta.
 Venstre ytterst: Utsikt mot
 Torungen fra fyrlykta.
 Venstre: Benker ved museet.
 Under: Gangvei i kulturmiljø.

SERVERING, OVERNATTING, AVFALL OG SANITÆRFORHOLD

DAGENS SITUASJON	UTFORDRINGER	MULIGHETER (DEL 2)
10 SERVERING		
>Merdø kafé og kiosk ved museet er åpent i skoleferien. Leies ut til arrangementer utenom sesong Kapasitet: 20-30 pers inne, 80 pers ute >Båtkiosk (med base på Hove) med salg av aviser og is ankommer Merdø på finværsdager.	> Kjøkkenfasiliteter har dårlig kapasitet >Dårlig standard på toaletter > På fine dager er det svært mange besøkende i kafeen.	> Mulighet for å samkjøre besøk av båtkiok med besøk av store brupper. Dette vil kunne avlaste kafeen. > Mobil kiosk ved gravene (ikke permanent bygg).
11 OVERNATTING		
>Camping ved Gravene (20-30 telt på sommeren) Maks. 2 netter. >Utleiehytte bak kafé (eies av AA Fylkeskommune) >4 leil. i gml tollboden på Nabben (Eies av EL og IT forbundet) <i>Privat utleie er ikke kartlagt.</i>	> Store områder ved Gravene er forbudt for telting. Dette fordi gravplassen ikke er kartfesta. > Utleiehytte og leiligheter i gml tollboden fungerer i stor grad som private hytter/leiligheter. Utleie er lite kjent.	> Kartfesting av Gravene slik at telt-plass kan defineres i kart. > Bedre skilting av områder der camping er tillatt. >Bedre organisering av utleie av offentlig hytte og leiligheter. >Felles organisering av privatutleie eksempelvis felles tilsyn, levering av nøkler, vask etc.
12 AVFALLSHÅNDTERING		
>3 offentlige avfallspunkter: museet, på museumsbrygga og ved Gravene. Driftes av Skjærgårdstjenesten.	>Mangler avfallspunkt ved offentlig brygge.	>Avfallspunkt ved Pellebrygga
13 SANITÆRFORHOLD		
Gravene: -2 stk utedoer -pumpestasjon -2 stk vannposter Kafeen: 2 stk utedoer	>Toalettanlegg er svært nedslitt og lukter vondt. >Dårlige vannposter	> Nye toalettanlegg med vannklosett og vaskeservant. > Utbedring av vannpost.

Venstre: Teltplass ved Gravene.

Under: Skilt:

"Forbudt med telting"

Venstre midt: Offentlige toaletter i skogparti ved Gravene.

Begge foto nederst: Kafé og søppeldunker.

FORMIDLING OG SKILTING

DAGENS SITUASJON	UTFORDRINGER	MULIGHETER (DEL 2)
14 GANGVEIER, TURSTIER, TUROMRÅDER, MÅLPUNKTER OG ATTRAKSJONER		
> Eneste merkede sti er lite skilt som viser vei til Loshytta. Skilt er satt opp for å unngå publikumstrafikk over ferieeiendom. > Egen informasjonstavle mellom kafé og museum med utfyllende informasjon om Merdøgaard museum > Liten "informasjonsplate" om "Soefarendes Kirkegaard" ved Gravene.	FELLES KOMMENTAR TIL TEMA "FORMIDLING OG SKILTING": > Mangler formidling av Merdø sin historie som uthavn. > Sparsommelig eller ingen formidling og skilting av stedets kulturhistorie, attraksjoner, gangveier og stier, naturområder og opplevelser gjør Merdø lite tilgjengelig for besøkende som ikke kjenner stedet. > Ingen samordning av skilting og informasjon gjør at slik formidling fremstår tilfeldig og lite organisert.	FELLES KOMMENTAR TIL TEMA "FORMIDLING OG SKILTING": > Felles designmanual for all skilting og formidling. > Informasjonstavle med oversiktskart som presenterer det "store bildet" og gir info om stedet som besøksmål. Herunder informasjon og skilting av: - kulturmiljø/bygninger/steder/hendelser - naturområder - attraksjoner og målpunkter - gangveier, hovedstier og rundturer - rekreasjonsområder - lekeplasser - bademuligheter - servering - offentlige toaletter - avfallsløsning - overnattingsmuligheter - organiserte opplevelser (guiding, båtutleie, galleri, kurs etc)
15 ORGANISERTE OG IKKE-ORGANISERTE OPPLEVELSER		
> Enkel informasjon om omvisning på museet og åpningstider. Ingen informasjon om/forslag til ikke-organiserte opplevelser.	<i>Se over.</i> > Manglende formidling av guiding på museet medfører at dette tilbudet til tider er lite brukt.	<i>Se over.</i> > Guidede utendørsturer i kulturmiljø i regi av museet.
16 OVERNATTING, SANITÆR, SPISEMULIGHETER, OFFENTLIGE TRANSPORT		
> God informasjon om ferjetider	> Sparsommelig informasjon om båtplasser > Manglende informasjon om overnattingsmuligheter, servering og sanitæranlegg gjør Merdø mindre tilgjengelig for besøkende som ikke kjenner stedet.	> Egen informasjonstavle med info om overnattingsstilbud (telt, båt, hytter), sanitæranlegg/toaletter, vannposter, spisemuligheter og transport.
17 KULTURMILJØ		
> Informasjonstavle om Merdøgaard > Informasjonsplate ved Gravene. > Sparsommelig informasjon ved Loshytta.	<i>Se over.</i>	<i>Se over.</i>
18 NATUROMRÅDER		
> Informasjonstavle ved Gravene om Landskapsvernområdet.	<i>Se over.</i> > Informasjonstavle om landskapsvernområde er ikke oppdatert med informasjon om Raet nasjonalpark.	<i>Se over.</i>

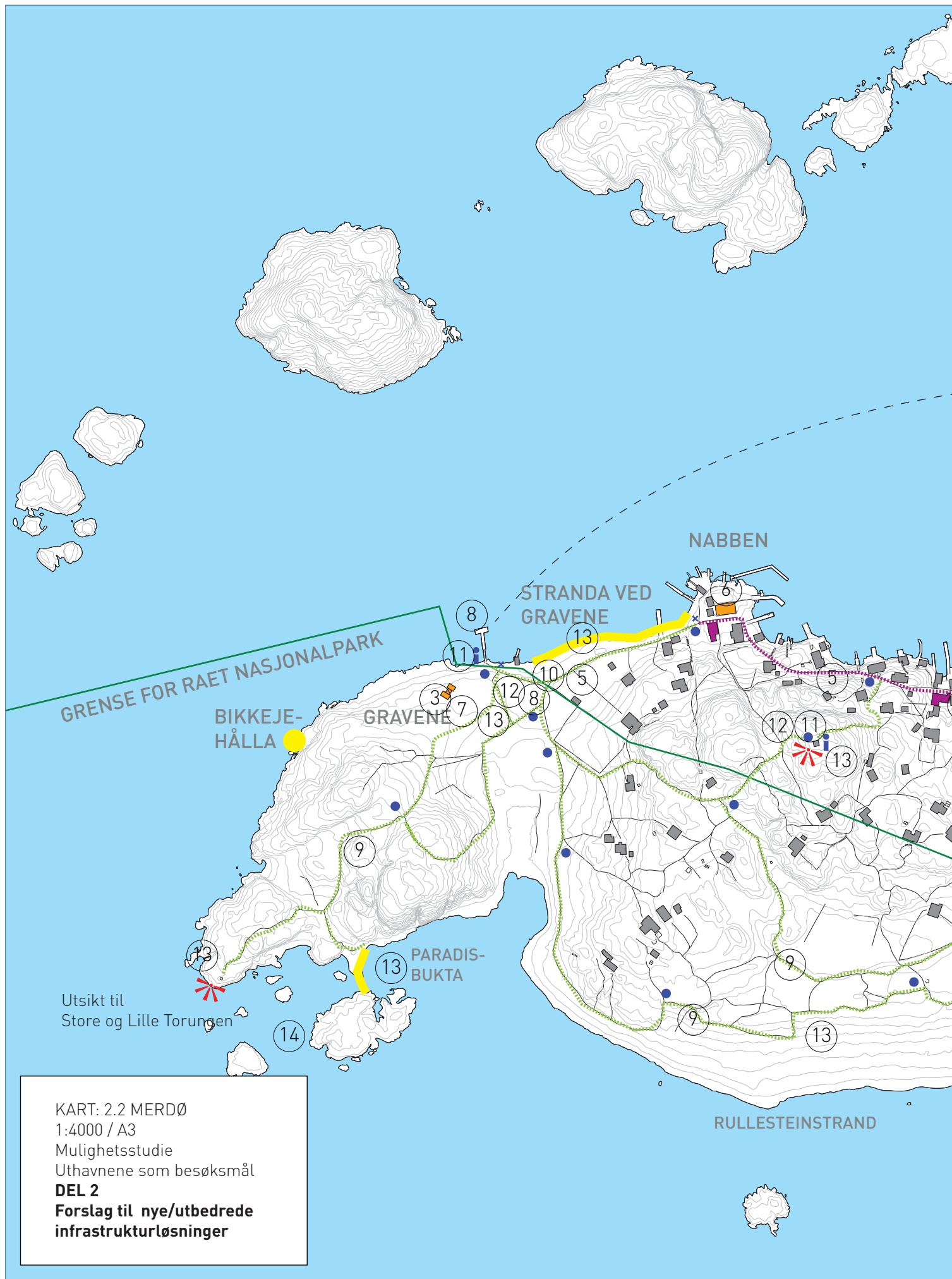
Øverst venstre: Informasjonstavn om Landskapsvernområdet.
Øverst høyre: Privat skilt til Loshytta.

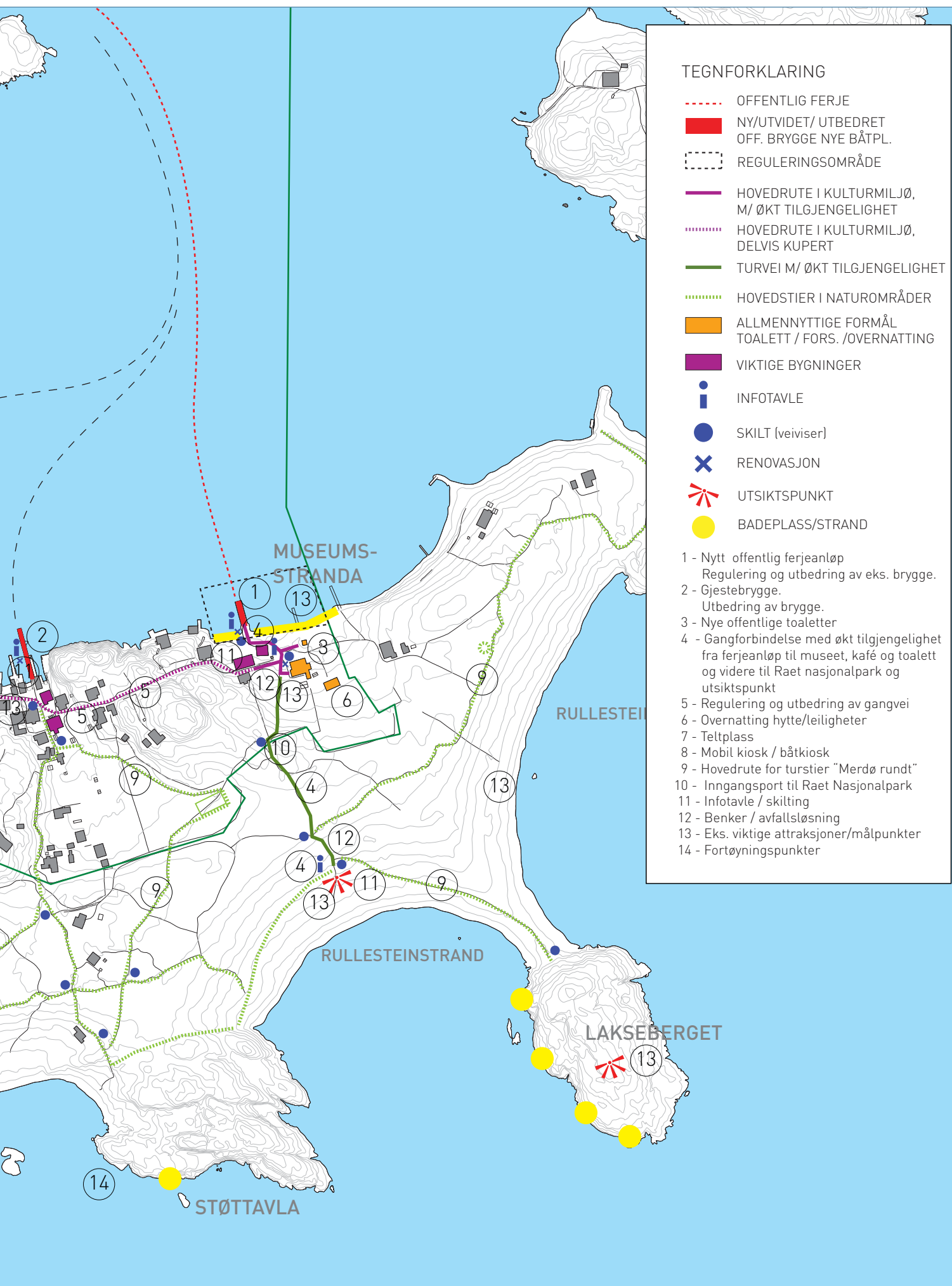
Over: Infoplate om Gravene.
Høyre: Informasjonstavn om Merdøgaard museum.

An aerial photograph of a coastal village. The village is situated on a peninsula or a narrow strip of land, with a sandy beach curving around its right side. The water is dark and deep, with several large, light-colored rocky outcrops visible. The land is covered with a mix of green vegetation and brown, possibly bare or low-lying plants. Numerous small buildings with dark roofs are scattered across the land, particularly concentrated on the left side. The overall scene is a mix of natural and built environments.

MERDØ DEL 2

MERDØ- FORSLAG TIL INFRASTRUKTURLØSNINGER

- 1 Offentlig ferjeanløp ved museumsbrygga**
Regulering og utbedring av brygge.

Se side 96 for detaljert beskrivelse.

Museumsområdet har utviklet seg til å bli knutepunktet for aktiviteter på Merdø med umiddelbar nærhet til museet, kafé, badeplass, toaletter og god kapasitet til å ta i mot store besöksgrupper uten at dette er i konflikt med feriegjester. Etablering (og oppgradering) av museumsbrygga som offentlig ferjeanløp på Merdø vurderes som den mest hensiktsmessige plasseringen .
Viktige tema/hensyn: Samarbeid med Aust-Agder fylkeskommune som representant for museet på Merdø, Havnevesenet i Arendal, Arendal kommune, Raet nasjonalpark, velforening
- 2 Gjestebrygge**
Utbedring av brygge

Som følge av forslag om flytting av ferjeanløp til museumsbrygga foreslås det at Pellebrygga tas i bruk som gjestebrygge for dagsbesøkende. Utbedring av brygge må vurderes.
Viktige tema/hensyn: Samarbeid med Havnevesenet og Raet nasjonalpark, forbud mot overnatting
- 3 Nye offentlige toaletter**

De offentlige toalettene ved kafeen og ved Gravene er svært slitt og det foreslås at disse renoveres og oppgraderes til vannklosett. Det bør legges stor vekt på kvalitet ved utforming, materialbruk, detaljering og utførelse da slikt bygg utgjør en viktig del av den helhetlige opplevelsen av et besøksmål.
Viktige tema: Universell utforming, stedstilpasning, materialbruk, planlegging i samråd med Aust Agder Museum og arkiv og Raet nasjonalpark, Arendal kommune.
- 4 Gangforbindelse med økt tilgjengelighet - fra ferjeanløp til museet, kafé, toaletter og videre til Raet nasjonalpark og utsiktspunkt.**

Som del av grepet med flytting av ferjeanløp til museumsbrygga så foreslås det å etablere/oppgradere gangforbindelser med økt tilgjengelighet fra museumsbrygge til viktige målpunkter. Gangforbindelsen skal være lett tilgjengelig og foreslås utformet på en slik måte at så mange som mulig kan bevege seg fra brygge til museet, toaletter, kafé og videre ut til Raet nasjonalpark. Den del av gangforbindelsen som går ut til Raet nasjonalpark bør utformes som gangsti med for eksempel grus som overflate dekke. Forslaget omfatter også etablering av et utsiktspunkt som i seg selv må utformes som en attraksjon. Utforming og materialvalg må tilpasses stedet og løsninger skal være skånsomme og reversible. Det må legges stor vekt på utforming og utførelse da gangforbindelser er en viktig del av den helhetlige opplevelsen av et besøksmål. Offentlig eide arealer er en fordel mht gjennomføring.
Viktige tema: Økt tilgjengelighet og universell utforming dersom mulig, stedstilpasning, skånsomme løsninger.
- 5 Utbedring og regulering av gangvei**

Videre foreslås utbedring av dagens gangvei som går mellom museet og Gravene og regulering av denne til offentlig formål. Det foreslås noe økt bredde, og at dagens asfalt erstattes med med grusdekke, betongdekke eller annet egnet materiale. Strekninger med tredekke bør utbedres. Ekspropriasjon kan bli nødvendig.
Viktige tema/hensyn: Samarbeid med velforening, Arendal kommune, Aust Agder museum og arkiv, Raet nasjonalpark. Stedstilpasning

6+7 Overnatting

Merdø har et variert overnattingstilbud og det anbefales at organisering og markedsføring samkjøres. Mulighet for overnatting i telt, i hytte nord for kafeen og i tollboden bør formidles som del av den generelle markedsføringen av Merdø som besøksmål. Det må også vurderes om privat utleie bør tas med. *Viktige tema/hensyn: Samarbeid med eiere av utleiehytter, god informasjon, mulig samarbeid om drift og vedlikehold.*

8 Mobil kiosk/båtkiosk

Som et tiltak for avlastning av kafeen så foreslås etablering mobil kiosk ved Gravene. Dagens båtkiosk har base på Hove og en mulighet er å organisere ankomst av båtkiosk til Gravene til perioder man vet at det vil komme store besøksgrupper. *Viktige tema/hensyn: Mobil kiosk kan fungerer som del av kafeen, samarbeid med turistkontor, Aust Agder museum og arkiv, Arendal havnevesenet og Raet nasjonalpark.*

9 Skjøtsel og skilting av hovedstier i naturområder "Merdø rundt"

Det foreslås bedre tilrettelegging av turstier gjennom informasjon, skilting og skjøtsel. Godt tilrettelagte turstier til attraksjoner og målpunkter, og varierte turmuligheter vurderes som en viktig kvalitet for Merdø som et interessant og mangfoldig besøksmål. Det anbefales at stier som leder til Raet nasjonalpark, utsiktspunkt og badeplasser prioriteres. Kanalisering av ferdsel langs turstier kan også bidra til å avlaste eksisterende gangvei. *Viktige tema/hensyn: Informasjon, skilting, samarbeid med grunneiere/eiere av fritidsboliger/velforening.*

11 Formidling og skilting

12 "Uthavnsbenker" og avfallsløsning

Se side 162 for detaljert beskrivelse.

God formidling og informasjon er grunnleggende ved tilrettelegging av et besøksmål. Sparsommelig/manglende/lite helhetlig formidling og informasjon om stedenes uthavnshistorie (kulturmiljø, funksjoner, steder, hendelser og bygninger), er et fellestrekk ved alle de fire uthavnene. Dette medfører redusert tilgjengelig for besøkende og gjør at uthavnenes sterke felles historie ikke oppfattes like lett.

Benker og avfallsløsninger utgjør en sentral del av tilrettelegging for besøkende.

Det anbefales at det utarbeides en felles designmanual for utforming av informasjonstavler, skilting, "uthavnsbenker" og avfallsløsninger. Dette vil sikre felles og enhetlig utforming, materialvalg, detaljering og utførelse som igjen vurderes å ha positiv virkning ved markedsføring av uthavnene og tilrettelegging av disse stedene som besøksmål. Det anbefales at det ikke åpnes for lokale tilpasninger/justeringer av utforming/profil da dette vil medføre at uthavnene som en felles merkevare blir mindre tydelig og gjenkjennbar. *Viktige tema: Tilpasning til Raet nasjonalparks designmanual og andre merkevarer/logoer, stedstilpasning, høy kvalitet ved materialvalg og detaljering, grundig kartlegging av behov og innhold, unngå lokale ad hoc initiativ og "midlertidige" tilpasninger.*

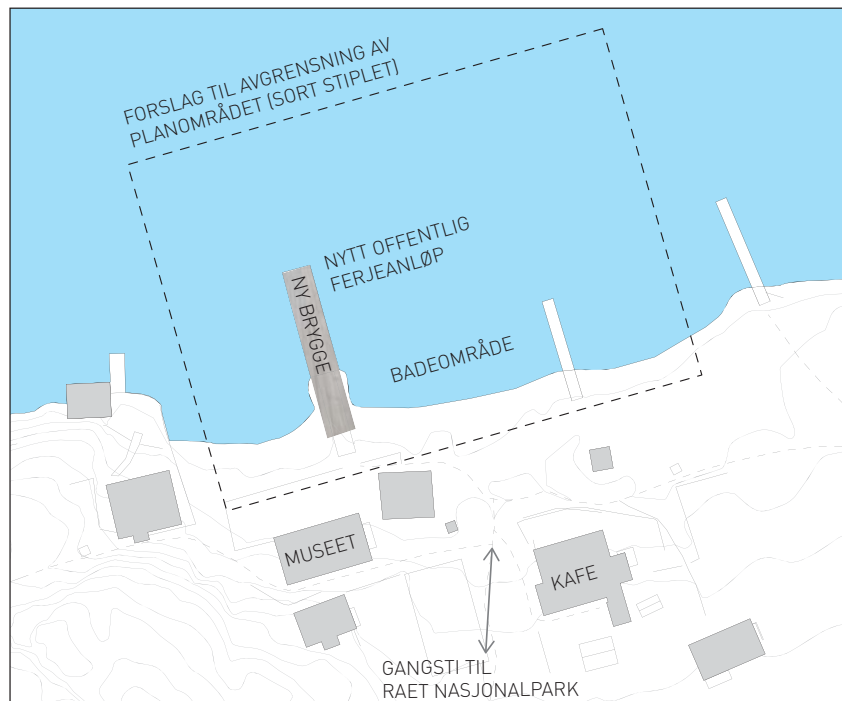
MERDØ	REGULERING OG UTBEDRINGA AV MUSEUMSBRYGGA TIL NYTT OFFENTLIG FERJEANLØP
Beskrivelse av tiltak	> Forslaget innebærer flytting av ferjeanløp fra Pellebrygga til museumsbrygge og regulering av denne til offentlig brygge med tilhørende anlegg. > Dagens museumsbrygge har dårlig standard og må utbedres.
Krav til utforming, materialbruk og kvalitet	<u>UTFORMING:</u> > Utbedring av brygge må skje i tett samarbeid med Aust-Agder museum og arkiv, Arendal kommune og kulturminnevernmyndighet. > Området skal opparbeides med tydelig offentlig karakter (tilgjengelig for allmennheten). > Brygge skal utformes med tanke på iland- og ombordstigning fra transportbåt og taxibåt > Som del av utbedring må det sikres trinnløs forbindelse mellom brygge og landområdet. <u>MATERIALBRUK/TEKNIKK:</u> > Det anbefales bruk av tre som hovedmateriale ved utbedret/ny brygge. > Som del av planlegging av utforming, valg av materialer og teknikk skal kulturminne-myndighet konfereres.
Besøksgrupper	> Alle
Vurdering av virkninger	> Etablering av Museumsbygga som offentlig ferjeanløp på Merdø vurderes som den mest hensiktsmessige plasseringen . (Se innledende vurdering på neste side.) Museumsområdet har utviklet seg til å bli knutepunktet på Merdø med umiddelbar nærhet til museet, kafé, badeplass, toaletter og god kapasitet til å ta i mot store besøksgrupper uten at dette er i konflikt med feriegjester. Universell utforming av gangveier fra dagens ferjeanløp (Pellebrygga) og bort til museet gjennom kulturmiljø er ikke gjennomførbart pga bratte partier. En offentlig brygge ved museet vil kanalisere besøkende på en naturlig måte direkte til det viktigste målpunktet og aktivitetsområdet. >I denne rapporten foreslås det at det rundt museet og kafeen opparbeides gangforbindelser med økt grad av tilgjengelighet. Videre foreslås det å etablere en gangforbindelse fra museums- og kaféområdet til Raet nasjonalpark og utsiktspunkt på utsiden av Merdø. > Flytting av offentlig ferjeanløp medfører endring av dagens situasjon og vil gi lenger avstand fra ferjeanløp til Gravene og Stranda ved Gravene. Dette vil kunne oppfattes som negativt. > Med bakgrunn i ovennevnte og innledende alternativsvurdering så vurderes det at flytting av offentlig ferjeanløp til museumsbygga vil medføre flere fordeler enn ulemper for Merdø som besøksmål.
Aktuelle/nødvendige tiltak i nærheten/innenfor området	> Trafikksikkerhetstiltak mht badeområde og ferjeanløp > Oppgradering av toalett til vannklosett > Benker, avfallsløsning, infotavle og skilt med diskret uthavnsprofil
Behov for regulering	<u>PLANKART:</u> - Offentlig brygge. Mulige formål: kai/offentlig og privat tjenesteyting - Trafikkareal i sjø tilknyttet offentlig brygge - Regulering av publikumsområde på land (mulige formål: offentlig friområde/badeområde) <u>BESTEMMELSER:</u> - krav om at utforming og materialbruk skal tilpasses stedets kulturmiljø - krav om universell utforming ved overgangen mellom brygge og land.
Viktige tema/hensyn ved utarbeidelse av prosjekt	> Vindforhold, strømninger i sjø, kulturmiljø, trafikksikkerhet mht badeområde, møblering, tilgjengelighet. > Geotekniske forhold mht fundamentering mm
Sentrale høringsinstanser	> Kystverket, havnevesen, Fylkesm., Fylkesk. (kulturminnevern) m. fl.
Aktuelle samarbeidspartnere Planlegging/gjennomføring/skjøtsel/drift	- Aust-Agder Fylkeskommune - kulturminnevern/Riksantikvaren - Raet nasjonalpark - Skjærgårdstjenesten - Kafeen - Arendal kommunene - Grunneiere, velforening.
Eiendomsforhold	> GNR/BNR 209/1 Aust-Agder Museum og arkiv.
Status / relevante prosesser	Pågående planer: Reguleringsplan for områdene Havsøya-Sandvigen-Torjusholmen-Rægevig-Rævesand-Gjessøya-Merdø.

OFFENTLIG FERJEANLØP PÅ MERDØ INNLEDENDE ALTERNATIVSVURDERING

	FORDELER	ULEMPER
MUSEUMSBRYGGA	> Ligger i umiddelbar nærhet til knutepunktet på Merdø > Området planlegges for økt tilgjengelighet/universell utforming > Rettet mot alle besøksgrupper > Eksponeringsmulighet for museet > God kapasitet mht besøksgrupper > Lavt konfliktnivå med hytteiere > God tilkobling til gangforbindelse til Raet nasjonalpark > Nærhet til toaletter, kafé og museum	> Kan medføre økt belastning på museumsområdet > Gir større avstand til Gravene og Stranda ved Gravene. > Inngrep i tilknytning til en særlig verdifull del av kulturmiljøet med fredede bygg.
PELLEBRYGGA	> Tradisjonelt ferjeanløp > Sentralt på Merdø	> Adkomstområde har liten kapasitet til store besøksgrupper > Potensiell konflikt i situasjoner der besøkende kan oppleves som invaderende. > Liten kobling til museum og kafé
NABBEN	> Sentral beliggenhet. Strand og overnatting mot vest og kulturmiljø mot øst	> Stedet oppleves som værhardt > Liten kobling til Raet nasjonalpark og museumsområdet. kafé og toaletter. > Inngrep i tilknytning til et kompakt kulturmiljøet med høy alder.
GRAVENE	> Ikke aktuelt pga tidvis for sterk vind	> Ikke aktuelt pga tidvis for sterk vind

Høyre: Forslag til plan-avgrensning for regulering av nytt ferjeanløp ved dagens museumsbrygge.

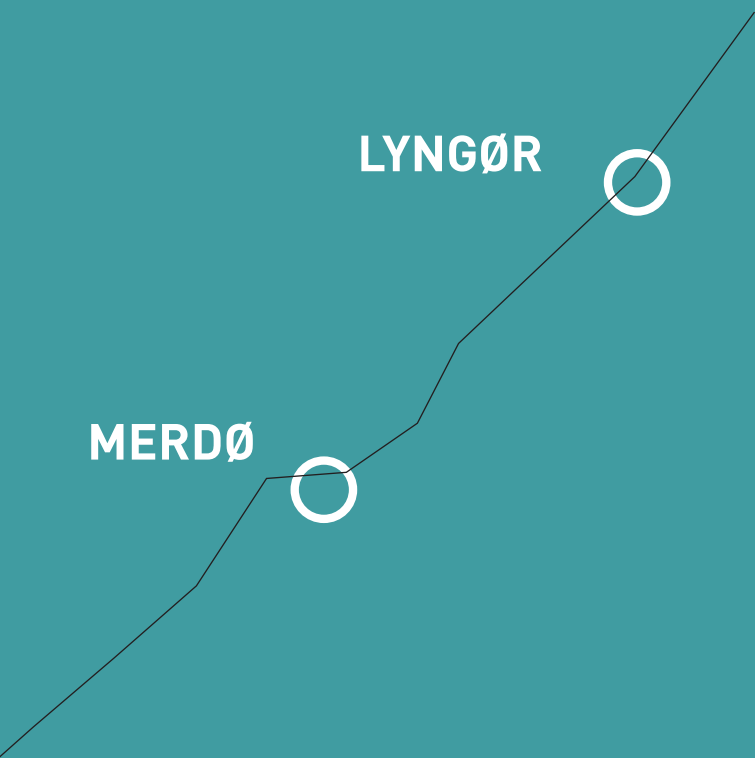

LOSHAVN

SVINØR

SVINØR

DEL 1 + DEL 2

Foto: Rolf Steinar Bergli

An aerial photograph of a coastal region. In the upper left, a small island with a few buildings is visible. Below it, a larger island with a dense forest and a small village with red-roofed houses is situated. The water is dark blue, and the sky is a lighter blue. The text "SVINØR DEL 1" is overlaid in the center in a white, sans-serif font.

SVINØR DEL 1

AVGRENSNING AV STUDIEOMRÅDENE

Studieområdet er markert i kart over.

Utfartssteder som inngår i studieområdet for Svinør:

- > Molo med parkering. (Ligger rett nord for Svinør)
- > Offentlig brygge i Åvik

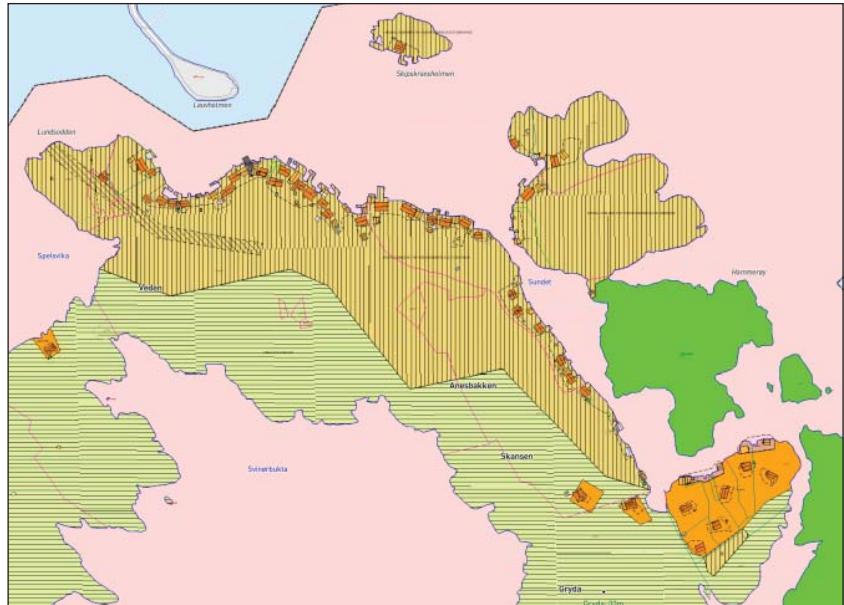
Per i dag er det ikke offentlig brygge, ferjeanløp eller forføyningsmulighet for private på Svinør.

OFFENTLIG EIENDOM

Kartutsnitt viser brygge i Åvik som eies av Lindesnes kommune.

PLANSTATUS

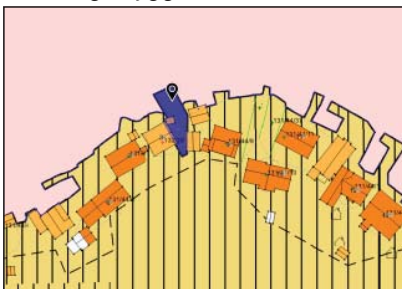
Utsnitt fra gjeldende reguleringsplan: Svinør 1988.

I gjeldende plan, Svinør1988, er store deler av Svinør regulert til spesialområde for bevaring av kulturminner. Omkringliggende natur-områder er regulert til friluftsområde.

Offentlig brygge i Åvik er ikke regulert.

I gjeldende reguleringsplan for Svinør er det regulert offentlig brygge ved skolehuset. Reguleringsformålet omfatter også toalettbygg og del av gangvei, og landareal mellom gangvei og kystlinjen.

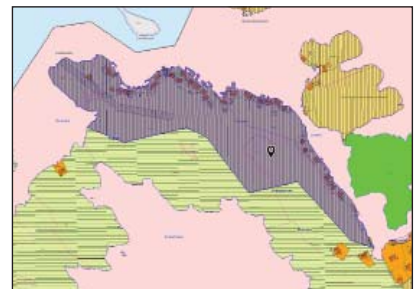
Offentlig brygge

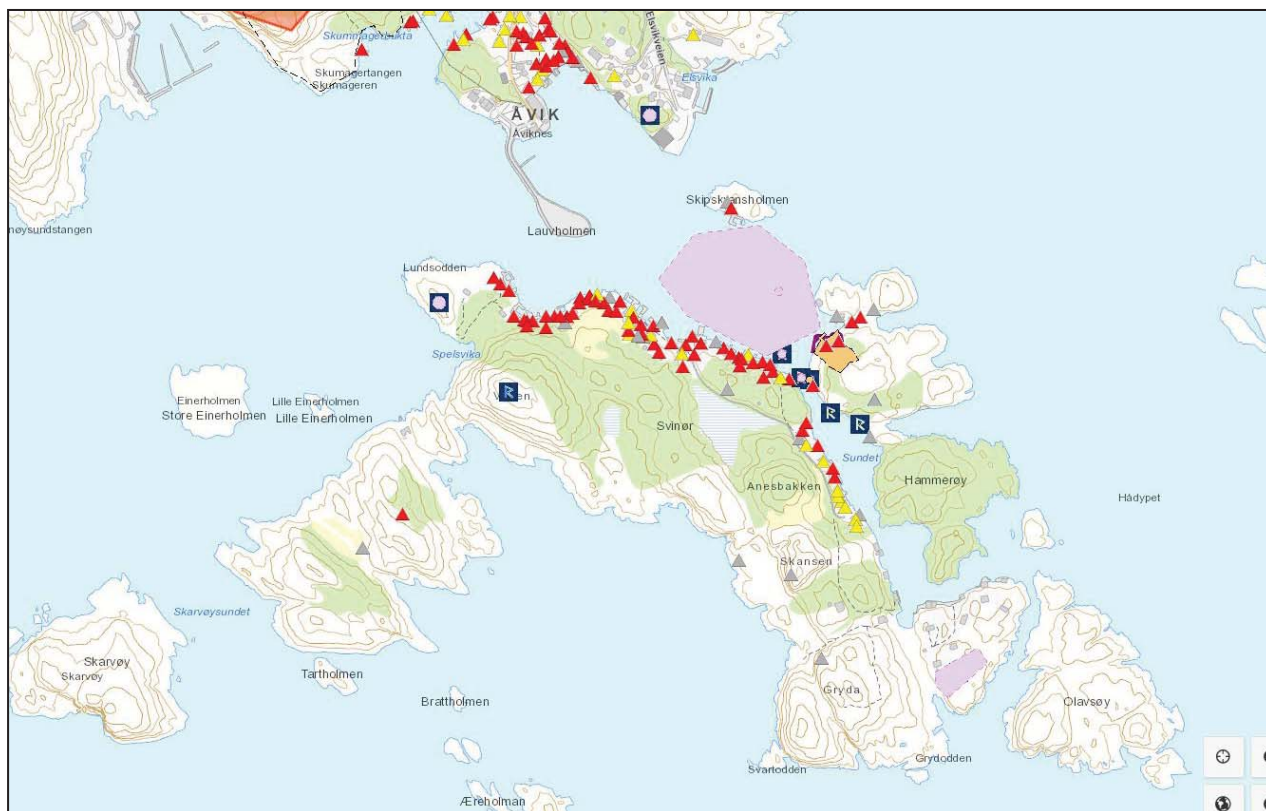
Friluftsområde

Bevaringsområde /
Spesialområde for
verneverdige kulturminner

KULTURMILJØ

Temakart Kulturdata. Lastet ned fra karttjeneste v/ Geovekst

Det bodde folk i Svinør på 1500-tallet, dette var antagelig loser. I andre halvdel av 1600-tallet bosatte kjøpmenn og skippere seg her. Et privilegert gjestgiveri ble opprettet i 1761. Svinør som tollstasjon ble opprettet før 1830. Det ble grunnlagt flere mindre verft. Hummereksperten kom i gang på 1600-tallet, og klippfiskproduksjon fra 1800-tallet. I løpet av 1800-tallet ble antall innbyggere fordoblet til ca 200 mennesker, og det var flere butikker, skipshandlere og bakere. Poståpneri 1853-1991. Stedet stagnerte fullstendig i løpet av 1900-tallet (informasjon fra Askeladden og Kulturminnesøk.no).

Uthavnen Svinør representerer et unikt og representativt kulturmiljø med tilknytning til kystkultur og losvirksomheten i seilskutetida. Den eldre, småskala trehusbebyggelsen i uthavna er lokalisert som en smal stripe helt nede mot sjøen på begge sider av sundet mellom Svinør og Hammerøy. Det er også en bygning på Skipskransholmen, Hollenderhuset. Bebyggelsen har henvendelse mot det lune sundet. Både helhetlig struktur i området og enkeltbygninger er meget godt bevart. Som del av kulturmiljøet som utgjør uthavnen er det også kulturhistoriske funn i det gamle havnebassenget. Svinør står i en miljømessig sammenheng med Åvik på fastlandet.

Bak den eldre bebyggelsen på Svinør stiger terrenget bratt oppover mot flere høyder, som loser benyttet som utsiktspunkt. På høyden Veden er en gammel vete, som er del av eldre varslingsystem knyttet til forsvar langs kysten. I tillegg til kulturminnene knyttet til uthavna fra seilskutetida, finner vi bosettingsspor fra steinalderen i sør og et gravminne i nord, som sannsynligvis er fra bronsealder. Dette viser menneskers bruk av Svinør gjennom lang tid (stor tidsdybde).

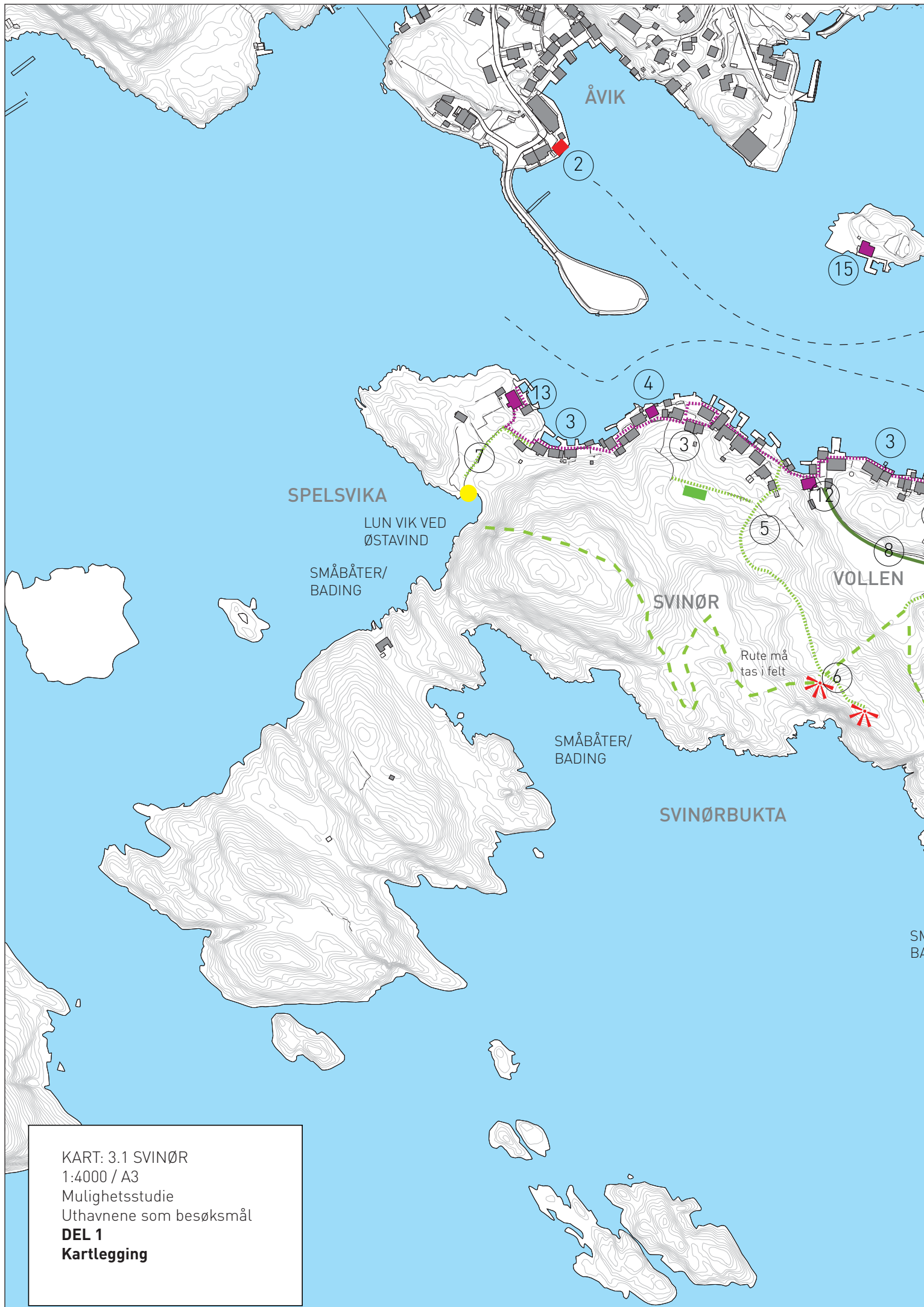
Riksantikvarens database Askeladden viser at nesten alle bygg på Svinør er SEFRAK- registrerte (eldre enn 1900). I følge SEFRAK-data går enkeltbygg i uthavnen helt tilbake til 1600-tallet, f eks Casa-gula og Hollenderhuset. Den tidligere skolestuen, posthuset og butikken (Buggegården) er sentralt plassert i strukturen på sørsiden av sundet. Det var flere vertshus, bl.a. et i nord ved Lundsodden. Brygger, brønner, uthus og naust utgjør også viktige elementer i kulturmiljøet. I sør er det etablert noen få nyere hytter, som representerer et brudd med det historiske uthavnsmiljøet.

All bebyggelse på Svinør og Hammerøy har i dag funksjon av fritidsboliger. Da det er lite beitetrykk, er kulturlandskapet i endring. Stier i skogen på Svinør er imidlertid fortsatt tydelige i landskapet, og benyttes av turgåere.

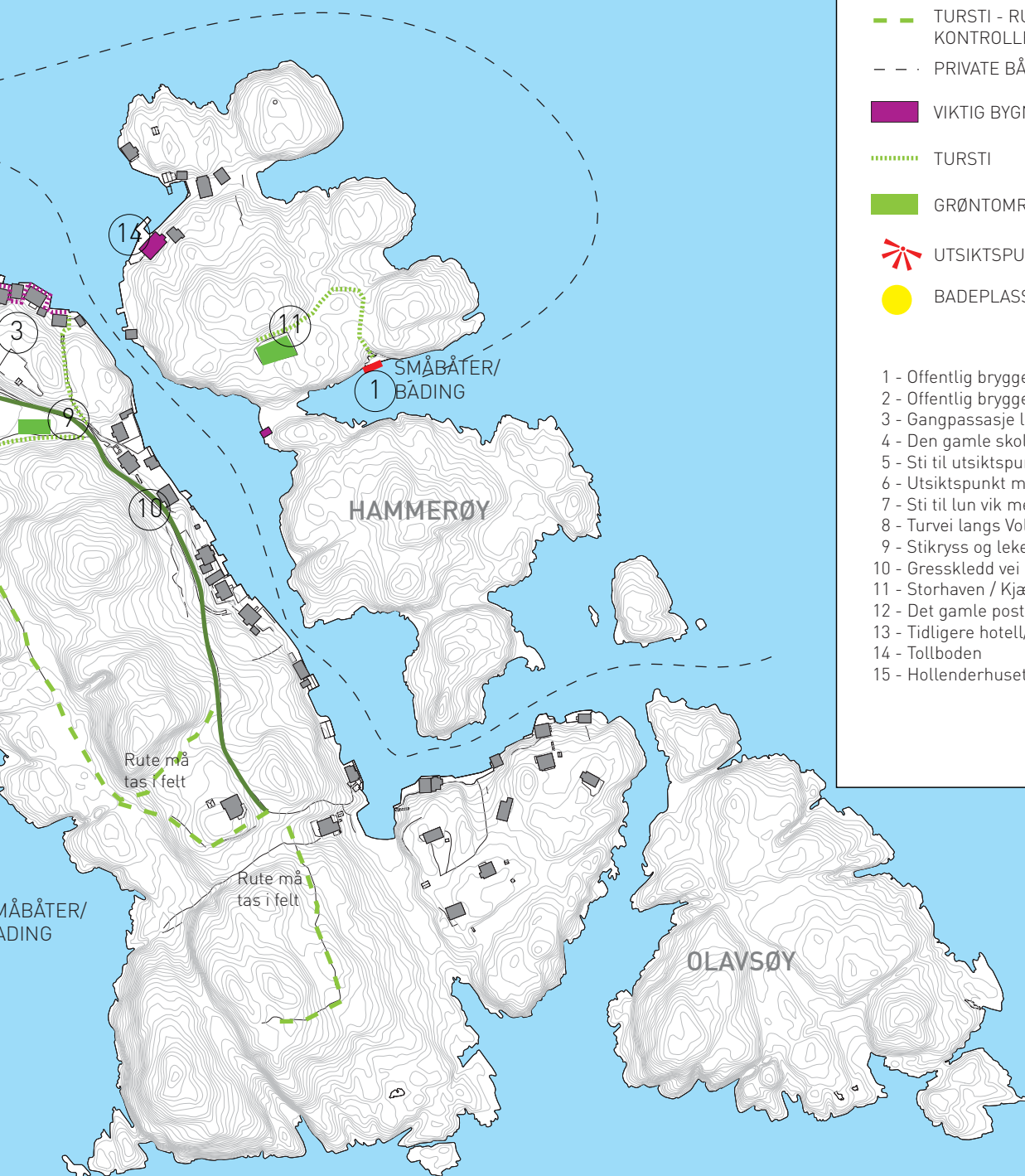
Hovedstrukturen i kulturmiljøet er godt bevart. Svinør har en viktig historiefortellende kunnskapsverdi, knyttet til kystkultur, losvirk-somhet, skipsbygging og fiske. Området som helhet har stor opplev-elsesverdi, stor aldersverdi og tidsdybde. Noe utskifting av originale bygningselementer som vinduer, listverk mm har skjedd, men gjen-nomgående er det fortsatt stor grad av autentisitet i bygningenes eksteriør. Trehusbebyggelsen har stor bruksverdi, men bruken må tilpasses bygningenes rammer og vernehensyn.

Fredede / automatisk fredede objekter:

> Automatisk fredete kulturminner under vann: Skipsvrak, anker og høy tetthet av kulturhistorisk materiale i havnebassenget. Blant annet mye taktegl samt gul hollandsk byggestein nær land. Funn peker mot 1700-tallet.

SKIPSKRANSHOLMEN

TEGNFORKLARING

- OFFENTLIG BRYGGE
- ⋯ GANGVEI/PASSASJE I KULTURMILJØ, DELVIS KUPERT
- TURVEI M/ ØKT TILGJ.
- ⋯ TURSTI
- - TURSTI - RUTE MÅ KONTROLLERES I FELT
- - PRIVATE BÅTER
- VIKTIG BYGNING/STED
- ⋯ TURSTI
- GRØNTOMRÅDER/LEKEPlass
- ✶ UTSIKTSPUNKT
- BADEPlass/STRAND

- 1 - Offentlig brygge, Hammerøy
- 2 - Offentlig brygge, Åvik
- 3 - Gangpassasje langs bryggekan
- 4 - Den gamle skolen
- 5 - Sti til utsiktspunkt
- 6 - Utsiktspunkt med benk
- 7 - Sti til lun vik med badepl
- 8 - Turvei langs Vollen
- 9 - Stikryss og lekeplass
- 10 - Gresskledd vei
- 11 - Storhaven / Kjærlighetshagen
- 12 - Det gamle posthuset
- 13 - Tidligere hotell/bevertning
- 14 - Tollboden
- 15 - Hollenderhuset

ADKOMSTMULIGHETER

DAGENS SITUASJON	UTFORDRINGER	MULIGHETER (DEL 2)
1 PARKERING - UTFARTSTED/UTHAVN		
<u>Utfartssted:</u> >Molo i Åvik benyttes av hytteeiere til parkering og båtopplag. ca 50-60 -pl. >Molo ble bygget av havnevesenet på 60-tallet. >Stor parkering i Åvik, rett før avkjøring til molo, eies av Sameiet Åvik Brygge. Ca. 15 p-plasser. > Det finnes ikke offentlig parkering i Åvik.	>Offentlig brygge i Åvik mangler offentlig parkering. >Parkering for hytteeiere på molo medfører stor trafikk gjennom Åvik på vei ut til p-plass på molo. >Moloens beliggenhet forringer hetsinntrykket av Svinør og stedets verdi som kulturhistorisk uthavn. Etablering av moloen har medført at havnebassenget ikke lenger fungerer slik det gjorde under uthavnens storhetstid. >Moloen er et signal om at man ikke har tatt hensyn til og bevart de landskapstrekk som spilte en avgjørende roll for Svinør sin funksjon som uthavn.	>Rive molo og etablere parkering for hytteeiere annet sted.
2 BRYGGEFASILITETER - UTFARTSTED/UTHAVN		
<u>Utfartssted:</u> > Offentlig brygge i Åvik >Molo fungerer som småbåtanlegg for hytteeiere. >Fortøyning og iland- og ombordstigning på molo på spesielle steder er tillatt for allmennheten. <u>Uthavn:</u> >Ikke mulighet for fortøyning eller iland- og ombordstigning for allmennheten ved den del av Svinør med kulturhistorisk interessant bebyggelse. >Offentlig brygge på Hammerøy.	<u>Utfartssted:</u> > Offentlig brygge i Åvik er egnet for ombord og iland- og ombordstigning. >Molo er ikke tilrettelagt for ilandstigning og har ikke universell utforming. <u>Uthavn:</u> >Mangel på offentlig brygge på Svinør gjør stedet svært utilgjengelig for allmennheten og medfører at dagens Svinør ikke kan omtales som et besøksmål. >Fortøyning og iland- og ombordstigning for allmennheten må skje andre steder enn ved bebygde områder.	<u>Utfartssted:</u> >Regulere offentlige brygge og offentlig parkering i Åvik. Etablere nytt utfartssted med brygge og parkering for hytteeiere. <u>Uthavn:</u> >Etablere offentlig brygge på Svinør ved det gamle skolehuset. Tilsvarende plassering som i gjeldende reguleringsplan (Svinør 1988).
3 PRIVAT OG OFFENTLIG BÅT/FERJE		
>Ikke offentlig ferjetransport til Svinør. >Besøkende med privat båt kan kun stige i land og fortøye på Svinør utenfor bebygde soner. >Ikke taxibåt.	>Dagens situasjon på Svinør er ikke tilrettelagt for besøkende og medfører at Svinør fremstår som lite tilgjengelig for allmennheten.	>Etablere offentlig brygge for ferje- og småbåtanlegg ved skolehuset. >Tydelig merking av gode offentlige fortøyningspunkter på utsiden av Svinør.

Venstre: Offentlig brygge i Åvik.
 Under: Molo, Skipskransholmen
 og Svinør.
 Nederst: Det gamle skolehuset
 på Svinør.

GANGFORBINDELSER OG MØTEPLASSER

DAGENS SITUASJON	UTFORDRINGER	MULIGHETER (DEL 2)
4 GANGVEIER I KULTURMILJØ		
>Det er sammenhengende gangforbindelse gjennom store deler av den gamle bebyggelsen på nordsiden av Svinør.	>Gangforbindelsen gjennom kulturmiljøet har gjennom tidene vært åpen for allmenn ferdsel, men privatisering og mangel på skilting gjør at enkelte passasjer fremstår som invadering av privat grunn. >Gangforbindelsen krysser flere steder over private brygger og går stedvis helt inntil feriehus. (Også gjennom bebyggelse ved et tilfelle.) >Gangveien er ikke universelt utformet grunnet varierende standard på overflatedekke og stedvis kuperte passasjer.	>Ruste opp gangvei og regulere den til offentlig gangforbindelse for å sikre allmenn ferdsel. > Etablere skjøtselplan for gangveier. >Tydelig skilting av de gangforbindelser som hovedsakelig skal benyttes av besøkende.
5 TURVEIER OG STIER I NATUROMRÅDER		
>Naturområder sør for den bebygde delen av Svinør består av et lite nettverk av stier og turveier. Enkelt stier fremstår som godt brukte, mens andre preges av gjengroing. >De tydeligste inngangsportene til naturområder ligger som avstikker langs gresskledd turvei øst for Vollen. >Inngangsporter til stinett fra den bebygde delen av Svinør er tilgrodd og lite synlige.	>Lite tydelige stier og mangelfull merking gjør turstinettet dårlig tilgjengelig for besøkende og lite kjent som naturopplevelse på Svinør. >Eneste turvei med universell utforming er i et begrenset parti langs Vollen, ellers ingen gangveier/turstier med universell utforming.	> Definere og skilte rundturer og hovedstier. > Etablere skjøtselplan for utvalgte stier.
6 OPPHOLDSSOMRÅDER OG MØTEPLASSER		
>Lite areal (delvis eid av Svinør Vel) bak det gamle skolehuset >Lekeplass ved Vollen	>Mangler områder innenfor kulturmiljøet der det er akseptert at besøkende oppholder seg. Besøkende må hele tiden være i bevegelse. >Området bak skolehuset har begrenset kapasitet. ca 25-30 m2	>Definere områder der det er tilgjengelig for besøkende å oppholde seg. Markere dette med uthavnsbenker og skilt. Forslag til steder: - plass bak skolehuset - område ved lekeplassen ved Vollen - turområder - oppholdsområde i Spelsvika

Alle foto: Gangforbindelser i kulturmiljøet på Svinør.

Høyre: Gresskledd turvei i øst.

*Alle foto: Gangforbindelser til/i naturområder.
Begge foto nederst: Gangforbindelse til utsiktspunkt/tur-
område forbi privat eiendom*

*Over: Tursti til bade plass i
Spelsvika.*

Alle foto: Oppholdsområder og møteplaser

Venstre: Lekeplass ved Vollen

Under: Benker langs turvei ved Vollen.

Nederst: Møteplass ved det gamle skolehuset.

ATTRAKSJONER OG OPPLEVELSER

DAGENS SITUASJON	UTFORDRINGER	MULIGHETER (DEL 2)
7 ATTRAKSJONER/MÅLPUNKTER		
>Kulturmiljøet som helhet er den viktigste attraksjonen. Opplevs fra gangvei og fra båt. >Enkeltbygg og bygningsdetaljer med spesiell historie/funksjon. Eksempel: gammel skole, butikk, tollbod, steintrapp, gammel kledning >Utsiktspunkt	>På tross av tradisjon for allmenn ferdsel gjennom kulturmiljøet er Svinør tilnærmet utilgjengelig for besøkende på grunn av manglende offentlige brygge med fortøyningsmulighet for besøkende. >Attraksjoner og målpunkter og deres historier er ikke tilgjengelig for besøkende pga manglende formidling og skilting.	> Etablere offentlig brygge ved skolehuset. > Etablere formidling og skilting av attraksjon og målpunkter. >Plassering av infotavle ved evt ny offentlig brygge og/eller ved lekeplassen ved Vollen.
8 ORGANISERTE OPPLEVELSER		
Ingen	> Overordnet utfordring er at all formidling og guiding knyttet til Svinør som uthavn er basert på bekjentskap/tilknytning til Svinør. > Det må gjøres spesielle avtaler med bryggeiere for å kunne fortøye og stige i land. > Svært begrensede adkomstmuligheter gjør Svinør dårlig tilrettelagt for organiserte opplevelser knyttet til den bebygde delen av Svinør.	> Se punkt over. > Gjennomføre et begrenset antall og dermed eksklusive guidede turer på Svinør. Unngå daglige rundturer. > Omvisninger fra båt.
9 REKREASJON I NATUR- OG KULTURMILJØ (IKKE-ORGANISERTE OPPLEVELSER)		
>Gangvei gjennom kulturhistorisk bebyggelse. >Gåtur til utsiktspunkt >Gåtur langs Vollen >Gåtur til Storhaven på Hammerøy. På folkemunne "Kjærlighetshaven". >Lekeplass ved Vollen	>Manglende merking gjør det vanskelig å finne tursti til utsiktspunktet. Starten på stien går over privat grunn og svært nær privat terrasse. Starten av stien har privat karakter, er tilgrodd og lite synlig.	>Eablering og merking av hovedrundtur som går gjennom kulturmiljø og naturområder via utsiktspunkt og med avstikkere til badeplass og offentlige oppholdssteder. > Etablere avtaler for godkjenning av utvalgte gangforbindelser gjennom natur- og kulturmiljø.

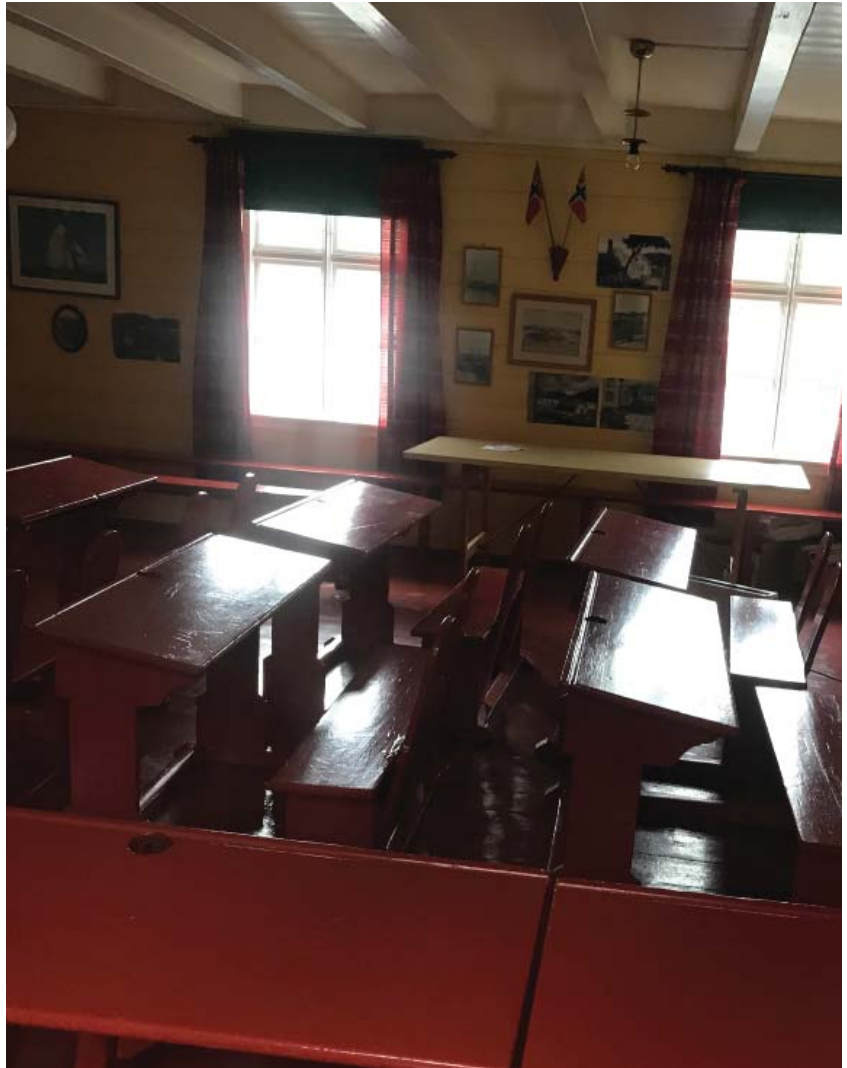

*Begge foto: Rekreasjonsområder
Høyre: Utsiktspunkt med benk
Under: Utsikt fra tursti*

SERVERING, OVERNATTING, AVFALL OG SANITÆRFORHOLD

DAGENS SITUASJON	UTFORDRINGER	MULIGHETER (DEL 2)
10 SERVERING		
Ingen servering.	>Per i dag, og på bakgrunn av at Svinør er tilnærmet utilgjengelig for besøkende, så er mangel på servering ikke en utfordring. Men det forventes at behovet for sesongbasert servering vil endres dersom Svinør gjøres mer tilgjengelig for besøkende. > Organiserte omvisningsturer eller sommerferje er eksempel på scenarier der et enkelt serveringstilbud vil bidra til å heve kvaliteten ved Svinør som besøksmål.	>Etablere det gamle skolehuset som "besøkssenter" i Svinør med faste åpningstider i perioder man av erfaring vet at det kommer besøkende. Serveringstilbud med enkel mat. >"Foodboat" med kaffe og vaffel i perioder man vet det kommer besøkende. Dette vil redusere behovet for tiltak/tilrettelegging i bygg. >Tett samarbeid mellom turoperatør/turistkontor og matservering vil kunne redusere økonomisk risiko. > Matservering ombord på guidebåt kan også være en mulighet for store grupper.
11 OVERNATTING		
Ingen organiserte overnattingsmuligheter. >Mulighet for overnatting i egen båt på sørsiden av Svinør og ved offentlig brygge på Hammerøy <i>Privat utleie er ikke kartlagt.</i>	>Et dagsbesøk med guiding er tilstrekkelig tid for å oppleve Svinør og få innblikk i stedets historie. >Mangel på overnattingssted kan i prinsippet medføre at Svinør forblir et reisemål forbeholdt hytteeiere.	> Skilte og gi informasjon om gode teltplasser.
12 AVFALLSHÅNDTERING		
Ingen offentlige søppeldunker på Svinør.	>Ingen utfordringer per i dag. >Dersom Svinør åpnes opp for besøkende vil det være behov for offentlige avfallsløsninger.	>Etablere offentlig avfallspunkter på egnede steder og der man ønsker å legge tilrette for besøkende . Eksempelvis ved ny offentlig brygge, ved det gamle skolehuset", ved lekeplass, ved offentlig brygge på Hammerøy. Driftsansvar må avklares.
13 SANITÆRFORHOLD		
Ingen offentlige toaletter.	>Mangel på toalett har ikke medført ulemper ved dagens situasjon. >Dersom Svinør åpnes opp for besøkende vil dette utløse behov for offentlige toaletter.	>Offentlig toalett ved det gamle skolehuset. > Driftsansvar må avklares.

Begge foto:
Det gamle skolehuset.

FORMIDLING OG SKILTING

DAGENS SITUASJON	UTFORDRINGER	MULIGHETER (DEL 2)
14 SKILTING AV GANGVEIER, TURSTIER, TUROMRÅDER, MÅLPUNKTER OG ATTRAKSJONER		
Ingen formidling eller skilting	FELLES KOMMENTAR TIL TEMA "FORMIDLING OG SKILTING": >Mangel på formidling og skilting gjør Svinør svært lite tilgjengelig for besøkende som ønsker å oppleve stedets kulturmiljø og naturområder. >Mangel på formidling av kulturhistorie og mangel på skilting av kulturhistoriske steder og hendelser reduserer allmennhetens mulighet til å forstå stedets identitet som tidligere uthavn.	FELLES KOMMENTAR TIL TEMA "FORMIDLING OG SKILTING": > Felles designmanual for all skilting og formidling. > Informasjonstavle med oversiktskart som presenterer det "store bildet" og gir info om stedet som besøksmål. Herunder informasjon og skilting av: -kulturmiljø/bygninger/steder/hendelser - naturområder - attraksjoner og målpunkter - gangveier, hovedstier og rundturer - rekreasjonsområder - lekeplasser - bademuligheter - servering - offentlige toaletter - avfallsløsning - overnattingsmuligheter -organiserte opplevelser (guiding, båtutleie, galleri, kurs etc)
15 ORGANISERTE OG IKKE-ORGANISERTE OPPLEVELSER		
Ingen formidling eller skilting.	Se over.	Se over.
16 OVERNATTING, SANITÆR, SPISEMULIGHETER, OFFENTLIGE TRANSPORT		
Ingen formidling eller skilting.	Se over.	Se over.
17 KULTURHISTORIE		
Ingen formidling eller skilting.	Se over.	Se over.
18 NATUROMRÅDER		
Ingen formidling eller skilting.	Se over.	Se over.

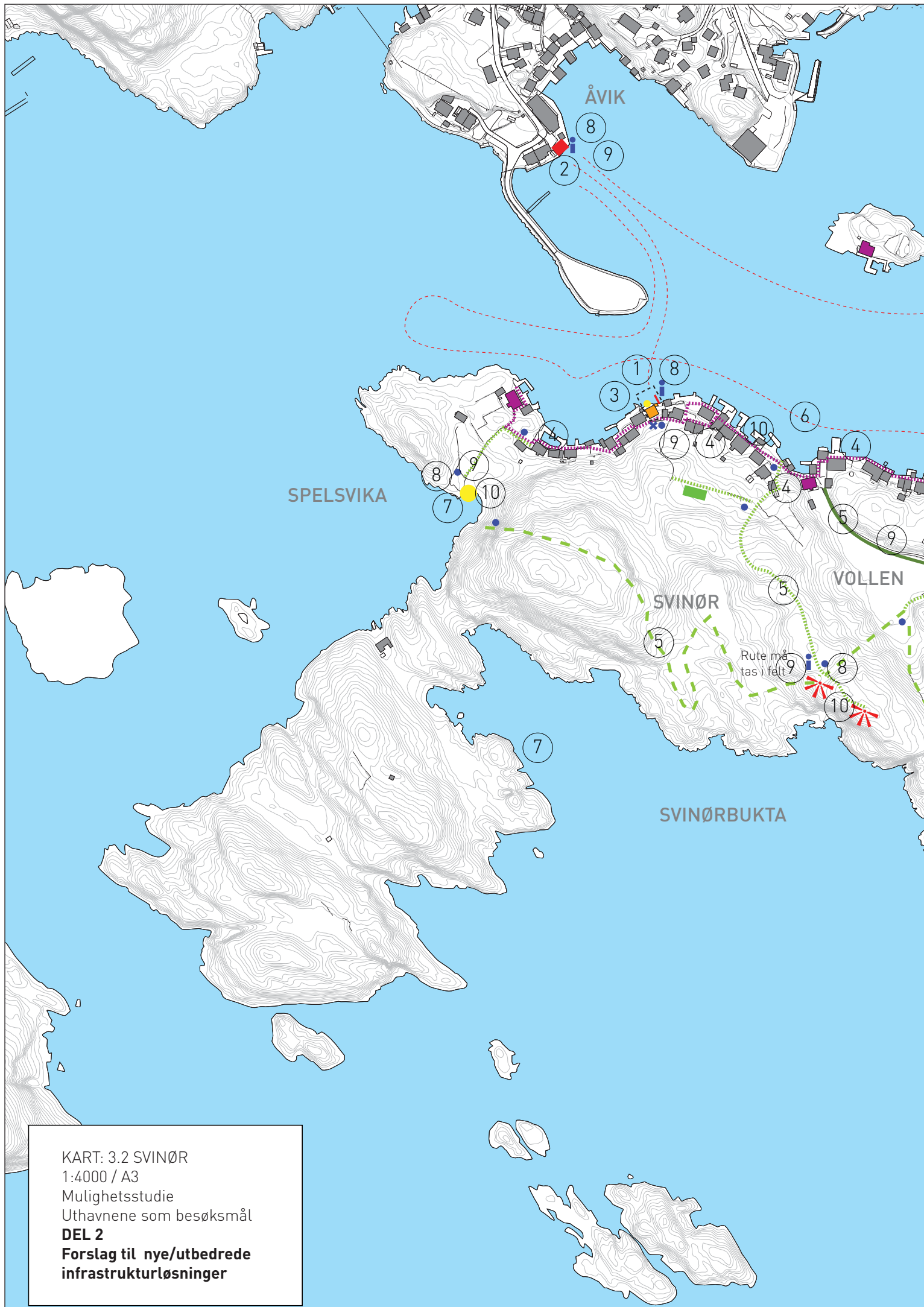
*Alle foto: Eksempler på steder
der det er vanskelig å skille mel-
lom private og offentlige områder
og gangforbindelser.*

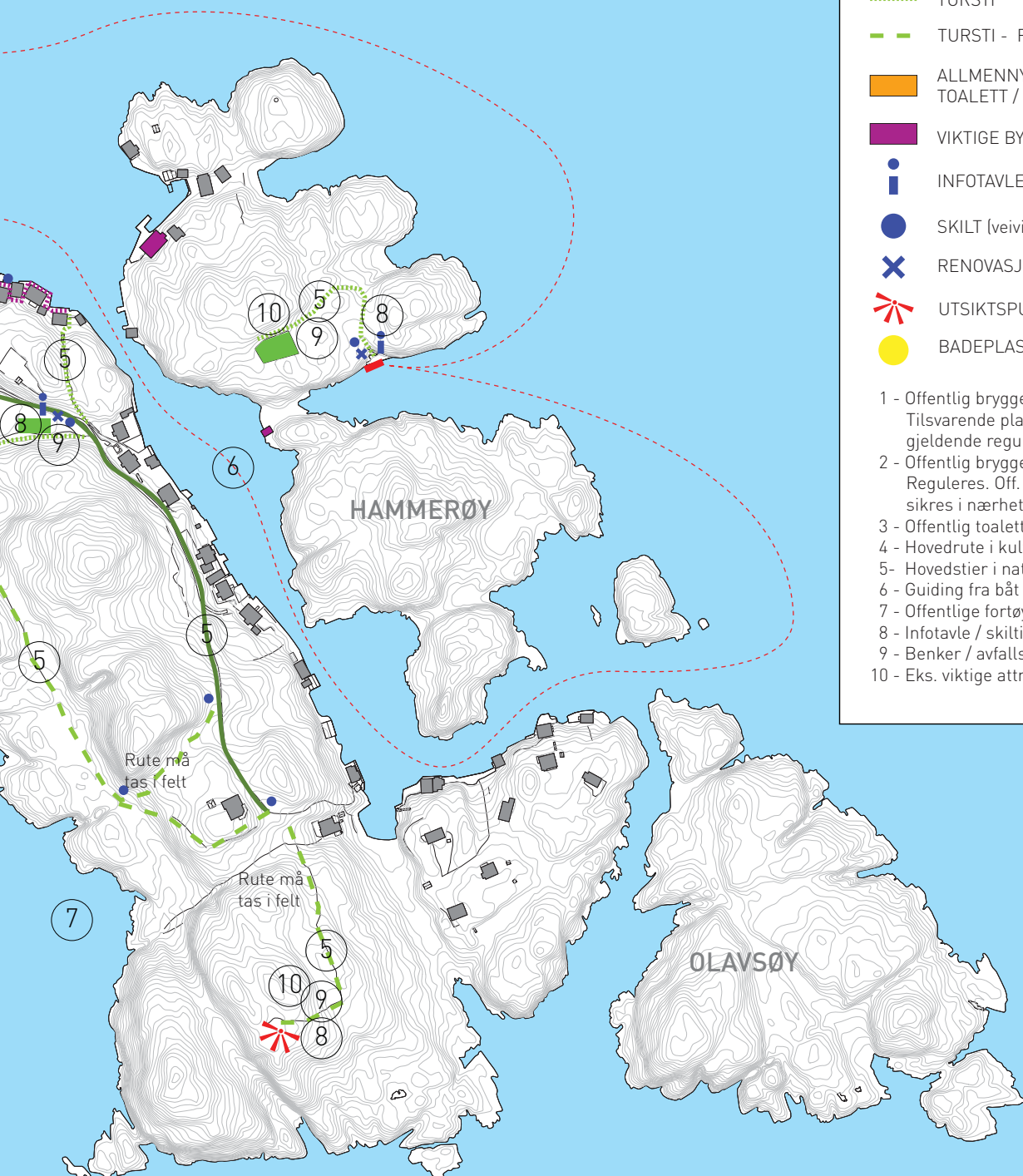

An aerial photograph of a coastal village, likely in Norway, featuring a winding river, numerous small houses with red roofs, and rugged, rocky terrain. The text "SVINØR DEL 2" is overlaid in white. The river flows from the top left towards the bottom right, with a small dam or weir visible in the lower right. The surrounding landscape is a mix of green vegetation and grey rock formations. The water in the river and the surrounding sea is a deep blue-grey color.

SVINØR DEL 2

SKIPSKRANSHOLMEN

TEGNFORKLARING

- - - - - OFFENTLIG FERJE/GUIDEBÅT
- NY/UTVIDET/ UTBEDRET
OFF. BRYGGE NYE BÅTPL.
- REGULERINGSOMRÅDE
- - - - - HOVEDRUTE
I KULTURMILJØ, DELVIS KUPERT
- TURVEI M/ ØKT TILGJ.
- - - - - TURSTI
- - - - - TURSTI - RUTE MÅ KONTR I FELT
- ALLMENNUTTIGE FORMÅL
TOALETT / FORSAMLINGSHUS
- VIKTIGE BYGNINGER
- i INFOTAVLE
- SKILT (veviser)
- × RENOVASJON
- ✱ UTSIKTSPUNKT
- BADEPlass/STRAND

- 1 - Offentlig brygge på Svinør
Tilsvarende plassering som i
gjeldende reguleringsplan.
- 2 - Offentlig brygge i Åvik
Reguleres. Off. parkering må
sikres i nærheten.
- 3 - Offentlig toalett og forsamlingshus
- 4 - Hovedrute i kulturmiljø, delvis kupert
- 5 - Hovedstier i naturområder
- 6 - Guiding fra båt
- 7 - Offentlige forføyningspunkter
- 8 - Infotavle / skilting
- 9 - Benker / avfallsøsning
- 10 - Eks. viktige attraksjoner/målpunkter

SVINØR - FORSLAG TIL INFRASTRUKTURLØSNINGER

1+3 Regulere og etablere ny offentlig brygge, forsamlingslokale i det gamle skolehuset, toalett, møteplass og badeplass.

Se side 128 for detaljert beskrivelse.

Som besøksmål mangler Svinør offentlig brygge, offentlig toalett og møteplass for besøkende. Eneste mulighet for iland- og ombordstigning er ved friområdet på sørsiden av øya.

Mangelen på iland- og ombordstigningsmulighet for både små og store grupper av besøkende gjør at Svinør oppleves lukket og privatisert og ikke tilrettelagt som besøksmål. En løsning der all guiding og opplevelse av Svinør skjer fra båt er ikke ønskelig, da dette ikke vil gi besøkende mulighet til å oppleve Svinør historisk uthavn gjennom vandring mellom husene, betrakte detaljer og ta seg en gåtur på stiene.

For å sikre en ryddig prosess anbefales det å regulere området ved det gamle skolehuset til offentlig kai og tjenesteyting. Området vil omfatte offentlig brygge, utbedret toalett, forsamlingslokale i det gamleskolehuset, møteplass foran skolehuset og badeplass.

Viktige tema: Stedstilpasset utforming, materialvalg og detaljering av ny brygge og adkomst mellom brygge og gangvei, høy kvalitet ved utførelse, sikre vern av bygninger, tett samarbeid med Svinør Vel.

2 Regulere av offentlige brygge og parkering i Åvik

Som del av strategien med ny brygge på Svinør anbefales det at offentlig brygge i Åvik, med nødvendige sjøarealer, sikres med offentlig formål i reguleringsplan. Som del av regulering av offentlig brygge må det sikres offentlige parkeringsplasser og snuplass for buss.

Viktige tema: Samarbeid med Lindesnes kommune, Havnevesen, Kystverket, Fylkeskommune og Fylkesmann mm.

4 Hovedrute i kulturmiljø

Det foreslås at det i tett samarbeid med berørte parter etableres en hovedrute gjennom kulturmiljøet, og at denne skiltes og avmerkes på informasjonskart. (Se punkt 8). Tydelig merking av "godkjent" hovedrute vil medføre at Svinør fremstår mer åpent og tilrettelagt som besøksmål, og gir samtidig mulighet for å skåne sårbare områder gjennom kanalisering av ferdsel til steder med større kapasitet.

For Svinør anbefales det god informasjon og skilting av møteplasser som området ved skolehuset, badeplass i Spelsvika, og lekeplass og gangvei ved Vollen. Disse områdene har tilstrekkelige størrelse til å kunne fungere som møteplass for besøksgrupper (begrenset antall arrangement i løpet av en sesong). Det anbefales at området ved Vollen reguleres og skiltes som hovedoppholdsområde.

Viktige tema: Informasjon, skilting, samarbeid med grunneiere, hytteiere, kommune, velforening m. fl.

5 Skjøtsel og skilting av hovedstier i naturområder (Kyststi)

Det foreslås bedre tilrettelegging av turstier gjennom informasjon, skilting og skjøtsel. Godt tilrettede turstier til attraksjoner og målpunkter, og varierte turmuligheter vurderes som en viktig kvalitet for Svinør som et interessant og mangfoldig besøksmål. Det anbefales at stier som går fra den bebygde delen til utsiktspunkt og til badeplass prioriteres.

Viktige tema/hensyn: Informasjon, skilting, samarbeid med grunneiere/eiere av fritidsboliger/velforening, Skjøtselplan for Svinør (Fylkesmannens miljøvernavdeling, 2003).

6 Guiding fra båt

Svinør er et lite sted og har begrenset kapasitet til å ta i mot store besøksgrupper. Omvisning fra båt er et hensiktsmessig alternativ i perioder med mange besøkende og vil også være en fin løsning for besøksgrupper som ikke har mulighet for å bevege seg rundt på dem delvis kupert gangveien på Svinør. Slike omvisninger kan organiseres gjennom samarbeid med turistkontor, lokalt historielag, private båteiere og kommune. Store og små grupper kan være aktuelle og kan gjerne kombineres med andre opplevelser som mat, fiske, historiefremstilling mm.

Viktige tema/hensyn: God informasjon, etablere som fellesprosjekt mellom private, offentlige virksomhet og frivillige organisasjoner

7 Offentlige fortøyningspunkter

Som del av tilrettelegging for besøkende anbefales det å etablere flere offentlige fortøyningspunkter.

Viktige tema/hensyn: Plassering må sees i sammenheng med sol- og vindforhold, mulighet for iland- og ombordstigning, stiforbindelser, bademuligheter etc, god og tilgjengelig informasjon

8 Formidling og skilting

9 "Uthavnsbenker" og avfallsløsning

Se side 162 for detaljert beskrivelse.

God formidling og informasjon er grunnleggende ved tilrettelegging av et besøksmål. På Svinør mangler slik tilrettelegging. Sparsomhet/manglende/lite helhetlig formidling og informasjon om stedenes uthavns historie (kulturmiljø, funksjoner, steder, hendelser og bygninger), er et fellestrekk ved alle de fire uthavnene. Dette medfører redusert tilgjengelig for besøkende og gjør at uthavnenes sterke felles historie ikke oppfattes like lett.

Benker og avfallsløsninger utgjør en sentral del av tilrettelegging for besøkende. Eneste sted med sittemulighet er ved skolehuset og ved Vollen. Det er ikke avfallsløsning for besøkende i dag.

Det anbefales at det utarbeides en felles designmanual for utforming av informasjonstavler, skilting, "uthavnsbenker" og avfallsløsninger. Dette vil sikre felles og enhetlig utforming, materialvalg, detaljering og utførelse som igjen vurderes å ha positiv virkning ved markedsføring av uthavnene og tilrettelegging av disse stedene som besøksmål.

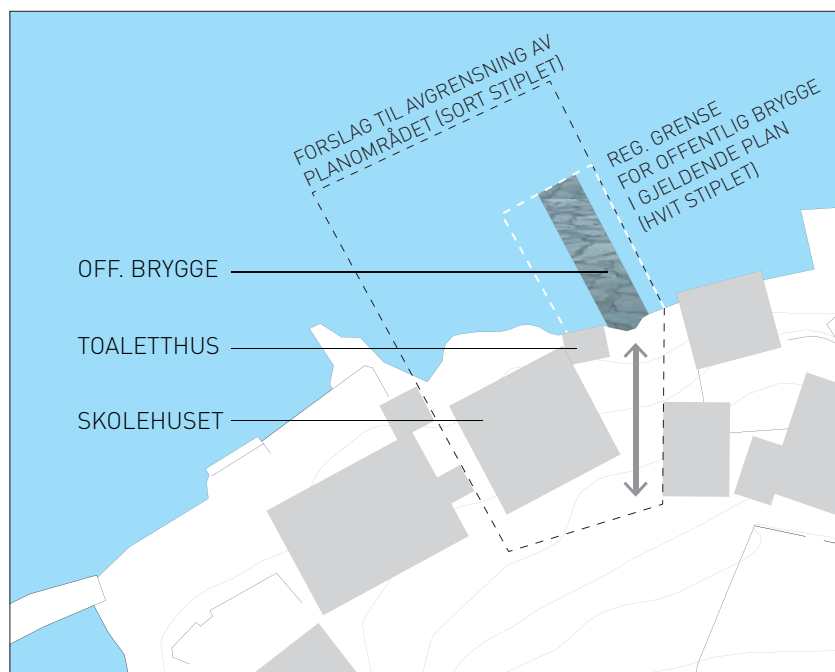
Det anbefales at det ikke åpnes for lokale tilpasninger/justeringer av utforming/profil da dette vil medføre at uthavnene som en felles merkevare blir mindre tydelig og gjenkjennbar.

Viktige tema: Tilpasning til Raet nasjonalparks designmanual og andre merkevarer/logoer, stedstilpasning, høy kvalitet ved materialvalg og detaljering, grundig kartlegging av behov og innhold, unngå lokale ad hoc initiativ og "midlertidige" tilpasninger.

SVINØR	REGULERE OG ETABLERE NY OFFENTLIG BRYGGE, FORSAMLINGSLOKALE I DET GAMLE SKOLEHUSET OG TOALETT MM.
Beskrivelse av tiltak	> Regulering det gamle skolehuset, toalett, tilgrensende område og ny brygge til offentlig formål. > Ny brygge reguleres med tilsvarende plassering som i gjeldende reguleringsplan for Svinør(1988). > Fortøyning ved ny brygge kan for eksempel begrenses til dagsbesøk. > Oppgradere dagens toalettbygg med vannklosett, men uten endring av eksteriør. > Ta i bruk det gamle skolehuset som forsamlingslokale for besøkende. > Oppruste tilgrensende områder med sitteplasser, avfallsløsninger, informasjonstavle og skilt som viser vei til attraksjoner etc. Forsiktig tilrettelegging på stedets premisser.
Krav til utforming, materialbruk og kvalitet	<u>UTFORMING:</u> > Området skal opparbeides med tydelig offentlig karakter. > Det skal ikke gjøres endringer ved bygningsmassen, det foreslås kun tilrettelegging av vannklosett i dagens toalettbygg. > Bryggen skal utformes med tanke på iland- og ombordstigning fra transportbåt og fortøyningsmulighet for private båter. Det skal legges tilrette for plassering av "uthavnsbenker" og avfallsløsning <u>MATERIALBRUK/TEKNIKK:</u> > Ny offentlig brygge skal være steinsatt og utformes med samme detaljering som omkringliggende bryggeanlegg. Ferdigstilt brygge skal ha høy håndverksmessig kvalitet. > Som del av planlegging av utforming, valg av steintype og teknikk skal kulturminnevern-myndighet konfereres.
Besøksgrupper	> Svinør har ikke kapasitet til daglig besøk av store besøksgrupper. Besøk av slike grupper bør planlegges og varsles i god tid. Ferdsløse bør kanaliseres til bestemte områder. > Etablering av offentlig brygge og toalett legger tilrette for små besøksgrupper som ankommer med båt. Antall båtplasser vil styre antall besøkende. > Som følge av stedets topografi og bevaringshensyn så er det ikke aktuelt med universell utforming, noe som medfører at Svinør ikke vil være tilgjengelig for besøksgrupper med behov for slik tilrettelegging.
Vurdering av virkninger	> Etablering av offentlig brygge vurderes å være et nødvendig tiltak for at Svinør skal fungere som besøksmål i framtida. > Etablering av det gamle skolehuset som forsamlingslokale vil gi Svinør en ny møteplass for besøkende, og sammen med utbedring av toalettbygg så vurderes disse tiltakene som nødvendig og positive for Svinør som besøksmål. > Etablering av området til offentlige formål vil kunne medføre motstridende interesser da offentlig brygge vil kunne oppleves som negativt for nærliggende fritidsboliger. > I en reguleringsprosess stilles det krav til medvirkning, og for berørte parter vil slik prosess gi flere muligheter til å komme med innspill. Gjennomføring av en planprosess vurderes derfor som hensiktsmessig fremgangsmåte.
Aktuelle/nødvendige tiltak i nærheten/ innenfor området	> Etablering av hovedrute i kulturmiljø og naturområder > Benker, avfallsløsning, infotavle og skilt med diskret uthavnsprofil.
Behov for regulering	<u>PLANKART:</u> På land: badområde/friluftsområde, offentlig eller privat tjenesteyting, offentlige gangareal/gatetun Sjø: Ilandstigningspunkt/gjestebrygge, kai, badeområde/friluftsområde <u>BESTEMMELSER:</u> - krav om at brygge skal steinsettes (Teknikk og detaljering) - sikre offentlig karakter (hindre privatisering) - krav om etablering av benker, avfallsløsning, informasjonstavle og skilt
Viktige tema/hensyn ved utarbeidelse av prosjekt	> Planforslag må ivareta Svinør som besøksmål og som kulturmiljø. > Utforming og skala > Trafikksikkerhet mht båttrafikk og badeplass > Geotekniske forhold mht fundamentering mm
Sentrale høringsinstanser	> Kystverket, havnevesen, Fylkesm., Fylkesk. (kulturminnevern) m. fl.
Aktuelle samarbeidspartnere Planlegging/gjennomføring/ skjøtsel/drift	- Aust og Vest Agder Fylkeskommune - kulturminnevern (Riksantikvaren) - Grunneiere/grunneierlag, Svinør Vel, - Skjærgårdstjenesten - Lindesnes kommunene (planlegging, drift, V/A)
Eiendomsforhold	> GNR/BNR 132/16 Svinør Vel, omkringliggende areal: diverse private
Status /relevante prosesser	- Offentlig brygge er sikret i reguleringsplan for Svinør 1988.

Over: Det gamle skolehuset
 Over til høyre: Eksempel på steinsatt brygge
 Høyre: Forslag til planavgrensning for regulering av området til offentlig formål.

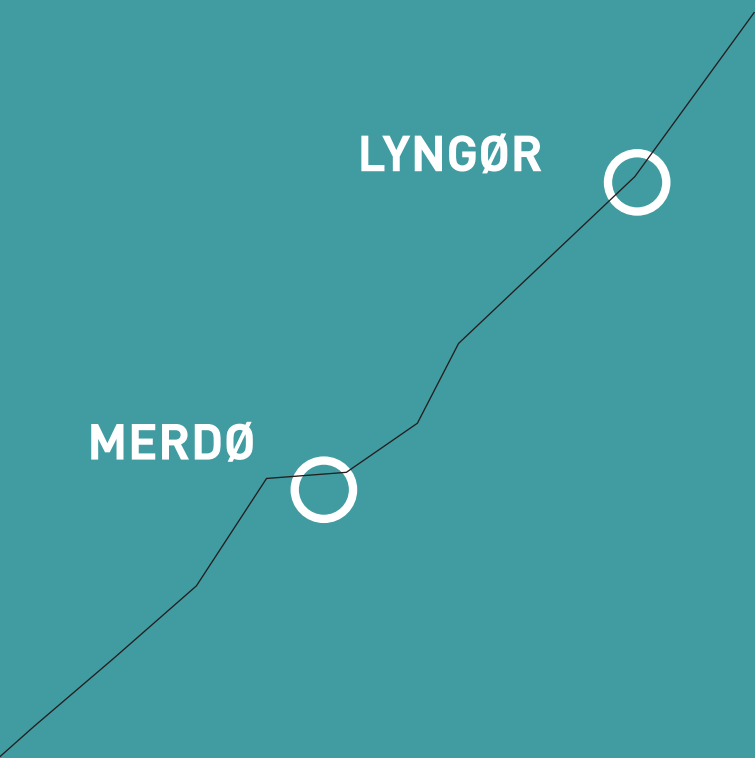

LOSHAVN

SVINØR

LYGØR

MERDØ

LOSHAVN

DEL 1 + DEL 2

Foto: Tore K. Haus, Farsund kommune

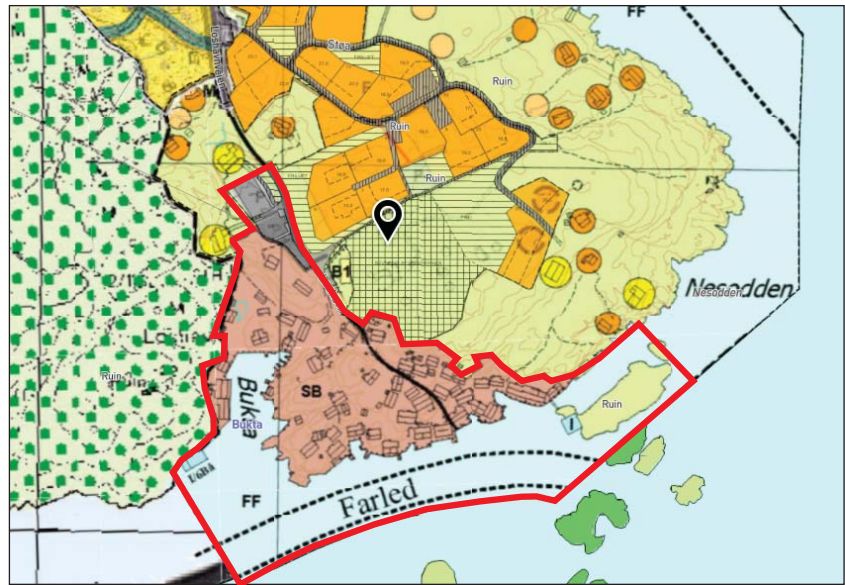

An aerial photograph of a coastal village. The village features numerous houses with orange-tiled roofs, some of which are clustered together on a rocky peninsula. A large, prominent church with a dark roof and a tall spire is situated on a hill in the upper left. The surrounding landscape is a mix of green grass and brown, leafless trees. The village is bordered by dark, calm water, and several small, rocky islands are visible in the lower right. The text "LOSHAVN DEL 1" is overlaid in the center of the image.

LOSHAVN DEL 1

AVGRENSNING AV STUDIEOMRÅDENE

Studieområdet er markert med rødt i kart.

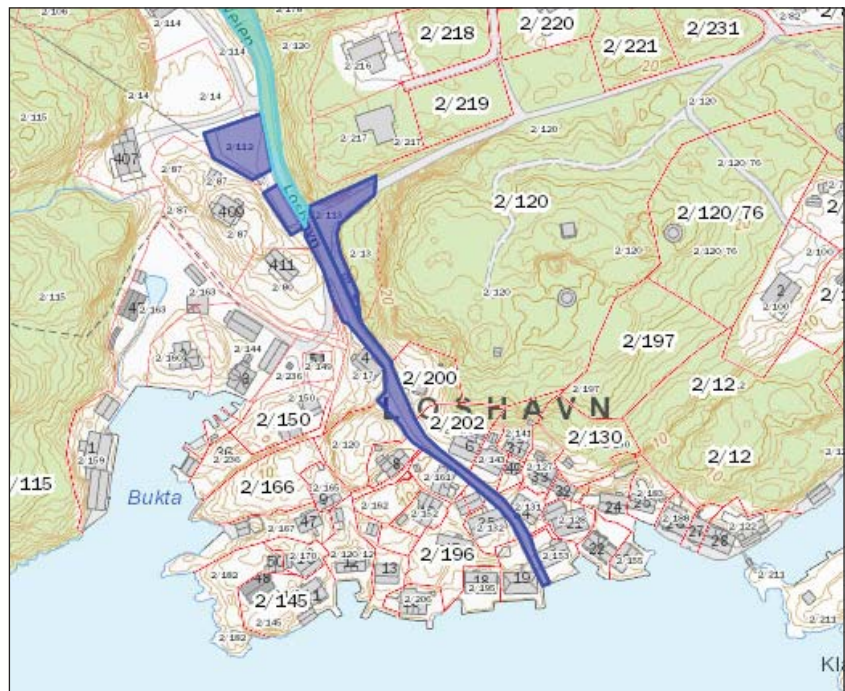

OFFENTLIG EIENDOM

Blå markering i kart over angir friluftsområder som eies av Staten ved Miljødirektoratet.

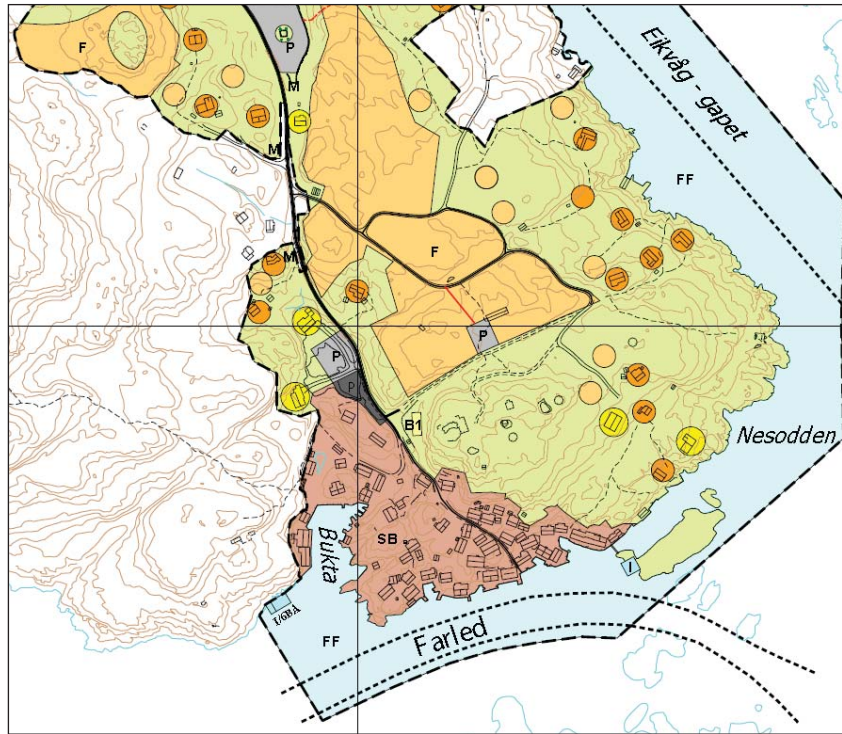
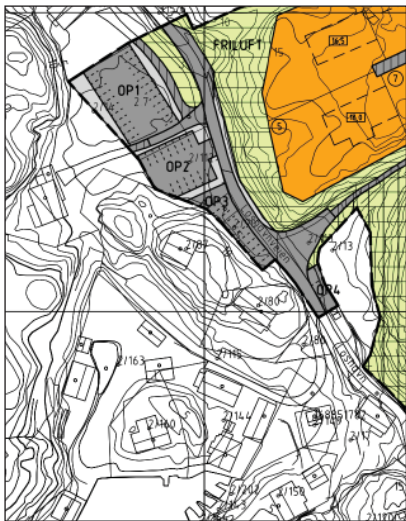
Høyre: Eiendommer markert med mørk blå eies av Farsund kommune.
Fylkesvei er markert med lys blå.

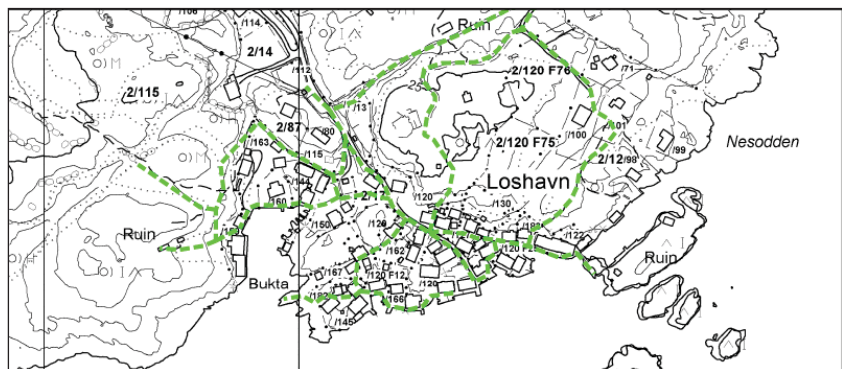
PLANSTATUS

Høyre: Kommunedelplan for Loshavn-Eikvåg, 2004.

Under: Reguleringsplan Støa, Eikvåg, 2009.

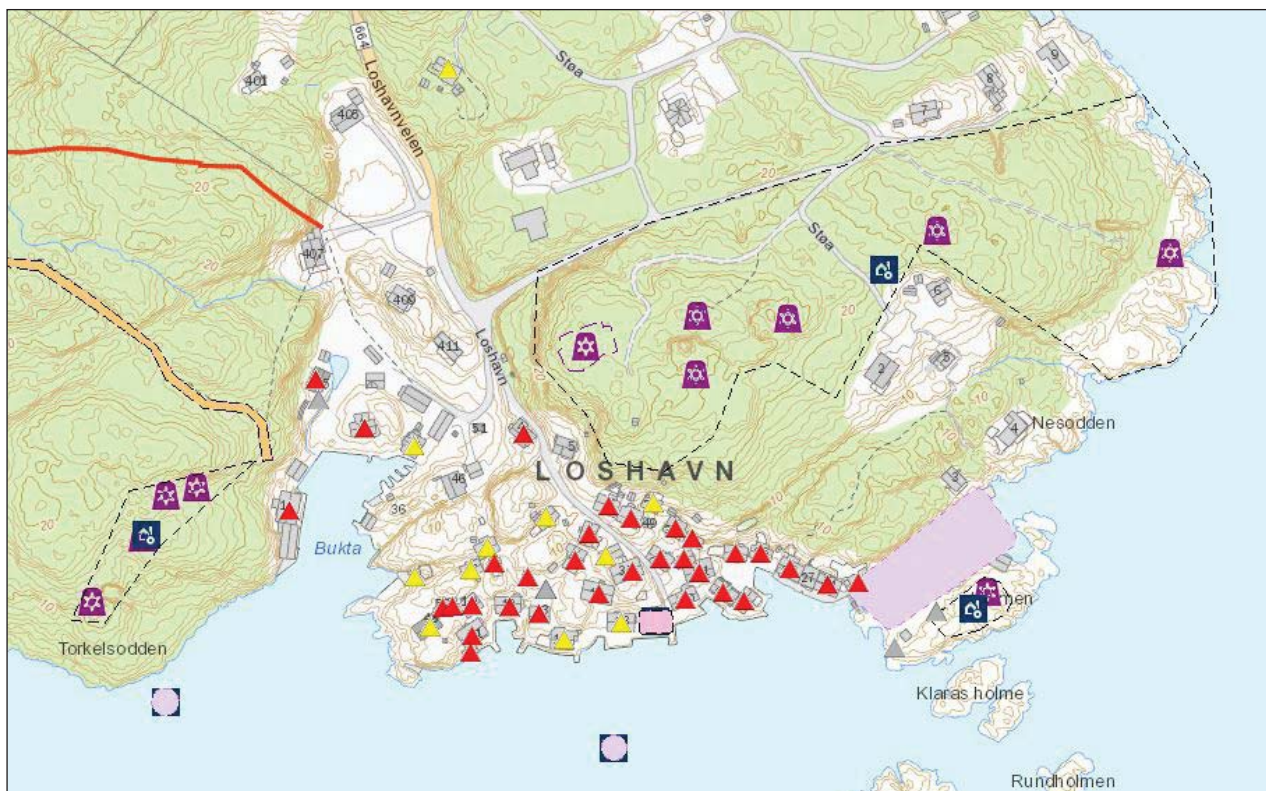

Høyre: Kommunedelplan for Loshavn-Eikvåg. Stikart, 2006.

I Kommunedelplan for Loshavn, Eikvåg er nedre bebygde del av Loshavn regulert til spesialområde bevaring, angitt med SB i plankart. Videre er det regulert 1 båthavn og 2 ilandstigningsbrygger, samt 2 parkeringsplasser langs adkomstvei rett nord for bevaringsområdet og 1 parkeringsplass mot nord ved Eikvåg. I reguleringsplan for Støa, Eikvåg er det satt av areal til 4 offentlige parkeringsplasser OP1-4, hvor 2 er videreført fra kommuneplanen.

KULTURMILJØ

Temakart Kulturdata. Lastet ned fra karttjeneste v/ Geovekst.

Loshavn er den minste av de fire uthavnene i studien. Fra Loshavn er det god utsikt, og kort vei ut til havområdene. I tiårene etter 1723 ble det bygget en rekke hus her. Fram til 1865 økte folketallet i Loshavn til 212 personer. Allerede fra siste halvdel av 1700-tallet var Loshavn og Eikvåg veletablerte havner med stor aktivitet. Hummereksperten til Holland var betydelig. Seilskutetidens avslutning ved utgangen av 1800-tallet betydde en avvikling av uthavnenes tjenester, og påfølgende fraflytting. I 1910 var folketallet redusert til 124. Det var mange losere som bodde her. Fra 1950-tallet sank antallet fastboende raskt, og i dag er det primært fritidsboliger i området. (kilde: loshavnsidene.net)

Nabohavnene Loshavn og Eikvåg var Farsunds to uthavner i seilskutetida. Innbyggerne i Loshavn livnærte seg ved losing, fiske, sjøfart og handelsvirksomhet. Loshavn/Eikvåg ble eget losolder-mannskap ved opprettelsen av Det norske losvesenet i 1721. Loshavns strategiske posisjon i kystlandskapet gjorde at den var en godt egnet havn for kaperflåten i distriktet under Napoleons-krigen 1807-1814. Flere innbyggere i havna var mannskap på kaperskutene, noen med rederparter. Enkelte tjente gode penger på denne helt lovlige lisensierte sjørørvirksomheten. Loshavn er den eneste av de fire uthavnene som er landfast, og det går gamle stier i flere retninger fra Loshavn.

Loshavn er et unikt og representativt kulturmiljø med tilknytning til kystkultur og losvirksomheten. Den eldre, småskala trehusbebyggelsen i uthavna er lokalisert ned mot sjøen i en klynge, med henvendelse mot sundet. I Loshavn er det et godt bevart eldre bygningsmiljø med flere hus fra 1700- og 1800-tallet. Bak bebyggelsen stiger terrenget kraftig, og her ligger utsiktspunktet for losene. For de fleste i Loshavn har sjøen vært grunnlaget for livsopphold. Mange har kombinert fiske, langfart og losvirksomhet med gårdsdrift.

I havneområdet helt i øst er det automatisk fredede løsfunn fra 1700-tallet. I sjøen i sundet sør for Loshavn er det også automatisk fredede kulturminner. Askeladden viser også elementer fra ekstysk kystfort vest og nord for uthavna, samt på Holmen i øst. Disse kulturhistoriske sporene er ikke fredet. Hummerbrønnen ved Store Laumeholmen ble laget i 1900 av Oluf Christen Olsen og Ritsjer Tønnessen. Like etter at den var tatt i bruk, ble den ødelagt i en storm. Brønnen ble aldri reparert. Dette er nå et populært badested.

Sundt-huset, også kalt Kaperhuset, ligger med fasade mot havna. Den staselige toetasjes bygningen med den stor brygga foran, er et blikkfang i havna. Huset som er oppført i 1812 vitner ved sin størrelse og mange fine bygningsmessige detaljer om at kaperkaptein Tønnes Tønnesen må ha vært en meget velstående mann. Tønnes Tønnesen (1773-1823) var kaperfører og medeier i flere kaperskuter. For pengene han tjente bygde han det store huset som nå er fredet. Huset kalles i dag også for Sundt-huset etter familien som har eid det siden 1951.

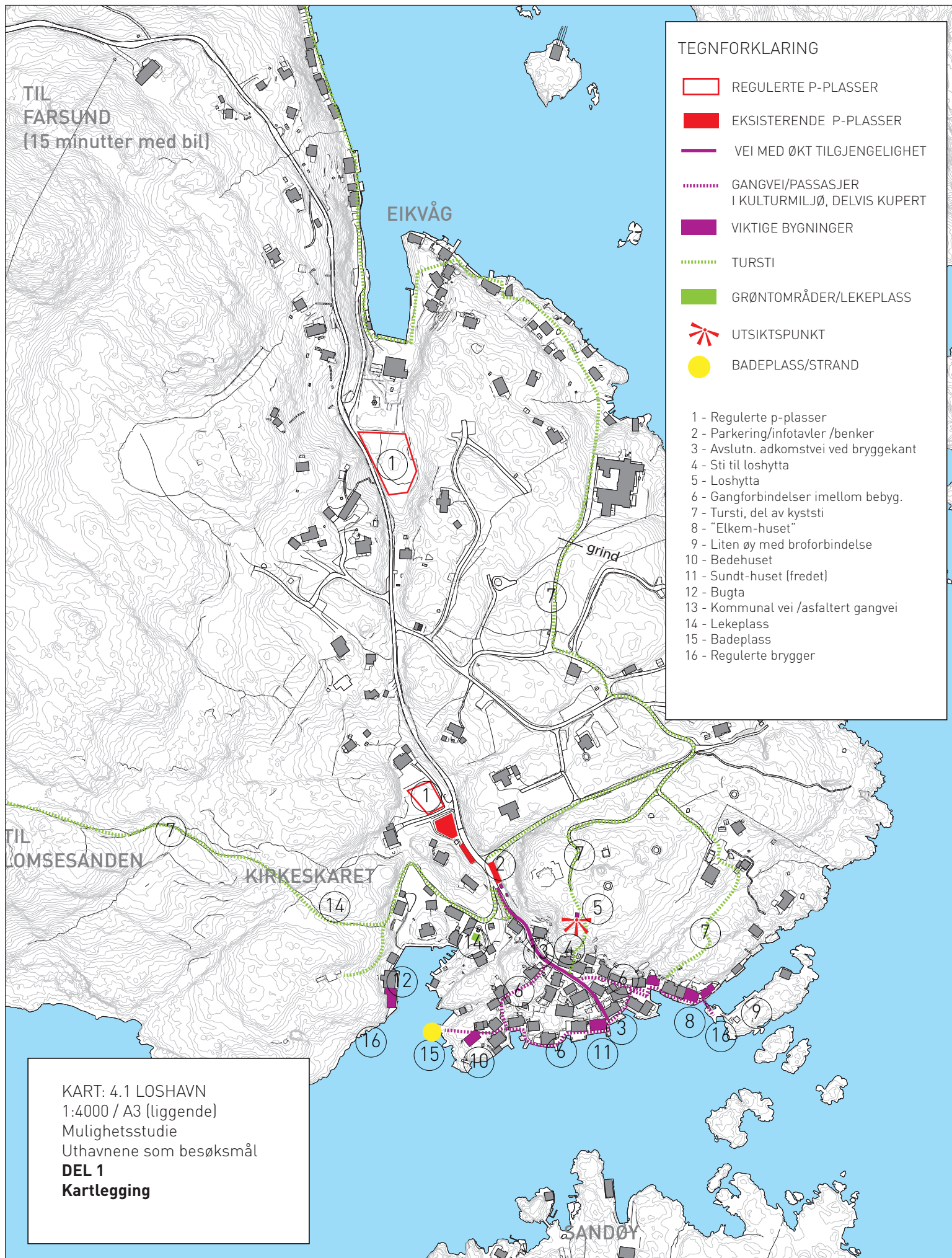
Loshavns Kirkeveg (id 127510-01) vestover mot Lomsesanden er registrert som et teknisk/ industrielt kulturminne/ arkeologisk minne med uavklart vernestatus og uviss alder. Gangvei er ikke oppmurt, men er merka som turistløype.

Loshavn har en viktig historiefortellende kunnskapsverdi, knyttet til kystkultur, kaper/ losvirksomhet og fiske. Området som helhet har stor opplevelsesverdi og aldersverdi. Trehusbebyggelsen har stor bruksverdi, men bruken må tilpasses bygningenes rammer og vernehensyn.

Fredede objekter:

- > Sundt-huset, også kalt Kaperhuset, ligger med fasade mot havna. Den staselige toetasjes bygningen med den stor brygga foran, er et blikkfang i havna. Huset er oppført i 1812.
- > Havneområde ved Holmen Løsfunn. Automatisk fredet
- > Automatisk fredede kulturminner i sjøen.

ADKOMSTMULIGHETER

DAGENS SITUASJON	UTFORDRINGER	MULIGHETER (DEL 2)
1 PARKERING - UTFARTSTED/UTHAVN		
Loshavn ligger på fastland. >Ca 23 parkeringsplasser rett nord for historisk bebyggelse. > 1,2 km til stor offentlig parkeringsplass med snumulighet for buss.	>For lite parkering med nærhet til Loshavn. Parkeringsplass benyttes av hytteiere og er ofte full. >Ikke tilfredsstillende manøvreringsareal for busser ved Loshavn.	>Etablere hovedparkering ved stor p-plass lenger nord. > Flytte hytteparkering til stor hovedparkeringsplass. >Etablere parkeringsplass i tråd med reguleringsplan for Støa, Eikvåg.
2 PRIVAT OG OFFENTLIG TRANSPORT BÅT/FERJE/BUSS		
>Ikke offentlig transport >Besøkende som ønsker å legge til privat brygge for iland- og ombordstigning fra privat/offentlig båt må først avklare dette med eier av brygge.	>Eneste adkomstmulighet til Loshavn med bil er via fastland med privat transport eller turoperatør.	> Organisere turistbusser fra Farsund til Loshavn. > Samarbeid med Vita Velo-Prosjektet. > Mulige samarbeidsparter: Statens vegvesen, Farsund kommune, turistkontor, Eikvåg og Loshavn fortidsminnevern.
3 BRYGGEFASILITETER - UTFARTSTED/UTHAVN		
>Ikke offentlig brygge. >Ikke mulighet for iland- og ombordstigning eller fortøyning for småbåter.	>Loshavn er ikke tilgjengelig for besøkende som ønsker å ankomme sjøveien. >Ikke mulig for guidebåt å legge til. >Må spørre bryggeiere om lov dersom man ønsker å legge til. >Mangel på offentlige/allmenn tilgjengelige båtplasser og brygger gjør at området oppleves sterkt privatisert og lite tilgjengelig som besøksmål	> Regulere brygge i enden av adkomstvei til offentlig, med mulighet for iland- og ombordstigning og kortidsfortøyning. >Etablere offentlig brygge med småbåtanlegg i vest. Slik plassering medfører ikke ferdsel i bebyggelsen eller ved private brygger. >Etablere fortøyningspunkter (med rasteplass) i øst, ved liten holme.

*Alle foto: Parkeringsplasser eid
av Farsund kommune*

GANGFORBINDELSER OG MØTEPLASSER

DAGENS SITUASJON	UTFORDRINGER	MULIGHETER (DEL 2)
4 GANGVEIER I KULTURMILJØ		
> Kommunalvei fra parkeringsplass og ned til brygga er kun tillatt for kjøring til eiendom og er godt egnet som gangvei. > Det har gjennom tidene vært tradisjon for ferdsel imellom den eldre bebyggelsen og langs bryggekannten. > Gangforbindelsene har ulike typer dekke. > Gangveiene imellom bebyggelsen går stedvis over privatiserte arealer.	> Ulendte passasjer langs gangforbindelse gjør at vandring imellom husene ikke er like tilrettelagt for alle besøksgrupper. > Uklart hva som er gangforbindelser og hva som er blindveier. > Etablering av universelt utformede gangforbindelser vil forringe kulturmiljøet. > Ferdsel langs enkelte gangforbindelser og passasjer oppleves som invadering av privat grunn. Dette skyldes nærføring av gangforbindelser til uteplasser og innsyn i vinduer.	> Etablere hovedruter i kulturmiljøet. > Merke utvalgte gangveier/adkomstveier med tilgjengelighetsskilt. > Avklare gangforbindelser med hytteeiere/grunneiere. > Skåne spesielle områder ved hjelp av skilting som kanaliserer ferdsel langs "godkjente" gangforbindelser.
5 TURVEIER OG STIER I NATUROMRÅDER		
> Tursti til Loshytta > Tursti til Kirkeskaret > Turvei til Eikvåg (kyststi)	> Det antas at manglende merking av losstien opp til Loshytta delvis skyldes at hytteeier ikke ønsker publikumstrafikk forbi egen hytte. > Manglende merking og skjøtsel har medført gjengroing og at stier er lite synlige og blir lite brukt. > Manglende merking og skjøtsel gjør turmulighetene ved Loshavn lite tilgjengelige for besøkende.	> Finne en akseptabel løsning for merking av sti opp til Loshytta. > Etablere skjøtelsplan og bedre skilting av sti til Loshytta, Kirkeskaret og for kyststi til Eikvåg.
6 OPPHOLDSOMRÅDER OG MØTEPLASSER		
> Liten møteplass med benker ved postkassehuset. > Lekeplassen (for dem som har med barn) > Brygge i enden av adkomstvei > Områdene rundet Loshytta	> Det er ingen plasser for besøkende å stoppe opp og oppholde seg. Besøkende må hele tiden være på vandring. Loshavn mangler tydelige oppholdsområder der besøkende kan slå seg ned. > Mangelen på gode offentlige oppholdssteder/møteplasser gjør at Loshavn fremstår som privatisert og lite åpent for besøkende.	> Regulere brygge i enden av adkomstveien til "allmenning"/torg. > Etablere offentlige brygger for fortøyning og iland- og ombordstigning. > Etablere liten rasteplass på den lille holmen. > Ta i bruk Bedehuset som samlingspunkt for besøkende.

Begge foto øverst:
 Tursti opp til Loshytta
 Høyre: Gangpassasjer imellom
 bebyggelsen
 Over: Vei til venstre er adkomstvei
 ned til bryggeområde.

ATTRAKSJONER OG OPPLEVELSER

DAGENS SITUASJON	UTFORDRINGER	MULIGHETER (DEL 2)
7 ATTRAKSJONER/MÅLPUNKTER		
>Kulturmiljøet >De trange passasjene mellom husene >Loshytta >Stedets historie som uthavn og kapervirksomheten	>Vandring imellom bebyggelsen kan stedvis oppleves som invadering av privat grunn. >Loshytta er lite tilgjengelige på grunn av manglende merking som følge av konflikt med hytteeier vedrørende gangforbindelse.	>Tydelig formidling og skilting av gangveier og passasjer som er "godkjent" for bruk av besøkende.
8 ORGANISERTE OPPLEVELSER		
>Velforening og Fortidsminnevern-foreningen arrangerer omvisning i Loshavn på forespørsel.	> Loshavn brukes aktivt ved markedsføring av Farsund og som del av offentlig undervisning, samtidig som guiding og formidling av stedet historie er dugnadsbasert og avhengig av privat initiativ og lokale ildsjeler. >Mangler innendørs møteplass ved slike arrangementer.	>Økonomisk bidrag fra kommunen øremerket tilrettelegging for omvisning/historieformidling for mindre og større grupper. > Tettere samarbeid med Farsund kommune, turistkontor, DNT, SVV (Vita Velo). >Benytte bedehuset til samlingspunkt/foredragssted/enkel servering ved omvisninger og undervisning.
9 REKREASJON I NATUR- OG KULTURMILJØ (IKKE-ORGANISERTE OPPLEVELSER)		
>Turmuligheter til Kirkeskaret og Eikvåg (kyststi) >Gåtur opp til loshytta >Lekeplass >Vandring i kulturmiljøet >Gåtur til Kystfortet.	>Turområder er lite brukt pga manglende skilting og skjøtsel. >Vanskelig å skille mellom private og offentlige gangveier/soner/passasjer. >Sti opp til Loshytta mangler merking og grunneier ønsker ikke at tradisjonell sti benyttes. >Hele Loshavn er eid av private, men det er lite utfordringer mht ferdsel langs privateide gangveier der det har vært tradisjon for ferdsel. >Mangler tilrettelagt offentlig badeplass. Adkomst til badeplass ved bedehuset er privatisert og dermed lite tilgjengelig. >Mangler offentlig sted ved brygga/vannet der man kan slå seg ned. Man må hele tiden være på vandring. >Kyststi er vanskelig å finne pga dårlig merking og på deler av stien mangler det avtale med grunneier.	>Etablere hovedsti/rundtur i natur- og kulturmiljø. >Sikre tilgjengelig og konfliktfri adkomst til Loshytta. >Etablere og merke den lille øya som allment tilgjengelig rekreasjonsområde og som et av flere målpunkt for en rundtur. >Bedre merking av kyststi og avtale mellom grunneier og kommune om offentlig bruk av den. > Samarbeid med Vita Velo-prosjektet.

VN

*Over: Gangforbindelse langs bryggekannten
Under: Utsikt fra Loshytta*

SERVERING, OVERNATTING, AVFALL OG SANITÆRFORHOLD

DAGENS SITUASJON	UTFORDRINGER	MULIGHETER (DEL 2)
10 SERVERING		
Ingen servering. >Bedehuset leies ut til sammenkomster og konserter. Mat må tas med. Alkoholservering er ikke tillatt.	>Mangel på muligheter for ly for dårlig vær og servering av mat gjør stedet mindre praktisk for besøkende og er med på å begrense tiden man oppholder seg i Loshavn.	>Etablere Bedehuset som "besøks-senter" i Loshavn med faste åpnings-tider i perioder man av erfaring vet at det kommer besøkende. Servering av enkel mat. >"Foodtruck" med kaffe og vaffel på parkeringsplass i perioder man vet det kommer besøkende. >Tett samarbeid mellom turoperatør/turistkontor og matservering vil kunne redusere økonomisk risiko. > Her ligger det potensiale for verdi-skaping og opplevelse.
11 OVERNATTING		
Ingen overnattingsmuligheter. <i>Privat utleie er ikke kartlagt.</i> <i>Lomsesanden Camping ligger mot øst, ca 6 min med bil.</i>	>Et dagsbesøk med guiding er tilstrekkelig tid for å få opplevd Loshavn og få innblikk i stedets historie. >Dersom tilbudet til besøkende øker og det er flere og mer varierte opplevelser å bruke tiden på så vil det være en ulempe for Loshavn som besøksmål at det ikke finnes overnattingsmuligheter.	>Etablere "Bugta" som overnattingssted. > Tett samarbeid med Lomsesanden Camping.
12 AVFALLSHÅNDTERING		
Ingen offentlige søppeldunker.	> Besøkende bruker private søppeldunker.	>Etablere offentlig avfallspunkter på egnede steder. Mulige steder: - ved parkeringsplasser - ved postkassehus/"inngangen" til Loshavn - ved brygge i enden av adkomsvei - ved bedehuset - ved evt nye offentlige brygger (fortøyning/ iland- og ombordstigning)
13 SANITÆRFORHOLD		
Ingen offentlige toaletter.	>Mangel på toalett har ikke medført ulemper for dagens situasjon i Loshavn. >Med bakgrunn i at Loshavn markedsføres som et attraktivt besøksmål og så bør det etableres offentlig toalett.	>Offentlig toalett ved offentlig parkeringsplass. Det frarådes å etablere nybygg i den eldre bebyggelsen.

Høyre: Postkassehus,
hytterenovasjon, benker og infor-
masjonstavle
Under: Mulighet for å benytte
bedehuset som forsamlingslokale
for besøkende. Se hvit sirkel.

FORMIDLING OG SKILTING

DAGENS SITUASJON	UTFORDRINGER	MULIGHETER (DEL 2)
14 SKILTING AV GANGVEIER, TURSTIER, TUROMRÅDER, MÅLPUNKTER OG ATTRAKSJONER		
>3 ulike informasjonstavler ved "postkassehus". Oppføring og drift ved velforening. >Et skilt viser til Bedehuset >Et skilt til turområde	>Hytteteier ønsker ikke skilting av gangsti opp til Loshytte. Dette reduserer Loshytta som attraksjon da man i prinsippet ikke vet at det er et utsiktspunkt eller hvordan man kommer seg dit. >Hytteteiere er ikke negative til at besøkende går imellom husene, men ønsker ikke at det settes opp skilt. >Mangelfull skilting og formidling av "godkjente" gangveier, turstier, målpunkter og attraksjoner gjør Loshavn lite tilgjengelig for besøkende.	FELLES KOMMENTAR TIL TEMA "FORMIDLING OG SKILTING": > Felles desigmanual for all skilting og formidling. > Informasjonstavle med oversiktskart som presenterer det "store bildet" og gir info om stedet som besøksmål. Herunder informasjon og skilting av: -kulturmiljø/bygninger/steder/hendelser - naturområder - attraksjoner og målpunkter - gangveier, hovedstier og rundturer - rekreasjonsområder - lekeplasser - bademuligheter - servering - offentlige toaletter - avfallsløsning - overnattingsmuligheter -organiserte opplevelser (guiding, båtutleie, galleri, kurs etc)
15 ORGANISERTE OG IKKE-ORGANISERTE OPPLEVELSER		
>Ingen informasjon.	>Velforening og Fortidsminnevernforening har omvisninger på forespørsel. >Mulighet for guiding kun kjent på folkemunne.	>Brosjyre på informasjonstavlen og/eller på kommunens hjemmeside. >Tett samarbeid med Farsund kommune, turistkontoret, Lomsesanden Camping, Vita Velo-prosjektet.
16 OVERNATTING, SANITÆR, SPISEMULIGHETER, OFFENTLIGE TRANSPORT		
>Ingen informasjon.	>Mulighet for leie av Bedehuset er kun kjent blant lokale.	>Brosjyre på informasjonstavlen og/eller på kommunens hjemmeside med info om muligheter for leie av Bedehuset.
17 KULTURHISTORIE		
>Sparsommelig formidling av stedets kulturhistorie.	> Sparsommelig skilting av bygg/steder/hendelser gjør Loshavn lite tilgjengelig som besøksmål.	>Egen informasjonstavle med helhetlig informasjon om stedets kulturhistorie og naturområder. >Oversiktskart og skråfoto med anvisning av historiske steder, bygg og hendelser. >Interessante tema: Kapertiden, båtbyggeriet, Losvirksomhet, kjente personligheter fra stedet, fiskeeksport, fiskemottak.
18 NATUROMRÅDER		
>Oversiktsfoto som angir tursti fra Loshavn til Lomsesanden > Informasjonstavle om "Stien over Kirkeskaret".	> Kun ett skilt angir retning for "KYSTSTI" mot Kirkeskaret.	> Flere skilt med mer utfyllende informasjon. Eksempelvis små kart med "Her er du nå", naturhistoriske funfacts.

Alle foto: Eksempler på informasjon og skilting

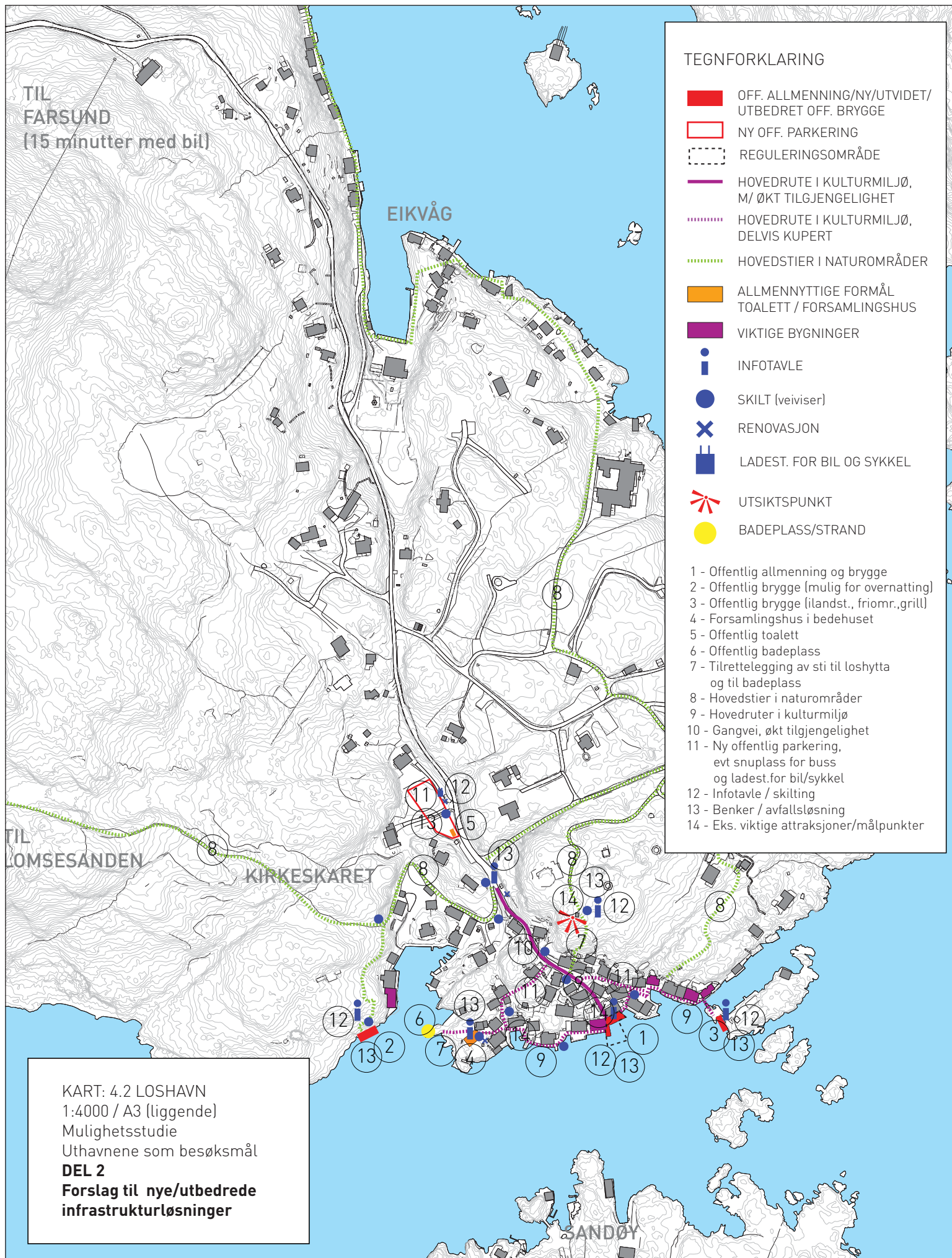

An aerial photograph of a coastal village. The foreground shows a dark, calm body of water. Along the shoreline, a cluster of houses with prominent orange-tiled roofs is visible. The houses are built on a slight incline, with some roads and paths winding through them. The surrounding landscape is hilly and covered in sparse, dry vegetation. In the upper part of the image, more houses and a road are visible, along with a small circular feature that could be a well or a small pond. The overall scene is a mix of natural and built environments.

LOSHAVN DEL 2

Begge foto: Tore K. Haus, Farsund kommune

LOSHAVN - FORSLAG TIL INFRASTRUKTURLØSNINGER

- 1 Regulere offentlig allmenning og offentlig brygge**

Se side 158 for detaljert beskrivelse.

Loshavn mangler en offentlig møteplass der det er lagt tilrette for opphold ved bryggekannten og opplevelse av kulturmiljøet. Og det er heller ingen ilandstigningspunkter/fortøyningsmuligheter for besøkende. Det foreslås at området i enden av adkomstvei reguleres til allmenningen og at bryggen reguleres til offentlig ilandstigningsbrygge/gjestebygge. Allmenningen foreslås med sittebenker, informasjonstavle, skilting og avfallhåndtering. Gjennomføring av tiltaket vurderes å kunne ha positiv virkning for Loshavn som besøksmål. *Viktige tema: Samarbeid med grunneiere og kommune m.fl., lokale solforhold, fokus på offentlig karakter ved utforming.*
- 2+3 Offentlige brygger**

Loshavn mangler båtplasser og ilandstigningspunkter. I kommunedelplan for Loshavn/Eikvåg er det regulert to områder for offentlig båthavn og/eller ilandstigningspunkt. Det foreslås å gjennomføre disse tiltakene. I vest foreslås småbåtanlegg med adkomst via kyststi. I øst, på den lille holmen foreslås brygge for iland- og ombordstigning og tidsbegrenset fortøying. Her foreslås å etablere offentlig rasteplass med sittebenker og grill. Tiltakene kan eventuelt defineres som en del av Lister Skjærgårdspark. *Viktige tema: Informasjon og skilting, avfallsløsning, sittebenker, samarbeide/avklaring med kommune, Kystverket, Havnevesen*
- 4 Forsamlingslokale i bedehuset**

Som besøksmål mangler Loshavn et innendørs forsamlingssted der man kan søke ly for været, ta en matbit og/eller gjennomføre foredrag eller avholde undervisning. Det foreslås derfor at bedehuset utvider sin funksjon og åpnes som forsamlingslokale for besøkende. Åpningstider legges til perioder man forventer besøk og/eller etter avtale med turistkontor/store besøksgrupper etc. Kun enkel servering som ikke innebærer økonomisk risiko. *Viktige tema: Samarbeid med velforening, kommune, turistkontor, hytteeiere, samkjøre drift av sanitæranlegg, informasjon, skilting.*
- 5 Offentlig toalett**

Som besøksmål er det behov for offentlige toaletter. Det foreslås at det etableres et sanitærbygg på kommunal eiendom som del av ny parkeringsplass i nord. Daglig drift (åpning og rengjøring) må organiseres slik at toaletter er tilgjengelige i perioder med besøkende. Det bør legges stor vekt på kvalitet ved utforming, materialbruk, detaljering og utførelse da slikt bygg utgjør en viktig del av den helhetlige opplevelsen av et besøksmål. *Viktige tema: Universell utforming, stedstilpasning, ikke eksponert plassering, høy kvalitet*
- 6 Regulere offentlig badeplass**

Eneste mulige badeplass (ikke fra bryggekant) ligger med adkomst forbi bedehuset. For å komme til badeplassen må man gå gjennom en dør, noe som medfører at området oppfattes som privatisert. I Kommunedelplan for Loshavn/Eikvåg er denne adkomsten lagt inn som "Ferdsselsåre for allmenn ferdsel". Bademulighet vurderes som en viktig kvalitet for Loshavn som besøksmål og for å sikre slik bruk foreslås det at badeområdet reguleres til offentlig friområde, og at det i bestemmelser stilles krav om tilrettelegging av offentlig ferdsel til badeplass. *Viktige tema: Sikring av bruk og adkomst i plankart, informasjon, skilting, samarbeid med velforening/kommune/grunneier m. fl.*

7+8 Skjøtsel og skilting av hovedstier i naturområder (Kyststi)

Det foreslås bedre tilrettelegging av turstier (i stor grad regulert i kommuneplanens Stikart, deler omtalt som "kyststi") gjennom informasjon, skilting og skjøtsel. Godt tilrettelagte turstier til attraksjoner og målpunkter, og varierte turmuligheter vurderes som en viktig kvalitet for Loshavn som et interessant og mangfoldig besøksmål. Det anbefales at losstien, gangforbindelse til badeplass og sti til Kirkeskaret prioriteres.

Viktige tema: Informasjon, skilting, samarbeid med kommune, grunneiere/eiere av fritidsboliger/velforening

9 Hovedrute i kulturmiljø

I stikart tilhørende Kommunedelplan for Loshavn/Eikvåg er det markert inn gangforbindelser i kulturmiljøet i Loshavn. Det foreslås at disse gangforbindelsene skiltes og avmerkes på informasjonskart. (Se punkt 13). Tydelig merking av "godkjente" hovedrute i kulturmiljø vil medføre at Loshavn fremstår mer åpent og tilrettelagt som besøksmål.

Viktige tema: Informasjon, skilting, samarbeid med grunneiere, hytteiere, kommune, velforening og fortidsminnevernforening m. fl.

11 Offentlig parkering, snuplass for buss og ladestasjon for bil og sykkel

Loshavn har begrenset kapasitet mht besøksparkering. Parkeringsplass brukes av hytteiere og er derfor ofte full. I reguleringsplan for Støa, Eikvåg er det regulert 2 nye offentlige parkeringsplasser. Den sørlige foreslås etablert og tilrettelagt med snumulighet for buss, ladestasjon for bil og sykkel og offentlig toalett. Gode adkomstforhold for buss og privatbiler vil øke tilgjengeligheten til Loshavn.

Viktige tema: Informasjon, skilting, renovasjonsløsning, trafiksikkerhet, samarbeid med kommune/turistkontor

12 Formidling og skilting

13 "Uthavnsbenker" og avfallsløsning

Se side 162 for detaljert beskrivelse.

God formidling og informasjon er grunnleggende ved tilrettelegging av et besøksmål. I Loshavn er det satt opp 3 ulike informasjonstavler ved postkassehuset ved parkeringsplassen og 2 ulike skilt som viser vei til bedehus og kyststi. Sparsommelig/manglende/lite helhetlig formidling og informasjon om stedenes uthavns historie (kulturmiljø, funksjoner, steder, hendelser og bygninger), er et fellestrekk ved alle de fire uthavnene. Dette medfører redusert tilgjengelighet for besøkende og gjør at uthavnenes sterke felles historie ikke oppfattes like lett.

Benker og avfallsløsninger utgjør en sentral del av tilrettelegging for besøkende. Eneste sted med sittemulighet er ved postkassehus. Det er ikke avfallsløsning for besøkende i dag.

Det anbefales at det utarbeides en felles designmanual for utforming av informasjonstavler, skilting, "uthavnsbenker" og avfallsløsninger. Dette vil sikre felles og enhetlig utforming, materialvalg, detaljering og utførelse som igjen vurderes å ha positiv virkning ved markedsføring av uthavnene og tilrettelegging av disse stedene som besøksmål.

Det anbefales at det ikke åpnes for lokale tilpasninger/justeringer av utforming/profil da dette vil medføre at uthavnene som en felles merkevare blir mindre tydelig og gjenkjennbar.

Viktige tema: Tilpasning til Ræet nasjonalparks designmanual og andre merkevarer/logoer, stedstilpasning, høy kvalitet ved materialvalg og detaljering, grundig kartlegging av behov og innhold, unngå lokale ad hoc initiativ og "midlertidige" tilpasninger.

LOSHAVN	REGULERING AV OFFENTLIG ALLMENNING OG BRYGGE
Beskrivelse av tiltak	> Regulering og opprusting av eksisterende brygge til offentlig kai og allmenning og iland- og ombordstigningspunkt for båter. Allmenningen etableres med sitteplasser, avfallsbeholder, informasjonstavle og skilt som viser vei til attraksjoner etc.
Krav til utforming, materialbruk og kvalitet	<u>UTFORMING:</u> > Allmenningen må utformes med tydelig offentlig karakter. > Benker må plasseres slik at det ikke er tvil om at det er tillatt å sette seg ned. Sitteplasser bør ha gode solforhold, ikke være utsatt for vind dersom mulig og ha interessant utsikt. <u>MATERIALBRUK/TEKNIKK:</u> > Bytte ut asfalt med steinsetting tilsvarende østlig del av området. > Offentlige benker og avfallsbeholdere med diskret uthavnsprofil. > Informasjonstavler og skilting med diskre uthavnsprofil.
Besøksgrupper	> Alle
Vurdering av virkninger	> Etablering av offentlig allmenning i Loshavn vurderes å være et positivt og viktig bidrag for bedre tilrettelegging av Loshavn som besøksmål. > Gjennom et slikt tiltak får Loshavn en naturlig møteplass i kjernen av uthavnen. Allmenningen har potensial til å bli et attraktivt samlingspunkt, formidlingsområde, rekreasjonsområde, rasteplass og ikke minst et viktig målpunkt for besøkende i Loshavn. > Etablering av offentlig allmenning og iland- og ombordstigningsbrygge kan oppleves negativt for nærliggende fritidsboliger da ferdsel kanaliseres hit.
Aktuelle/nødvendige tiltak i nærheten	> Enkel servering i Bedehuset. > Toaletter ved parkeringsplass. > Uthavnsbenker, avfallsløsning, infotavle og skilt.
Behov for regulering	> Utarbeidelse av en reguleringsplan vurderes som riktig fremgangsmetode. I en reguleringsprosess stilles det krav til medvirkning, og for berørte parter vil det være flere muligheter for å komme med innspill til planarbeidet. <u>PLANKART:</u> Brygge: Offentlige kai. Sjø: Ilandstigningspunkt/gjestebygge <u>BESTEMMELSER:</u> - krav til materialebruk, utforming og kvalitet sikres i bestemmelser -krav om at asfalt erstattes med steinsetting, tilsvarende som det er på øvrige brygger i Loshavn - krav som sikrer etablering av 1-3 benker, avfallsbeholder, informasjonstavle -krav som sikrer at plassering av benker gjøres med hensyn stedets solforhold, vindforhold, attraktiv utsikt mm -krav som sikrer at allmenningen utformes på en slik måte at møblering ikke er til sjanse for grunneiere/eiere av fritidsboliger.
Viktige tema/hensyn ved utarbeidelse av prosjekt	> Avklare behov for manøvreringsareal for biler og oppstillingsplass for bil > Universell utforming > Ledninger/kabler i sjø
Sentrale høringsinstanser	> Kystverket, kommunens havnevesen, Fylkesmann, Fylkeskommune
Aktuelle samarbeidspartnere Planlegging/gjennomføring/skjøtsel/drift	- Grunneier - Velforening, Fortidsminnevernforening - Aust og Vest Agder Fylkeskommune - kulturminnevern - Skjærgårdstjenesten - Kommunene (planlegging, drift, V/A)
Eiendomsforhold	> GNR/BNR 2/153, 2/120. Private > GNR/BNR 2/233. Farsund kommune

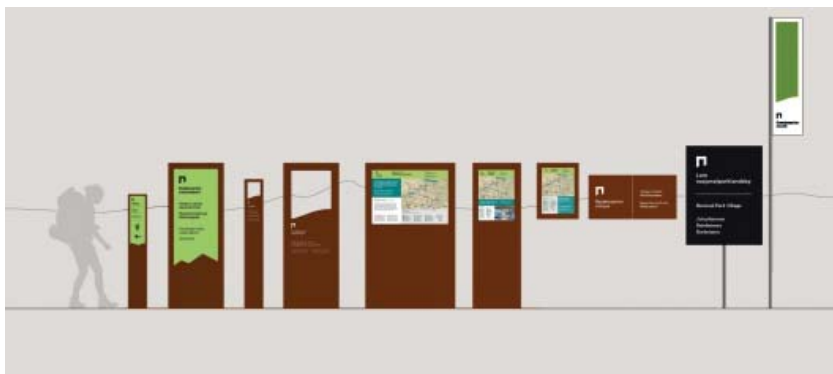

Over: Dagens situasjon
Høyre: Forslag til planavgrensning for regulering til offentlig allmenning og brygge.

FELLES FORSLAG

FELLES	SKILT OG INFORMASJONSTAVLER
Beskrivelse av tiltak	> Felles designmanual for alle tiltak som er felles for uthavnene. > Det må ikke åpnes for lokale variasjoner/tilpasninger . Løsningen er heller å gjennomføre en grundig kartlegging slik at designmanualen omfatter alle behov mht utforming, størrelse, plassering, tilpasning til omgivelsene, informasjonsinnhold, feste i bakken/på vegg mm. > <u>Aktuell informasjon:</u> - Stedets historie som uthavn - Attraksjoner: (bygninger, steder, stedsnavn, hendelser og tidligere funksjoner, utsiktspunkt, badeplasser, oppholdsområder, galleri) - Organiserte opplevelser: (omvisning, kurs, seminar, fisketurer, aktiviteter) - Overnattingstilbud og serveringstilbud. - Sanitærtilbud og avfallsløsning - Offentlig transport og fortøyningsmuligheter ved brygger og i naturområder - Rekreasjonsmuligheter. - Gangveier i kulturmiljø, og hovedstier til og i naturområder - Gangforbindelser og attraksjoner med økt tilgjengelighet
Krav til utforming, materialbruk og kvalitet	<u>UTFORMING:</u> > Logo og visuelt uttrykk på skilt og informasjonstavler må utformes med utgangspunkt at disse skal stå sammen med annen type skilting og logoer. Eksempel: Designmanual for nasjonalparkene, og logoer for Norges Verdensarv, World Heritage, Unesco mm. > Utforming (størrelse og format) og materialbruk skal være forenlig med skiltsystem for nasjonalparkene og planlegging av designmanual skal gjøres i samarbeid med Rætt nasjonalpark. <u>MATERIALBRUK/TEKNIKK:</u> > Tilsvarende materialbruk som for nasjonalparkene, evt kjerneved av furu med innfrestede metallplater for informasjonstavler/skilt. Teknikk og detaljering må undersøkes. > Stein/stedstypiske materialer for merking med logo. Turstier og gangveier. > Logo rett på gangvei/dekke for merking av gangforbindelser > Utforming og materialbruk skal være enkel, vedlikeholdsfri og ha tekniske løsninger og detaljer som ikke forringes (utseende, lesbarhet mm) over tid eller som følge av klimapåvirkning. > Små gjenkjennbare metallskilt på interessante bygninger/steder. Mulighet for nummerering/navn for henvisning til sted med mer detaljert informasjon. <u>VIKTIGE FØRINGER:</u> Helhetlig utforming, stedstilpasning, uthavnene som en enhetlig merkevare, stor gjenkjennbarhet, høy kvalitet og "rett informasjon på rett sted".
Besøksgrupper	> Alle
Vurdering av virkninger	> Tiltaket vurderes å ha positiv virkning mht tilrettelegging av uthavnene som besøksmål. > Tilfeller der tiltaket kan ha negativ virkning: - Kanalisering av ferdsel over privat grunn uten at dette er avklart med eier. - Hvis det blir for mange skilt kan det gi opplevelse av skiltskog og være forstyrrende. Skilting skal derfor begrenses i omfang og antall. - Oppføring av skilt/infotavler i områder der man ikke ønsker at besøkende skal oppholde seg. Eks: viktig infotavle rett i nærheten av privat uteplass.
Andre aktuelle/nødvendige tiltak i nærheten	> Andre typer merking/skilting/informasjonsformidling > Benker, avfallsløsninger, toaletter
Behov for regulering	Ikke behov for regulering.
Viktige tema/hensyn ved utarbeidelse av prosjekt	> Programmering. Hva skal formidles og til hvem? > Universell utforming > Diskret utforming. Hensynet til visuelle kvaliteter i kulturmiljøet må ivaretas ved all skilting. Særlig aktsomhet må vises i nærhet av freda bygg og anlegg.
Aktuelle samarbeidspartnere Planlegging/gjennomføring/skjøtsel/drift	- Aust og Vest Agder Fylkeskommune - kulturminnevern - Riksantikvaren - Nasjonalparksentra, besøksstrategi mm (Lyngør og Merdø) - Skjærgårdstjenesten - DNT - Velforeninger, Grunneierforeninger, andre berørte parter - Kommunene (planlegging, drift og vedlikehold, m fl.)
Eiendomsforhold	> For å unngå konflikt må planlegging og gjennomføring av plassering av informasjonstavler og skilt gjøres i tett dialog med vernemyndigheter/grunneiere/hytteiere/velforening/andre berørte parter.
Status / relevante prosesser	- Nasjonal designmanual for nasjonalparkene. Se eksempel neste side. - Nasjonal kyststi, Vita Velo-prosjektet.

Skiltsystemet for nasjonalparkene. Del av nasjonal designmanual.

Eksempel på logoer som det forventes at vil stå sammen med eller i nærheten av skilting og formidling av uthavnene.

Over: Eksempel på skånsom merking og stedstilpasset materialbruk.
Under: Eksempler på bruk av tre ved skilting og som informasjonstavler.

SKILTBEHOV (FORELØPIG FORSLAG):

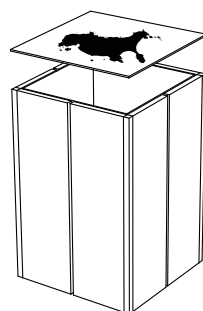
- > Stor infotavle
festet i bakken
- > Mellomstor infotavle
festet i bakken
- > Liten infotavle
festet i bakken
- > Infotavle
festet på vegg
- > Lite infoskilt om bygning
festet på bygningsvegg
- > Lite markeringsskilt
festet på bygningsvegg
- > Veiviser (gangforbindelser) #1
festet i bakken
- > Veiviser (gangforbindelser) #2
markering i bakken eller
liggende på bakken

FELLES	"UTHAVNSBENK" OG AVFALLSBEHOLDERE
Beskrivelse av tiltak	> Etablering av benker ved de ulike uthavnene er et nødvendig tiltak for bedre tilrettelegging for besøkende. Dette gjelder også avfallsløsning, som det vil være behov ved fremtidig økning av antall besøkende. > Uthavnene er svært ulike og fungerer forskjellig. Samtidig skal de ulike uthavnene markedsføres som en felles merkevare. Det anbefales derfor at det som del av designmanualen for formidling og skilting også utvikles en felles type for benker og avfallsbeholdere. > "Uthavnsbenken" kan fungere som informasjonstavle og plassering av disse kan brukes til å styre hvor besøkende går og oppholder seg. > Aktuell plasseringer: - ferjeanløp - viktige kryss - utsiktspunkt - friområder - badeplasser - gjestebrygger - overnattingssteder - serveringssteder - langs hovedruter som går gjennom kulturmiljø
Krav til utforming, materialbruk og kvalitet	<u>UTFORMING:</u> > Utforming, materialvalg og detaljering må gjøres i henhold til en felles designmanual for informasjonstavler, skilting, benker og avfallsløsninger. > Det må tas hensyn til at disse skal stå sammen med annen type skilting og logoer. Eksempel: Designmanual for nasjonalparkene, og logoer for Norges Verdensarv, World Heritage, Unesco mm. > Utforming (størrelse og format) og materialbruk skal være forenelig med skiltssystem for nasjonalparkene og planlegging av designmanual skal gjøres i samarbeid med Raet Nasjonalpark. <u>MATERIALBRUK/TEKNIKK:</u> > Kjerneved av furu med innfreste metallplater for informasjonstavler/skilt. > Utforming og materialbruk skal være enkel, vedlikeholdsfri og ha teknisk løsninger og detaljer som ikke forringes (utseende, lesbarhet mm) over tid eller som følge av klimapåvirkning.
Besøksgrupper	> Alle
Vurdering av virkninger	> Tiltaket vurderes å ha positiv virkning mht tilrettelegging av uthavnene som besøksmål. > Tilfeller der tiltaket kan ha negativ virkning: - plassering av benker/avfallsbeholdere i områder som oppleves som sjenerende av fastboende og/eller hytteiere.
Andre aktuelle/nødvendige tiltak i nærheten	> Informasjonstavler og skilt > Offentlige toaletter
Behov for regulering	Ikke behov for regulering.
Viktige tema/hensyn ved utarbeidelse av prosjekt	> Stedstilpasning > Enkel drift/vedlikehold
Sentrale høringsinstanser	Ikke aktuelt.
Aktuelle samarbeidspartnere Planlegging/gjennomføring/skjøtsel/drift	- Aust og Vest Agder Fylkeskommune - kulturminnevern - Riksantikvaren - Nasjonalparksentra, besøksstrategi mm (Lyngør og Merdø) - Skjærgårdstjenesten - DNT - Velforeninger, grunneierforeninger, andre berørte parter - Kommunene (planlegging, drift og vedlikehold, m fl.)
Eiendomsforhold	> For å unngå konflikt må planlegging og gjennomføring av plassering av benker og avfallsbeholdere gjøres i dialog med grunneiere/hytteiere/velforening/ andre berørte parter.
Status / relevante prosesser	- Nasjonal designmanual for nasjonalparkene. - Nasjonal kyststi, Vita Velo-prosjektet

Inspirasjonsbilder for utforming av "uthavnsbenken".

Idéskisse og inspirasjonsbilder. Mulighet for trykking av kart på lokk.

Under: Inspirasjonsbilde for utforming av avfallsbeholder.

UTHAVNENE SOM BESØKSMÅL

MULIGHETSSTUDIE